

## LE BOOK\*

### жж-опанькі!

redlist

“З 1 000 000 гэтых так званых “жж” толькі ў вельмі малога адсотку ёсьць літаратурныя здольнасці... Ня бачу розніцы паміж гэтымі “жж” і хатняй старонкай з фоткай “я і мой сабака”.

Нават калі б не было мінімалістычнай “Акавіты” і культавых балотных “Песьняроў.com”, Фёдара Карапенку (гл. <Censored>) можна было б паважаць ужо за тое, што ён заяўляе ў інтэрвіюшках такія рэчы. Пры статусе беларускага “гуро нэт-лічыльнікаў” мець за ворагаў незылічонае войска жэжэшнікаў - рулеz.

...Формула “піши-читай”нейкім партыйным запаветам засела ў нашых галовах. Дакладна ў такім парадку мы і робім... Бязь лішняга снабізму: калі ты выкладаеш “сваё ўсё” на агульны агляд, то можна хаця б праверыць па слоўніках самыя складаныя артаграфічныя выпадкі.

Плюс: параўнай наши форумы і “жж” з любымі іншымі, з якой зайдзіш цывілізаванай краіны. Столькі шляку і памяяў ня знайдзеш нідзе. Канечне, ня варта чакаць ад сярэдняга навучэнца ПТВ загонаў пра peace & love, але той жа Юры Зісер наконт форумаў tut.by у нечым мае рацыю.

...Літаратура - гэта ня толькі калі ты хочаш, каб цябе чыталі. Гэта калі цябе хочуць чытаць. Таму для пачатку пачытаем клясыкаў. Папяровых, электронных, Сэліна, Ніцшэ, Елінэк, Джэлунка і г.д. Перад тым як кідацца налева-направа спасылкамі на свае опусы ў “жж”.

M/Sh

\*LE BOOK - аляпаваты, і тым ня менш жывучы брэнд, нешта накшталт “the knіg”. Да тэмы нумару ня мае ніякіх адносінай, апрач ускоснага натхнення. Прыдуманы парыжанкай Вэранікай Каласа ў 1982, зарэгістраваны (Парыж - Нью-Ёрк - Лёндан) часопіс-каталог па дызайне, фатаграфії, графіцы і фэшн-індустрый. Адзін нумар (1500 старонак) каштую калі \$ 190.

ХОЧАШ ВЕДАЦЬ,  
КАЛІ І ШТО БУДЗЕ  
Ў НОВЫМ НУМАРЫ CD?  
СКІДАЙ СВАЁ МЫЛА СЮДЫ:



COVER STAR: Pasha  
PHOTOGRAPHY BY Anton Snt  
THANKS TO: S. Zhdanovich

#### ЧАСОПІС CD / "СТУДЭНЦКАЯ ДУМКА" ШУКАЙ ТУТ:

крама "ТОМ TAILOR" (Менск, пр. Скарыны, 37, т. 288-12-44)

крама "LEVI'S" (Менск, пр. Скарыны, 48, т. 288-25-62)

крама "БУНКЕР" (Менск, вул. Казлова, 14, т. 284-93-99)

крама "TRAFFIC" (Менск, пр. Скарыны, 44, т. 284-30-14)

крамы "МИСТЕРИЯ ЗВУКА" (Менск, вул. Няміга, 12, т. 289-39-30; пр. Скарыны, 52а, т. 283-23-06)

ГЦ "ПАРКИНГ" (Менск, вул. Куйбышава, 40, крама "FUJIfilm", т. 237-30-33)

аўтобусы "INTERCARS" і офіс "INTERCARS"

(Менск, вул. Гікалы, 3, т. 284-60-37, 284-60-85)

крама "ПЕРЕХОД" (падземны пераход каля ГУМа, т. 227-41-14)

крама "КОМП'ЮТЕРНЫЙ МИР" (вул. К. Чорнага, 31, т. 284-00-35)

інтэрнэт-цэнтар "Площ@дка" (пр. Скарыны, 58-4, т. 239-38-74)

"ЦЕНТР МОЛОДЕЖНЫХ ПУТЕШЕСТВИЙ"

(вул. Варвашэні, 17-101, т. 239-17-49)

STAR Travel (вул. Сурганава, 47, оф. 8, т. 232-50-28)

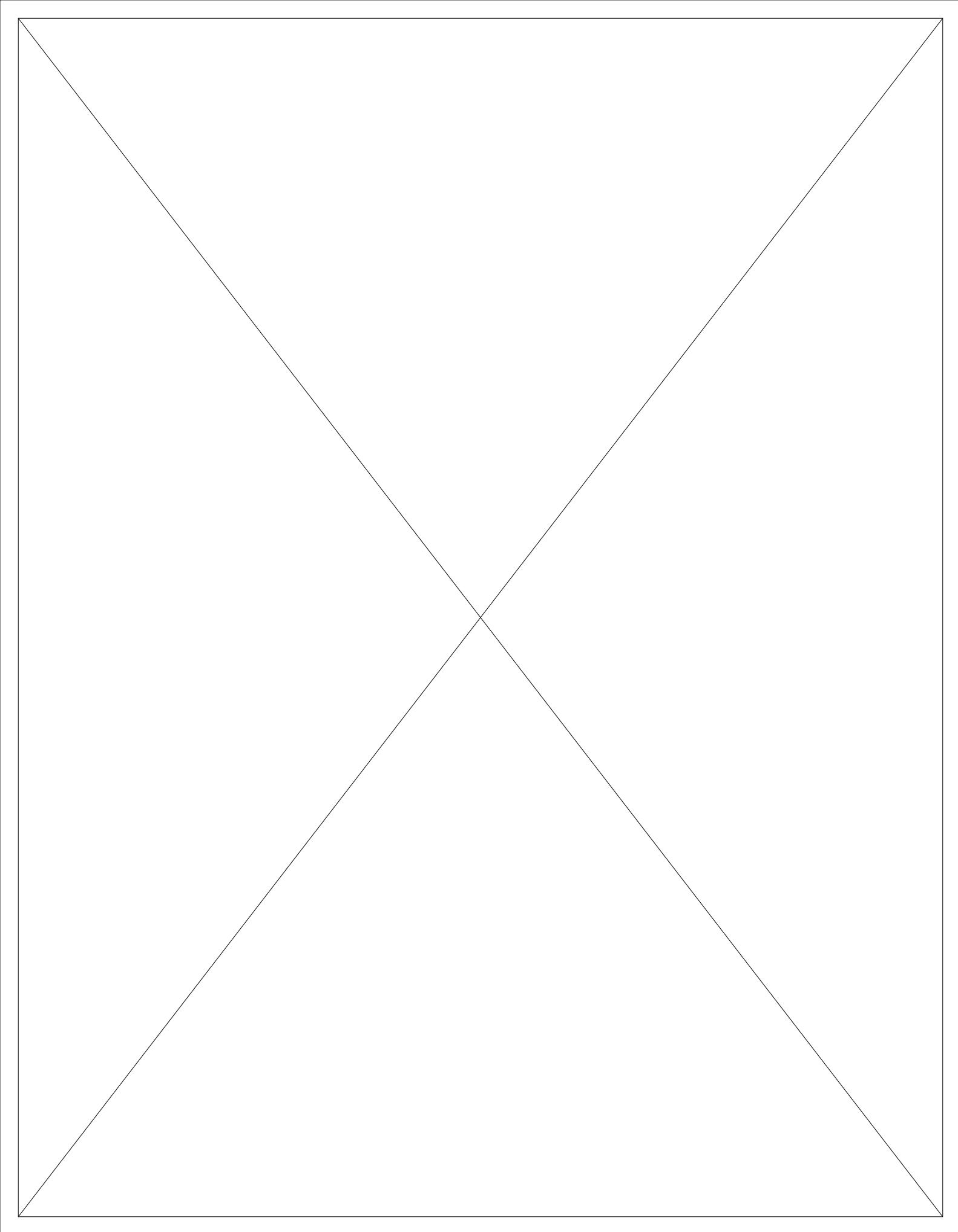
ТАВАРЫСТВА БЕЛАРУСКАЙ МОВЫ

(вул. Румянцева, 13, т. 284-85-11, 288-23-52)

ІНТЭРНЭТ-КАВЯРНЯ "САЮЗ-ONLINE" (Цэнтральны дом афіцэраў, вул. Чырвонаармейская, 3, т. 226-02-79)

крама "ПОДЗЕМКА" (Менск, пр. Скарыны, 43, т. 288-20-36)

кампьютарны клуб "ОК" (вул. Інтэрнацыянальная, 9)





Інфармацию і запрашэнныі на івэнты,  
вечарынкі, выставы і іншыя тусы скідайце  
на studumka@tut.by (тэма: mala)

# 14-15.05/

НОЧ МУЗЭЯ У МЕНСКУ  
НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЭЙ  
21:00-01:00



Многі з тых менчукой і гасцей сталіцы, што ніколі ня бачылі партрэты Радзівілаў ці пэйзажы Бялыніцкага-Бірулі ў начным асьвятленні, так і не атрымалі гэтай магчымасці. Напярэдадні Сусветнага днія музэя дыражцы Нацыянальнага мастацкага музэю абвесціла, што на вул. Леніна 20, праста як у Еўропе нейкай, з 21:00 да 01:00 бясплатна адчыняць экспазыцыю. Вынікі рэкламнай кампаніі празўрапейскай акцыі атрымаліся не такім, як меркаваласі.

**21.00**, пачатак мэга-імпрэзы. Мяркуючы па пытанні “Где тут художэственны музэй?”, якім мінакі бесъперыпнна даставалі заўсёднікаў цэнтральных тусовак, многія аматары мастацтва зъдзяйсьнялі першы культпаход у сваім жыцці.

Пабачыўшы ў **21.30** на ганку Нацыянальнага патэнцыйнага Нямігу, канtryбутарка CD, не раздумваючы, накіравалася ўніз па Карла Маркса, у бок таксама адчыненага ўвечары і таксама Нацыянальнага, але ня так разрэкламаванага ў СМІ Музэю гісторыі і культуры (былога краязнаўчага).

Самае цікавае адбывалася там з **22.00** да **23.00** у найвялікшай залі, поўнай найлепшым, што было ў музэі тae ночы (гэта значыць, карцінамі беларускіх мастакоў на тэму вайны і міру). У гэтых гатычных дэкарацыях, па словам выпадковых наведнікаў, “гвалці кацянітак” Сяргей Пукст. Напоўніцу занурыць съядомасць у Пукставы музычны пэрформанс замінала адно музэйная работніца, якая гучным голасам нагадвала, што побач мастацтва. І вельмі кранальна - затуляючы грудзямі - бараніла ад бамонду карціну з выявай генэралісімуса Сталіна.

Блukaючы залямі краязнаўчага пад грэблівымі позіркамі жрыцтву мастацтва, наведнікі перажывалі глыбокі комплекс слана ў посудной крамы\*.

Пры ўсім гэтым гістарычны музэй падтрымаў імідж найгустоўнейшага музэю сталіцы: зь нядыўнага часу і ўсё лета на трэцім паверсе можна пабачыць шыкоўную экспазыцыю гарадзкой культуры XIX - пачатку XX стагодзьдзя, якую знаёмыя першакурсніцы філфаку вельмі рэкамэндавалі ўсім як “выставу старожытных фенечак”.

**23.15** Між тым дзяя на плошчы перад перакрытым наглуха недзе а дзясятай вечару Нацыянальным мастацкім музэем усё больш нагадвала банальнае свята гораду, падчас якога здарылася зацменне сонца.

Згрувашчанье натоўпу з левага боку ад ганку тлумачылася тым, што там прадавалі піва і піражкі. У гэты час усярэдзіне музэю, для тых, хто здолеў туды прарвашацца, і напраўду адбывалася нешта эзатэрычнае. Натоўп на вуліцы зайздросна тэлефанаваў шчасліўчыкам у будынку і чакаў апоўначы - у гэты час народу абяцалі пакаць карціну дырэктара музэю, чаго народ так і не дачакаўся.

Завершыўся комплекс высокакультурных імпрэзаў бязлітасным, у духу Зошчанкі, “пабоішчам” менчукой за халяўныя шарыкі, што ўпрыгожвалі пляц перад музэем.

**00.00** На разьвітаньне канtryбутарка CD падбіла таварышаў зъдзяйсьніць прамэнад у бок музэю ВАВ, спадзенчоцься, што там даюць пастралаць з гарматай і выклікаюць дух гаўляйтэра Вільгельма Кубз.

...Галоўны музэй краіны мёртва спаў, не падаючы прыкметаў далучанасці да эўрапейскай ночы музэяў.

---

\* З калектывай гістарыкі музэйных мэнеджэрak:  
“Я паскарджуся ў Мінкульт!”, “...першы і апошні раз...” і  
“...вандалы ў храме гісторы!”.

МАРЫЙКА МАРТЫСЕВІЧ

# JAУ HANNAN London

# La Terraza

# 6.05.05/

АДКРЫЦЬЦЁ LA TERRAZA  
X-RAY

Скандалам скончылася адкрыцьцё летній танец дыска-бару X-Ray\*. Нейкія занадта разгарацьці тусоўшчыкі самастойна арганізавалі файтынг калія клязэтай. Як і заўсёды, варыянтам на тэму "як гэта было" некалькі. Нашай кантрыбуторцы ўдалося выявіць у відавочцау самія асноўныя.

1) Нейкі Лёша X., які напачатку бойкі стаіў у чарзе ў WC, паведаміў наступнае:

- З мужчынскай прыблізальнай вышлі адразу трох чэлэў: нейкая п'яная ў юзю дзеўка і два хлопцы. Дзеўчына нешта шапнула аднаму з іх (лысаму) - і яны адышлі да бару. Потым яна шапнула нешта іншаму - і началіся наезды.

У выніку п'яная дзеўка зрабіла нейкія адной ёй зразумельныя высновы і закрычала, што, маўляў, "усе вы казлы", кідала бутэлькі ў ашалелы натоўп. А мужчынкі некалькі разоў накастыялі адзін аднаму па твары.

Потым файтэры вышлі на вуліцу "пагаварыць" і началі хваліцца сваімі... gun'ami. Потым мірна разышліся з дапамогай сэк'юрыці.

2) Прыводзім вэрсію здарэння нейкага Андрэя. Паколькі стан інтэрв'юванага быў блізкі да дровай, аўтар за адкватнасць гісторыі не адказвае:

Усе началося так. Сядзелі за столікам дзеўкі і два "быкі". Калі дзеўкі дайшлі да стану "больш не наліваць", яны началі строіць вочки іншым мужчынам. Канечне, быч'ю гэта не спадабалася, і яны вырашылі павучыць кавалераў сваіх дзеўак. Ну там пайшлі размовы ціпа "да ты чо?" - "а ты чо?" і нейкай малайду зламалі нос.

Я ў эты момант выпіваў калія бару, таму калі пацаны началі быўкаваць, то скінулі на мяне свае шклянкі з бухлом. Я спачатку не зразумеў, што адбылося, але вырашыў не разбухаць - менш лезеш, больш жывеш.

...Потым нічога ня памятаю, але гавораць, што пацаны вышлі на вуліцу, пагаварылі з гаспадарамі дыска-бару і паехалі дахаты.

3) Насыця, якая "толькі чула" пра здарэнье, гаворыць наступнае:

- Ніжкіх дзеўак там наагул не было. Хлопцы бухалі разам, а потым проста вырашылі паказаць, хто галоўны. Раскідалі ўсіх малалетак, што былі побач, пакамечылі адзін аднаму твары і вышлі на вуліцу. Там да іх падыйшлі сэк'юрыці, пагаварылі, і яны паехалі вырашыць адносіны ў іншое месца. Усе тэкстыцілі пасыля гэтага інцыдэнту, што танцы началіся толькі праз пайгадзіны пасыля гэтага.

Як бачыце, усе апісаныя варыянты падзеяў нагадваюць барадаты анэксці пра "Сядзеву Пушкін на дрэве...". З-за вялікай колькасці алькаголю ў крыві апавядальнікаў выбраць найбольш праўдзівы варыяント робіцца немагчымым\*\*.

КАЦЯ БЫЧКОВА

---

\* Вышэй пададзена хардкор-версія адкрыцьця "Тэрасы". Ніжэй чытайте лайт-рэпартажык таго ж аўтара пра адкрыцьцё ўстановы. Так бы мовіць, "для музычных заўзятараў".



# 17.05.05/

АДКРЫЦЬЦЁ ВЫСТАВЫ "ЛІТ-АРТ"  
МУЗЭЙ ГІСТОРЫІ І КУЛЬТУРЫ БЕЛАРУСІ

Крытычна колькасць каліграфічных імправізацый і шрыфтовых правакацый на адзін квадратны мэтар.

Зоркай, калі на сонцам гэтай прэзэнтацыі быў беларускі каліграф-легенда Семчанка - поўныя летуенных пачуцьцяў 66-гадовы барадач. "Гэта ўсё адно што іграць на скрыпцы", - так кажа пра сваё мастацтва Павал Апанасавіч. Зь вялікім гонарам ён паказаў госьцю прэзэнтацыі - брытанскому паслу Брайану - свае "каліграфічныя лісты" паводле Багдановіча і Купалы. Той быў у захапленні: "Гэта так хораша для сэры!" Акрамя паперы, моўныя знакі лёгка пераувасабляліся і ў мэтал, напаўняючыся амаль дагістарычнай сымболікай.

Напрыклад, бронзавае "і" скульптара Міхалевіча - "Сонца на пальцы", а "у" - "Дрэва жыцця".

На такім фоне кітчам глядзеліся кампартарныя эксперыменты аднаго з маладзеёшых шрыфтовікоў: нібы літары разъязлі на асобныя рознакаляровыя жылы ды мышцы і пасыцілі плаваць у абстрактны фармалін. Ды нават і праслаўлены дуэт Цэсьлер-Войчанка быў прадстаўлены тут няхітрым поп-артам. Уявіце вокладку "Шынляя" Гогаля тым самым шрыфтам, якім звычайна пішуць "Шанзель №5".

Аматары шарадаў і славесных гульняў маглі таксама зацяніць канцептуальны плякат Антона Баранава "Try Litra Litar Litarta" з выявай правільна, трохлітровага слоіка. А.С.



# 6.05.05/

АДКРЫЦЬЦЕ LA TERRAZA  
X-RAY

"Стомленыя ад захапліўшых менскія танцполы г'п'б-вечарыны, тусоўшчыкі зь нейкім хваляваньнем чакалі аў'яўленага на адкрыццё летніяя тэррасы дыска-бару X-ray Джэя Хэнана. Перад паці хадзілі чуткі, што мерапрыемства, як і летась, будзе перанесена хер ведае на які месец. Паскуднае надвор'е і кідкія лёзунгі ціпа "За перамогу!" таксама наводзілі на кепскія думкі. Тым ня менш, тыя, хто ўсё ж вырашыў прыйсьці на La Terraza'05, адназначна ахарактарызавалі мерапрыемства як "взрыгуд".

Ужо аб 11-й гадзіне ў X-ray не было чым дыхаць. Добра, што асноўнае дзеяньне вечарыны праходзіла на адкрытым паветры. Рознакаліберная публіка - ад 20-гадовых тусоўшчыкай да заможных 50-гадовых лэдзі і джэнтэльменаў - разьмесьцілася на шыкоўных ружовых канапах, гледзячы на вясенне-летнюю калекцыю ад буцку "ІМЕНА". Мадэлкі на сцэне рабілі зусім не падобнае на "МЕЛЬНИЦУ" шоў: вытанцоўвалі на сцэне, крываляіся і загадкава ўсыміхаліся. Шоў прыцягнула ўвагу ня толькі зайсцінікамі падобнага роду вечарыны, але і зусім не звязаных з клубным "дэвізкам" людзей ("праходзячыя міма" назіралі за падзеямі з-за спінаў сэк'юрыты). Ахойнікі парадку паставіліся да выканання сваіх авабязкай на дзіве добра. Прайсьці бяз фляверу было амаль немагчыма. Тым жа сэк'юрыті давялося "мірыць" наведнікаў, што разбуйніліся ў сярэдніне ночы.

А tym часам хэдлайнэр вечарыны Джэй Хэнан заводзіў народ сваім салодкім deep house. Бразильская танцы-зажыманцы дапамагалі яму ў гэтым. Напачатку вялят натоўп ня вельмі актыўна рэзагаваў на сэт, але па меры адыху старога пакаленія дахаты напружанаасць на танцполе нарастала. Запамінальная, поўная яркіх колераў вечарына была сапсанаваная толькі адным: разгарачаныя тусоўшчыкі не маглі падыйсці на мэтар да бару. Але волытныя марнатраўцы жыцця заходзілі ў навакольныя кафэшкі. Мабыць, менавіта па гэтай прычыне многія з прысутных на мерапрыемстве адказалі, што гэта была "вечарына клясу супэр-гуд".

\*\* Сайт mi.by у разьдзеле "Чуткі" прапанаваў свой погляд на падзеі (тэкст падаецца ў арыгінале).

08/05/2005

17:12

За один вечэр в клубе «X-Ray» сразу 3 драки.

На статусном мероприятии клуба «X-Ray» - Открытии летней террасы произошло сразу три драки. По словам очевидцев, началось все в баре. Неожиданно один гость клуба подскочил к сидящему за барной стойкой и увел того в нокдаун на пол. Пострадавший поднялся и попытался выяснить отношения, но получил удар в лицо головой, так называемый «бычок». Потасовку было дело замяли, но в это время за дело приились прекрасные спутницы «драчунов». Девушки были модельной внешности, ухоженные, но с завидным задором оттягали друг друга за волосы. Их разнять было сложнее, пока охрана клуба занималась этим, конфликт произошел на самой открытой террасе. Видно, решив все-таки отомстить обидчику, один из участников первое драки вскочил на столики, промчался по ним до места, где сидел второй, и образно говоря с ноги вкатил ему знатной... В это время подоспели милиционеры и «драчунов» увели. Тем не менее, судя по описанию, один из участников потасовки был низкий и гладковыбранный субъект чуть ли не спортивном костюме. Есть ли в «X-Ray» face-control?

## ІМГНЕННЫ ІНСАЙД КРАСАВІЦКІ ПАРАД ПЭРСОНАЎ

"КОСМАС - НАШ, ад палёту Юрыя Гагарына. І так - кожны год!" - авбесьціла прома-група KakieTakie **12.04.05**, сабраўшы на Вавілаве добры дзясятак дыджэйў і ня менш за 800 чалавек звыш таго. Публіка - ад Даши Пушкінай і Люсі Лушчык да лідэраў андраграўдных прома-груп.

Як шчыра прызнаўся адзін з прапагандыстаў тэхна і трансу, "мы прышлі зь дзяўчынай паглядзець, што такое нармальная папсовая вечарынка". Чаго яны чакалі, тое, у рэшце рэшт, і выйшла: хоць і не "каубаса" і тым больш ня "мяса", але даволі сытны і густы "боршч". На сэтах Ярыка ды Юмы атмасфера на танцполе была ўсё адно як у кіпучым катле - хоць ты рэкламныя ролікі Rexona здымай.

На "аксыдайзэры" перад гэтым па звычыцы ўсё абсіраць доўга разъбіраліся, ці сапрауды DJ Biz з Францыі, ці гэта нейкая прыбалтыйская падробка. Але ўс్міхайся і стряляў вочкамі дыджык як сапрауды французы, і гэтак жа цягаецу да пякучага хіп-хопу.

Шкада толькі, што не хапала абганднага нэтра: dj Elbee Bad, відаць, і сам ня змог бы патлумачыць, чаму ён не прыехаў.

Люся Лушчык, дарэчы, да апошнія "зажыгала" на танцполе Night Ninjas то пад Марлі, то пад Джэй Ло...

Адно няясна, нашто была тады так званая "віп-зона" (ци, можа, гэта трэба было называць "чыл-аўт"?). Каб віп-пэрсоны не выпендрываліся ды, плючы народны "джын-конік", слухалі нейкі бязылікі народны хаўс?

"Яны паўзуць!" - так аў'яўляў патасны валасацік імем Лунэт Чарльз Эксонар выхад (а дакладней, выпаўзаныне) на сцэну арганізатораў фэсту **"ПАХОДНЫ ШАУКАПРАД"** (**16.04.2005**, Тэатар эстрады).

Каб народ здолеў вытрываць іх даволі-такі пасрэдныя вершватворы, суполка "Творчага Дому" запрасіла на сваё съвята цэлы парад музычнага андэграўнду - ад "Папарысу" да "Нагуялю". Пяць гадзін гэтага псыхадэлу - і міжволі пачынаеш прымыць усур ёз кантэрфранс сэра Чарльза зь яго хваравітымі фантазіямі на тэмы членістаноў. "Дыяна Балька спазнілася... Дык давайце я вам сваё пачытаю!" Нават абуранныя воплі з запі залі не моглі перараць яго творчую экзальтацыю... Затое на гэтым фэсцыце аў'яўіся ватэрн музычнага падполья Сяргей Пукст, ды яшчэ ў наймілэйшым вобразе панкуючага інтэлігента. Дубасячы па клявішах фано, ён дзікім голасам зьдзекаваўся з рэпертуару "Бітлоу", Ільлі Лагуценкі з Мэрылін Манро. І гэта той самы эстэт, што надоечы выдаў альбом "Strange Glamour" у стылі ад трэп-хопу да бі-бопу!

Яшчэ адзін партызан старой школы паказаў сябе на **"ВЕЧАРЫ Ў СТИЛЫ СЫНТЭТЫК"** LOSTWORLD RECORDS (**29.04.2005**, каварня **"Грым"**). У адрозненінне ад сваіх ранейшых рэчаў, новую праграму Валі Грышко съпяваваў не на непазнавальны птушынай мове, а на даволі цвярозай ангельскай.

Адыграўшы свой лёгкі сынтэтык-рок на моцнае "яць", шчодры на ўсмешкі Валік спагадна сачыў за выступам Prophetic Dream, што так і пырскалі на слухачоў brutalnay energijai і кавалкамі майк-апу. А вось новы твар "Штырык\_Коту" бяз мэйк-апу ўспрымаўся нежкі хілавата - на той самай вечарыне харызматычны Сінт саступіў месца за мікрофонамі нэкаму рудому выхаванцу "Скрыжаваньню Эўропы". Якімі б ні былі съпевуны здольнаасці Сінта, але ж на пярэднім краі сцэны ён ўсё адно глядзеўся на нашмат гераічнай...

З маладзейшых тварам і душой хацелася б адзначыць беларускамоўных растаману "Чык-Чык", што засвяціліся на **ДРУГІМ РЭГЕЙ-ФЭСТЫВАЛЕ** (**22.04.2005**, "Акварыюм").

У беларускіх "ільвоў Зіёну" зьявіўся новавы сцяг - страката-мараканская накідка лідэра Лёшы Талстова, а на ролю нацыянальнага сымблія ў той вечэр прэтэндавалі яго стройныя аголеныя нажышчы. Амаль мужчынскі стыртыцы... Гімнам вечарыны стала песня - прыродазнаучае назіраныне ад "Алмазнага фронту": "Не расьце трава на ўзыбярэжжы Крыму..."

Таня зь "Віруса Ліх" і вакаліст "Няпаліва" абменьваліся са сцэны сяброўскімі дэманстрацыямі "фак ю" - і напляваць, што там сабе думаюць астатнія слухачы... Ды і што тут падумаеш, калі на галаву табе да таго ж сыпецца парэзаная ў дробную саломку папера - так нашыя растаманы афармляюць фляверы сваіх інтэрнэт-праектаў.

A.C.



Інфармацію і запрашэнні на вынты, вечарынкі, выставы і іншыя тусы скідайце на studumka@tut.by  
(тэма: mapa)

# THE FEICY

ФЭЙСЫ НУМАРУ:  
“ТВАЯ МЭТА - ЧЫСТЫ ГОРАД”  
Алёна Шалаева



**“ТЫСЯЧЫ МАЛАДЫХ  
ЛЮДЗЕЙ АДДАЛІ ЗА ІХ  
СВАЕ SMS-ІНТЕРНЕТ-  
ГАЛАСЫ. “КП В  
БЕЛОРУССИИ” З  
МАТЭРЫЯЛАМ ПРА ІХ  
ВЫВЕСІЛІ ВА ЎНІВЭРСІ-  
КАЛЯ ДЭКАНАТУ. НЕКАЛЪКІ  
ДЗЯСЯТКАУ СМІ  
РАСКАЗВАЛИ ПРА ІХ  
“ЭКШН!” ПЕРШАЯ GSM-  
КАМПАНІЯ КРАІНЫ ЗРАБІЛА  
ІМ ПАДАРУНАК - РОВАРЫ.  
ГАЛОЎНАС - ЯНЫ САМІ  
ЗРАБІЛ ТОЕ, ШТО ХАЦЕЛІ.  
ЯКОЙ БЫ ВАР’ЯЦКАЙ НІ  
ЗДАВАЛАСЯ ІХ ІДЗЯ. ЯНЫ -  
АДНА ЗЬ ДЗЬВЮХ  
КАМАНДАУ-ПЕРАМОЖЦАУ  
КАМПАНІИ “РСС-2: ЭКШН!”.  
БЕРАСЬЦЕЙКІ  
ТАБЕРКА, СТАС КАВАЛЬЧУК,  
АНТОН “ЧЭХ”, ОЛЯ  
МАҮРЫНА, ЖЭНЯ МАРОЗ,  
ЖЭНЯ АНДРАЮК, КАЦЯ  
РЭНЕР і РАМАН МІЦІН -  
ФЭЙСЫ НУМАРУ і  
БУДЧУЯ ЗОРКІ: ХУТКА  
САЦЫЯЛННАЯ РОЛІКІ ЗВІ ІХ  
УДЗЕЛАМ ЗЬЯВЯЦА НА  
ЦЭНТРАЛЬНЫХ  
TV-КАНАЛАХ.**

### Адкуль даведаліся пра кампанію “РСС-2: ЭКШН!”?

**Каця:** Даведаліся выпадкова, з “Камсамолкі”. Увагу прыцягнуў фармат кампаніі, бо звычайна трэба ці сьпявач, ці янич нешта... А тут - задумак было многа і магчымасцяў іх выразіць таксама. Ідэя мы даслалі шмат (гл. на [www.studumka.com](http://www.studumka.com)), але некаторыя патрабавалі матэрыйальных выдаткаў і былі складаныя. А некаторыя проста дурацкія. Ня дзіва: мы іх пад хі-хі з півасікам прыдумлялі.

**Оля:** Проста ўсім нам патрэбныя нейкія яркія падзеі, якія б зрабілі жыцьцё больш разнастайнім. Таму, калі Каця мне расказала пра нейкую менскую кампанію, для ўдзелу ў якой трэба было прыдумаць нешта зусім вар яцкае і потым ажыцьцяўіць у сваім горадзе, я зразумела: вось тое, што мне зараз патрэбна! Хацела прыгодаў на сваю галаву - іх і атрымала.

### ШТО ЗА “СЪМЕТНІЦЫ”

**Ідэя акцыі:** на прыпынках грамадскага транспарту і ў іншых людных месцах да мінакой звязтаеца съметніца, на якой напісана “Я галодная”, і просіць пакарміць яе. 8 красавіка дзяве такія съметніцы чакалі сваіх ахвяраў у цэнтры Берасьця: “Жанчына ў фіялетавым паліто, у Вас няма непатрэбных паперак? Я з задавальненнем іх зъемі!”, “Няхай я брудная, але ў мяне прыгожая душа!”, “Людзі! Съметніцы Берасьця галадаюць! Ня дайце нам памерці!”. Гіт сезону - маленькая дзяўчынка, якая зьнесла ў “гаварку съметніцу” амаль ўсё навакольнае съмецце.

### ДЗЕ ПІСАЛИ

“Комсомольская правда в Белоруссии”, TUT.BY, “Буг-ТВ”, “Навіны Брэст”, “Радио Брэст”, “Вечерний Брэст”, “Брестский Курьер”, “Радио ВА” і інш.

### ДЗЕ ГЛЯДЗЕЦЬ

Відза з акцыі - на [www.studumka.com](http://www.studumka.com). Хутка ролік са “съметніцамі” зъявіцца на цэнтральных TV-каналах краіны.

### Як лічыце, чаму столікі народу абрала менавіта вашыя “съметніцы”?

**Антон:** Па сутнасці, сам факт забруджаньня навакольнага асяродзьдзя - праблема старая і, відавочна, невырашальная. Так што ў нашыя пляны не ўваходзіла рашэнне чарговай сацыяльнай праблемы. Тут важны сам пасыл, акцыя - як атрыбыт нейкай нестандартнасці мысленінья.

**Оля:** Мы ня ставіліся да ўдзелу ў кампаніі як да нейкай місіі ці адказнага заданьня па вырашэнні важных праблемаў. Мы просто выдатна правялі час у мясцовай кавярні “Матрыца” і аблеркавалі, што нас у жыцьці раздражняе і чаго мы хацелі б пазбавіцца.

**Антон:** Мы хацелі разварушыць народ. “Дзьвіжуха” - гэта жыцьцё! У нашых людзей устрыманье съвету і мінтальнасць такія, што ім вельмі цяжка нешта пачаць. Галоўнае, у чым дапамагаюць такія кампаніі, - паказаць і прыніць новае бачанье съвету, растрармазіць народ. І гэта можна зрабіць праз такія акцыі.

### Вашыя эмоцыі да, падчас і пасыля “ЭКШН”?

**Каця:** Да правядзення: “І што з гэтага атрымаецца?” Падчас: “А нешта ж атрымалася!” Пасыл: “Неяк ўсё хутка скончылася...”

**Антон:** “Разброд и шатаніе”. Як звычайна, усё было ў апошні момант. Пераважна дзякуючы Каці, якая з вачыма звар яцелай сялядкі лётала па ўсім горадзе.

**Оля:** Дзікі абзвон знаёмых у пошуках апаратуры. Я так рыхталася, так рыхталася... Але ўсё атрымалася ня так страшна, як здавалася ў пачатку.

**Стас:** Затуманены погляд, TRANCE вечарамі, невычарпальны энтузіязм.

### А як наконт рэакцыі бліzkіх і знаёмых?

**Антон:** Больш чым станоўчая: усьмешкі на тварах, сълёзы на вачах, сівізна на скронях.

**Оля:** Родныя мой удзел у кампаніі па вялікім рахунку праігнаравалі, з выглядам, маўляў, “зноў у нешта ўляпалася”.

**Некта з назіральнікаў на studumka.com напісаў, што ідэя вашай акцыі ня новая, а вас саміх называў “кіркоравым”...**

**Каця:** Што да плягіяту, давай згадаем, як два чалавекі адначасова вынашлі радыё. Тысячы дызайнераў працуяць над формай сонечных акуляраў, і кожная з іх індывідуальная, але праблема адна - сонца, і вырашэнне адно - акуляры. Па-другое, калі ўжо такая ідэя была рэалізаваная (прауда, крху ў іншай інтарпрэтацыі), то гэта кожа толькі пра наступнае: тэма актуальная.

Што да самой фармулёўкі пытання (“кіркоравы”): лічу парабаўнанне з гэтай дзіўнай поп-зоркай адкрытай зынявагай.

**Антон:** Велічэзная колькасць народу штохвіліна трахает велічэзную колькасць народу. Гэта факт. Многія з гэтых выпадкаў сканчаюцца дзецымі. У большасці наноўспечаных мамаў з'яўляюцца яны пераважна з похвы. Згодны, даволі зьбіта. Але наўрад ці можна называць усіх гэтых людзей плягітарамі.

**Оля:** Калі некаму за чорт ведае колькі кілямэтраў прыйшла ў галаву падобная думка, гэта кожа не пра нечый плягіят, а пра тое, што ідэя ўніверсальная.

**Стас:** А я да крытыкі абыякавы.

### Як вы самі ацэньваеце сваю акцыю?

**Антон:** 5 балаў па пяцібалльнай. Ясна, праколы таксама былі, але пасыль лажы кулакамі не махаюць.

### А вось што вы сказали б наконт акцыяў іншых фіналістаў?

**Толькі шырыра...**

**Каця:** Мне спадабалася акцыя з роварамі (чытай у наступным нумары - CD). Вельмі маштабнае мерапрэемства атрымалася. Ды і праблему яны ўзынялі актуальную.

**Антон:** Лажа.

**Оля:** Атрымліваеца, што ў нас ёсьць эксклюзіўнае права судзіць і ацэньваць іншых? Ой, неяк не па-хрысьціянску...

**Стас:** Усе малайцы, калі нешта робяць, прасоўваюць сваю фішку. Гэта “ЭКШН!” і ёсьць!

### “На месцы” вы расказвалі, што муціце нейкія тэматычныя вечарынкі ў Берасьці...

**Стас:** У кожнай такай вячоры свой інды-замут: толькі ў піжаме, толькі чорна-белае і г.д. Плянуем камуністычную вечарынку з пралагандай, чырвонымі сцягамі на сценах і трансляцыяй паседжаньняў КПСС. А на каўбайскую вечарыну запросім аднаго чувака, якому скажам, што вячора - індэзійская.

Літаральна за паўхвіліны да інтарвію прыдумалі разам з Маўрушай (Оля - CD) гонніцкую вечарыну пачатку 90-х - “Ласковы май”, Юра Шатуноў, Уладзік Сташэўскі, “Кар-Мэн” і іншая муць. Павінна быць весела.

**Па Менску ходзяць чуткі, што Берасьце руліць кружай за сталіцу: і “Продыджы” ў вас выступалі, і клуб “Матрыца” за вас ёсьць нейкі наварочаны, і людзі неяк па-асабліваму прыколювацца... Чуткі, напэўна...**

**Каця:** Справа ня ўтым, кружай ці не. Проста Берасьце ў парыўнанні зь Менскам маленъкі горад, і тут усе прыкольныя чэлы адзін аднаго ведаюць. Плюс яшчэ “развлекухі” ня так шмат (акрамя “Матрыцы”). Вось самі і муцім розныя “дзьвіжухі”. Ды яшчэ і Польша побач, можна ездзіць туды каубасіцца.

**Антон:** Гэта ня чуткі. Усё так і ёсьць. Гэта залежыць, мабыць, ад выгяднага географічнага разьмяшчэння. Эўропа бліжэй, вось і ўсё. Берасьце заўсёды вылучалася сваёй “бяздзахавасцю”. Таму ня дзіўна, што столікі ўдзельнікаў “ЭКШН!” было менавіта адсюль.

### Калі б была магчымасць нешта зъмяніць навокал, што зъмянілі б у первую чаргу?

**Каця:** Каб дзяцей ня мучылі ў школе і пэнсіянэрам не патрэбна было працаўваць. Гэта фраза зь песні, але, на мой погляд, вельмі актуальная.

**PS:**

Чытай больш пра нацыянальную “дзьвіжуху” “РСС-2: ЭКШН!” на [www.studumka.com](http://www.studumka.com) і ў наступным нумары CD.



# улякат.

што  
запуссёшь  
з тадой



быць фрыкам зараз - нішто сабе  
трэнд. але гэта, на жаль, ня ў кожнага  
на ілбе напісана. таму спадарства  
фрыканутыя нясуць свой  
съетапогляд у масы з дапамогай  
немудрагелістых слоганаў на  
ўласных грудзях/жываце/съпіне -  
чытай, на цішотцы.

тюфы

Цішотка ў гардэробе - такая ж банальная реч, як занюханя шкарпеткі. Адно што такім радаводам, як апошнія, пахваліца ня можа. Па непацьверджаных звестках зь няпэўных крыніцаў, цішкі зьявіліся напачатку мінулага стагоддзя ў ЗША. Дакладней, былі часткай формы марфлёту. Дарэчы, назва T-shirt таксама паходзіць адтуль. Раскладзіце любую фуфайку на гарызантальнай паверхні - і атрымаецце літару "T".

Потым цішкі нейкі час штампавалі безь вялікага попты дlya мірнага насельніцтва. Але Другая Сусветная і тут скасавала старыя стэрэатыпы. Калі пасля Пэрл Харбару амэрыканцы ўключыліся ў мачылаўку супраць фашикай, "пад ружжо" было паставлена 11 млн. навабранцаў. Тут Пэнтагону і давялося пазаганіча наконт вопраткі. Так і адбылася рэйнкарнацыя футболкі. Яна стала Адзеньнем, а не бялізной, што сарамліва хаваюць пад швэдрам.

Але "сухапутныя пацуکі" прасеклі фішку зь цішкай толькі ў 1950-я, пасля фільму "Трамвай жаданьня" з Марлонам Брандо. Сэкс-сімвал сядзёў у пракураным бары ў белай цішотцы і актыўна дэманстраваў гледачам свае мускулы і новы мача-стиль. Гледачы павяліся.

Тым больш што прыйшлі гілі. Дзэткі-кветкі і тут здолелі ўпрыгожыць съвет на свой капыл. Яны першымі даперпі, што на цішотках можна пісаць, маліваць і вычвараць не падзічачы. І калі амэрыканскія марынёры маглі самае большае патрыятычна напінаць на грудзі выявы съязгу ці назвы чаўноў, на якіх плавалі, то гілі адлюстроўвалі на цішках адразу ўвесі свой съветапогляд. Пацыфікі, галубы, тыя ж кветкі, антываянныя і антырасіцкія заклікі.

**ТЭКСТ:**  
ТАНЯ КЭЛІ



Аднак на кожнага гілі знойдуцца свае панкі. Калі рокеры 1970-х толькі цешыліся з файсай сваіх куміраў на ўласных торсах, то панкуючыя нефармальны кшталту Джымі Роттэн выводзілі там же нечым крывавападобным "Заб'ю ўсіх гіпозаў". Дагэтуль памятныя народу шэдўоры сумеснай творчасці Вівіен Вэструд, Малколма Макларэнса і Sex Pistols. Тыя старажытныя рапрытэты ад бялізны ўласбялі ўсё, ад чаго дурэлі іх стваральнікі: злосць, сэкс-экстрым, съмерць, распад, нарката. Несвядомых шакавалі "Голы чорны футбаліст зь вялікім яйцам", "Засцяна Мэрылін Манро" і інш. у спалучэнні з лэйблам гурта.

А потым... Двасццаць-пяцціццаць год таму нашыя бацькі былі маладыя, а мы - дурныя малечы. Тому пэрыяд гэты памятаем па-рознаму. Да сведчаныя людзі кажуць, што каб у той стаганцы і спакайноце твой голас нехта пачуў, раўці траба было дай Божа. Вось спадарыня Кэтрын Хэмнэт, напрыклад, штампавала кідкія палітычныя лёзунгі, а нейкай ініціятыўнай групе таварышаў кляпала сэрыю "Frankie goes to Hollywood" з бунтарскім падтэкстам надпісай. Мадона ж Чыконэ шчыра прызнавалася на ўвесі съвет, быццам "Italians do it better". Трындзела, канечне!..

Наступны час рэформаў нічым адметным у дызайне адзначаны ня быў. Лілл наеўся "пераменай" і хацеў адпачыць - адсюль і чорна-белы мінімалізм. Разбаўлены ён толькі інтэрстыўскім кітчам кшталту цішак з савецкай атрыбутикой, калашамі і паранаідальнымі выразамі "КДБ сочыць за тобой" ці "McLenin's". Іх, пры жаданьні, можна і сёньня наядыбаць на кожным мясцовым арабаце.

Цікава, што менавіта тады цішоткі з уніформы нефармалаў прератварыліся ў даволі-такі "махорную" адзежыну. Гэта зазначыў наўгар гуру фрыкаў Пляевін на сваім "Поколении Пі".

Тое, што зараз пануе навокал, калісьці назавуць "поп-часам" (ці "часам поп" - каму як падабаецца). І развіцьцё ранейшыя ідэі атрымліваюць адпаведнае. Выявы паважанага Старэйшага Браты Пуціна ў квяточнай аблямоўцы, шматтысячныя блакітна-ружовыя "Fashion Victim" ды "Little Queen". Калі-некалі прабяжыцы доўгавалосы недаростак у палёнай цішцы "Metallica" ці прычасаны глянцам клябр з глямурнай фуфайцы з аплікацыяй, нашлёнкай ці пацеркай-стужачкай.

Здаецца, звянячанская цішкай рабілі ўжо ўсё: наслі наявівают, разразалі, пэцкалі крывеў, напіналі пад пінжак. Хто яго ведае, як яе будуць насліць нашыя дзеци... Але ж ніхто не сумніваецца: неяк, але насліць будуць.

## ЛЯПНІ, ШЛЁПНІ, ЧЫРКАНІ

Чытак людзям, якім аж карціць уласнаруч забамбіць сабе нейкую байду на цішоткы.

Такім чынам, дакажыце, што і ў вашым выпадку канечнасці растуць з таго месца. Проста вазьміце і зрабіце сабе на цішоткы нейкі малюнак.

Для гэтага вам спатрэбіца:

**ЦІШКА** - белая ці чорная. Ня меней 90% бавоўны, нешурпатая, без усялякіх "прыродных" надпісаў. Такія лягчэй за ўсё знайсць у сэкандах ці ў якім "С্বітанку".

## ВЫЗНАЧЫЦЕСЯ З МЭТАЙ

запаскуджаньня добрай рэчы.

Гэта можа быць:

- напамін чалавекам дзесяці пра нейкае там "Бухалава-2005";
- міні-транспарант з дэвізам тваўго жыцця, кшталту "I wish this were brains" на цыцках у дзяўчыны;
- выява запаўшых у душу фэйсу/месца з фоткі;
- кульставыя мультдзеячы - ад South Park і Futurama да Вожыка ў тумане;
- псыхадэлічныя рознакаляровыя плямы;
- нэонавыя аздабленыні ў стылі "дыска-гёрл";
- адзіны шанец паказаць нарашце Малевічу, хто тут сапраўдны геній абстракцыянізму.

## А ВОСЬ ДАЛЕЙ ПАЧЫНАЕЦЦА САМАЕ ЦІКАВАЕ - СРОДКІ І ПРЫЛАДЫ.

Калі цяжкіх шляхоў вы не шукаеце (і ніколі нават шкарпеткі з майткамі сабе ня мылі), то ваш варыянт - спрай з балёнчыкам/любая іншая фарба (для экстэрмалаў - аўтамабільнага), маркер + трафарэт. Сохнцу будзе доўга, але пару дзён пацёгаеце! А пасля зь лёгкай душою выкінече нафіг. Ці лёс распарадзіцца так, што родная мамка кіне ваш твор у пральную машыну зь іншым адзенінем.

Можна выкарыстоўваць **ГУМКІ І БІСЭР**, якія размыяркоўваюцца па цішцы, звязваюцца вузламі і прашываюцца. Потым фарбуюцца тэкстыльным фарбавальнікам (шукайце ў ГУМе, ЦУМе).

Мала - можна паксцерымэнтаваць з АКРЫЛАВЫМІ ФАРБАМІ для тканіны. Бываюць прафэсійныя (не чапай - заб'е) і "хоббі" (самае тое). Найбольш вядомыя: Pebeo (фр.), Javana (ням.), Jacqua (амэр.) ды ГАММА (анягож - рус.). Імі можна маляваць на цішцы па тэхніцы баціку (калі ўмееце). Варта карыстацца т.зв. "рэзэрвам" (ім прапітваецца тканіна, каб "караблік" на сплыў"). Некаторыя фарбы (напрыклад, "OLKI") трэба замацоўваць прасам з адвартонага боку.

## МОЖНА ВЫКАРЫСТОЎВАЦЬ ТЭРМА-ПАПЕРУ

(напр., Epson ці LOMOND) у суправаджэнні струменевага прынтара і прака. Купляеце прынтар і паперу, пераздымаеце на тулу паперу малюнак, прысмажжаеце на майку, здымаеце вонкавы слой - і вельмі спадзяецеся, што ўсе кампаненты былі досыць трывалымі, каб цішка ня скручвалася ў трубачку ці не сыйшла нафіг пасля мыцця.

Тая ж самая паслуга робіцца ў капіяльных цэнтрах.

Прыкладана за 10-15 тон, у залежнасці ад колькасці і якасці.

## МАРКЕР/РОЛЕР З ФЛЮАРЭСЦЭНТНАЙ ФАРБAI

Уявіце: малюеце/лішаце сабе ўдзень на цішцы ўсялякую лухту, потым дорыце яе сябру, той апранае яе на дыска ўвечары - і ўсе ведаюць, што ён рабіў мінульым летам. Каб выпадкова не зрабіць кампрамат на сябе, варта прыдбадаць аловак-дэтэктар. Набываеца ўся гэтая раскоша пакуль што праз нэт.

Калі вы яшчэ ў школе ванітавалі ад "ІЗО", тым лепей - можна проста падзэрці на лахманы пару старых кашуляў, мудрагеліста тыя пасмачкі скамбінаваць і прышиць/прыклейць (клеем для тканіны) на тулу няшчасную цішотку.

"Языки" зараз ад тых ідэяў бадай што ломяцца.

—

\* "I wish this were brains" - анг.: "Каб гэта быў мазгі!"

Іміджы для цішотак - з сайту [www.threadless.com](http://www.threadless.com)

БАМ

# killing me softly



КНИЖКА VS.  
ТЭХНАЛЁГИ

ТЭКСТ:  
МАРЫЙКА МАРТЬЯСЕВИЧ

КНІГУ ЗАБ'Е КАМПУТАР. ІНТЕРНЕТ - БРАЦКАЯ  
МАГЛА ЛІТАРАТУРЫ. ФІГ: ТОЕ САМАЕ КАЗАЛІ Ў  
10-Я ПРА КІНО, А Ў 50-Я - ПРА TV. ІЗНОУ ГЭТЫЯ  
МАЗАХІСЦКІЯ ЗАГОНЫ ПРАФЭСУРЫ  
ПЕРАДПЭНСІЙНАГА ЎЗРОСТУ!

**1. MARTYNA - КНІГА, ЯКУЮ НАПІСАЧ ЧЫТАЧ**  
“Напішы лёс Мартыны!” - з гэткай просьбай у канцы 2002 году пачай чапляца да польскіх студэнтаў шзраг альтэрнатыўных СМІ. А што? Узялі і напісалі.

“Мартына - чароўная бляндынка са Шчытна, толькі пачынае вучобу на факультэце англістыкі, куды так імкнулася. Пераезд з роднага Шчытна ў вялікі горад - гэта ня толькі спосаб вырвацца з-пад апекі бацькоўскіх кръльцаў, але перадусім велізарны шанец рэалізаваць свае магчымасці і мары”... Мусіць, адзіны прыклад, калі рэцэнзія на твор зьявілася раней за сам твор. Для таго каб гэта адбылося, спатрэблілася кръху менш за год, адрас у інтэрнэце і ініцыятыва. А ідэя лунала ў паветры: пра маўжлівасць напісання інтэрактыўных раманаў у сеціве казалі столікі, што было б злачынствам так нічога і не напісаць.



**як гэта працуе**

1. Спачатку прамоція - перад тым як стартаваць, праект “Мартына” быў добра разрэкламаваны ў польскім інтэрнэт-рэсурсам kobiety.pl, моладзевым часопісам Dlaczego і салідным Wprost. Быў абрани твар - дакладней, стыль праекту. Абвесьні, што модны польскі пісьменнік, аўтар бестзслеру “С@мот@ ў сеціве” Януш Вішнеўскі неўзабаве павесіць на сایце [www.martyna.korba.pl](http://www.martyna.korba.pl) tryры апавяданні пра лёс простай польскай студэнткі, якая прыехала ў сяліцу вучыць замежную мову. Працягваць праўдзівую гісторыю запрашалі ўсіх, хто яшчэ ў стане трапляць па клявішах.

2. Уласна творчасць - у рэжыме інтэрнэт-форуму. Гэта вядома кожнаму, хто хоць раз каштаваў наркотык калектывай сеіратуры. Ад стыхінага крэатыву, якім славіцца родны байнэт, польскі праект адрозніваўся тым, што меў мадэраторамі прафесійнага пісьменніка.

3. Звязаныне напісанага ў адзін файл, рэдактура, выданье першага накладу - 35 000 асобнікаў “зь сюрпрызам усярэдзіне”.

Вынікам стала мяшанка зь дзённіковых запісаў герайні, мэйлаў, а таксама прафесійных звязак, зробленых Вішнеўскім. Заганаю ўсёй задумы можна лічыць хіба тое, што ўсё-такі “сам працэс” - эмоціі, настроі, поліవарыянтнасць разыўцца падзеяў - канвертаваць у звязкі папяровы тэкст немагчыма. Адсюль адсылкі, перабікі і камінтары на палях. Але ў цэлым палякі задаволенія: на выхадзе атрымаліся супраудны “народны гіпэрраман”: апроч Вішнеўскага, ён быў напісаны абсалютна не знаёмымі паміж сабой людзьмі. Мусіць, адсюль і прыязная рэцензія крътыкаў: “Мартына” - гэта гісторыя кожнага з нас, незалежна ад полу”.

**“Я бачыў, як гэта робіцца!”**  
Уласна, лепшай рэкамэндацыйнай вартасці справы ёсьць водгук аднаго з удзельнікаў праекту:  
“Гэта было фантастычна! Супрауды, я бачыў, як гэта робіцца ўжывую, у сеціве, як штодня з'яўляюцца тыя ж самыя асобы, скачваюць новыя вэрсіі і пішучу - ствараюць гісторыю маладой паненкі, цэлае яе жыццё, вырашаюць яе проблемы так, нібыта гэта іх уласныя проблемы. І гэта вось повязь паміж аўтарамі асобыных урываўкай, дасыпнія, але зычлывыя камінтары, з'яўлагі, падказкі - наша першое агульнае захапленне літаратурай. “Мартына” паказала, якую важнасць мае добрая літаратура, як файна, што ёсьць з кім дзяліць свае захапленні. Што з гэтага атрымалася? Паверце мне, ня толькі книга, але вялікі запіс гісторыі супрауднага сяброўства і цудоўнай літаратуры. Скажу так: я хачу перажыць гэта яшчэ адзін раз. Адам”.

**2. BOOKCROSSING - КОЛАЗВАРТ КНІГ У ПРИРОДЗЕ**  
У красавіку 2001 году праграміст з Канзасу Рон Горнбэйкер запусціў сайт [www.bookcrossing.com](http://www.bookcrossing.com), а ўжо ў жніўні 2004-га панятае bookcrossing быў зафіксаваны ў Concise Oxford English Dictionary як “практика пакідаць книгі ў грамадzkіх месцах, каб іх знайшлі і прачытали іншыя людзі, якія пасля гэтага зробяць тое самае”.

Ідэя, сфермульваная Ронам, уже набыла характар мантры і зъмяшчаеца на любой

кніжцы, “выпушчанай на волю” актыўістамі кнігазвароту: “Мільяды кніг па ўсім сьвеце замкнёныя на палях, і ніхто іх не чытае. Іх варта вызваліць з гэтага пыльнага палону. Вызвалім кнікі - ператворым сьвет у бібліятэку!” Ужо сёньня сайт аўдзядноўвае чытачоў са 130 краінай, а кніжны фонд расурсу налічвае прыкладна 1 мільён 965 тысяч экзэмпляраў - гэта недзе 25% фонду Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі. Рон Горнбэйкер - адзін з заснавальнікаў карпарацыі Humankind Systems, закліканай распрацоўваць і папулярызаць сацыяльна значныя праекты.

У сацыяльной значнасці bookcrossing пры сучасных коштach на кніжную прадукцыю не адмовіш - практэц нават цягне на Нобэлеўскую прэмію міру. Справа нават на ўсім, што электронные сродкі вяртаюць чытаку цікавасць да папяровай кнігі, а ўсім, што праект абсалютна не камэрцыйны: bookcrossing - гэта кнігарня пад паўкай у суседнім сквэры, бібліятэка бяз штрафу за затриманую літаратуру. Шырокі сусветны розгалас БК забясьпечыла яго да геніяльнага простая ідэя і гульёвая форма. І, відома ж, невылечнае імкненне людзей рабіць добро па ўсёй зямлі: скажам, у суседній Польшчы ўсё пачыналася з таго, што ў верасьні 2003 году

журналісты Radio Wrocław вызвалілі з хатніх бібліятэк больш за 400 кніжак. Неузабаве як грыбы павырасталі нацыянальныя рэсурсы. Найбольш кніг традыцыйна цыркулювалі па Амэрыцы, Францыі, Гішпаніі і Нідэрландах. Bookcrossing.pl аўдзядноўвае самыя розныя народ - ад прасунутых студэнтаў і інтэлектуалаў у акулярах, якія бачаць у БК новыя жыццёў папяровай кнігі і ладзяць пад гэтымі лойбламі гуманітарныя акцыі па ўсёй Польшчы, да самых маленькіх: “Пакінула ў дзяявочай прыбіральне сваёй гімназіі трэцюю частку “Гары Потэр”. Магда”. Стваральнікі bookcrossing.ru, які і належыць нашчадкам Пушкіна, напоўнілі свой рэсурс усялякай патасней талстоўшчынай: “Наш дэвіз - зробім з матэрыяльнай кнігі духоўную рэч. Няхай Думка атрымае бесцяглесную абалонку!”

Як бы выглядаў рэсурс bookcrossing.by, меркаваць цяжка. Калі даваць веры мапе інтэрнацыйнай кнігазвароту, ня тое што кніжак у Беларусі не вызвалілі, але нават пра

існаваныне ў цэнтры Эўропы краіны з найвышэйшымі працэнтамі пісьменнасці насељніцтва не згадваюцца. А між тым у сувязі будаўнічых ліхтароў новай Нацыяналкі bookcrossing пабеларуску выглядаў бы досыць актуальна і нават рэзвалюцыйна: “Вызвалі кніжку: уся краіна - нацыянальная бібліятэка! Пакіну падручнік па дзяржаўнай ідэалёгіі ў мужчынскай прыбраўальні на Панікоўцы. Мірон”.

**як гэта працуе  
Каб вызваліць кнігу, трэба:**

**1. Зарэгістраваць кнігу на саіце:**

У выніку кніга атрымлівае ID; 2. Аформіць кнігу для ўзделу ў кнігазвароце, зъмисціўшы на фарзац ID, тэкст, які тлумачыць сутнасць БК, адрас сайту і свой нік.

Активісты БК у розных краінах распрацоўваюць налекі з тэкстамі, што прыклекаюць на фарзац кнігі;

3. Пакінуць кнігу ў грамадскім месцы, так, каб яе знайшлі. Пазначыць гэтае месца на саіце - простым тэкстам альбо загадкай.

Ну вось, кніга на свабодзе, і, верагодна, па яе ўжо выправіліся “палаўнічыя”. Яе наступны ўладальнік, прачытаўшы і пакінуўшы на саіце сваю рэцензію, зробіць з кнігі тое самае, што і вы.

Аднаго амэрыканскага журналіста замілавала гісторыя кнігі Джэн Остын “Пачуццё ў чульлівасць”, якая прывандравала з Флярыды ў Чахію. Але гэта не міжа. Пры вялікай колькасці зарэгістраваных на саіце кніг адбываюцца непазыбжніе драбленінне “на інтэрсах”: аматары чытаць атрымліваюць мажлівасць паліваць адрасна, на кнігі “сваіх” аўтараў, і знаёміца з аднадумцамі. Усё непазыбжна заканчваецца рэальнымі супстрчамі ды жанцібай людзей, якім давялося чытаць адну і ту ж кнігу.

**3. PALM READING**

Мой знаёмы кампутаршчык Паўлік - адзін з тых, хто ў будучыні пастаўіць выдаўчоў кніг перад выбарам: пайсцыі па сьвеце з торбаю альбо перакваліфікавацца ў вэб-майстры. Прынамсі, ён сам у гэта шчыра верыць. Паўлік прынцыпова не чытае папяровых кніжак, бо заўсёды носіць з сабою palm - кішонны персанальны кампутар (КПК).

I завабіць яго ў звычайную книгарню можна хіба толькі парабацьшы, што там каля касы стаяць пісменинкі і падпісваюць удзячным чытачам сваю макулятуру. На пытаньне ЯК ГЭТА ПРАЦУЕ сам Паулік адказвае:

“Чаму мне падабаецца чытаць кніжкі на КПК? Адказ трывіальны: гэта ЗРУЧНА. Нават на самым танным кішэнінку можна адначасова захоўваць некалькі дзясяткаў “томікаў” Вялікай савецкай энцыклапедіі (а “жывую” кніжку - нават адну - цягачь не заўсёды зруча). І саме галоўнае - можна хутка зьвярнуцца да любога з гэтых “томікаў”. Таксама вельмі зручна карыстацца пошукам - КПК дазваляе хутка знайсці на тэксце ўсё што патрона. На КПК існуе шраг слоўнік, якія дазваляюць, не перапыняючи чытацьня, хутка перакласці ненразумелася слова ці словазлучэнні. Дадайце да гэтага магчымасць нападкі памераў і тыпай шрыфтаў, яркасць ды кантраснасці тэксту, падсветкі (якая дазваляе чытаць нават уночы і без ліхтарыка), і атрымаеце ўяўленне аб працэсе чытацьня кніжак на КПК.

Жыцьцёвая ситуацыя: ты сустракаеш сябродку, якая задуменна чытае новы раман Югасі Каляды пра хаканье (зразумела, на КПК). Ты зайдрасна пазіраеш на яе, а тая кажа: “Хочаш, табе дам пачытаць?” Ты выцігавеш з кішэні свой КПК і праз паўхвіліны цераз ІК-порт спампоуаш гэтую кніжку сабе. І ўсе паміраюць шчаслівымі. Сытуацыя нумар наступная: сябар з далёкага гораду М. даслаў на мыла свае новыя вершы. Нават на проста вершы, а вершаваную пазму. Чытаць няма часу.. А хочаща да немажлівасці! Друкаваць на паперы, каб потым пачытаць у трапіку? Нязручна. Ды і друкарка не заўсёды пад рукой. А з КПК проблема вырашаецца на “ўра”: з паштовай скрыні перапісваєт матэрыял на КПК і потым адным вокам з захапленнем чытае ў тым самым смуродным трапіку, стоячы на адной назе і трymаючи трима пальцамі кішэнік.

А калі надакучыць чытаць - раскладзэм пасъянс”.

#### 4. ЗУБРЫ СЕЦІРАТУРЫ: **BABA\_BRONIA**

Трыюмфальнае шэсце: тэхнолёгія відавочнае: пра пагрозу традыцыйным формам існавання літаратуры з боку тэхнічных сродкаў лямантоўці нават у газэце “Савецкая Б.”.

Між тым у конкурсе маладых літаратарапіі, які ладзіўся беларускім РЕН-цэнтрам увесну, пераканаўча перамог(ла) загадкавы(ая) аўтар(ка) **baba\_bronia** - віртуальны вобраз, што валіць у сеціве адвязны крэзатуў: беларускія народныя казкі ў духу Вудзі Алены. Апроч магагітой - “Сылячая красавіца і чудовішча”, “Казка пра Ваўкасараку” і “расказ” пра тое, як зубр зь Белавескай пушчы панадзіўся на гарод бабы Броні бульбу талпачаў:

“Ну дык пра што я кажу... Схапіла я, значыць, капаніцу і па сраце иму, гаду, па сраце. Та ён як закрычыць, як замаюкаеца... Дык я стукнула, а ён як зароў! І пішчаць пачаў, як у маёй унучкі Эвы ейны пераносны тэлефонны апарат. А потым зь яго нешто палілоса зялёнае. І ён токам біцца пачаў, як быт перуном яго стокнула. Та мы з Тэклай адбеглі далёка, глядзім, як ён памірае і дзёргаеца, як мой халацільнік”.

Досьвед паказвае: тое, што найперш захапіла сваю чытацьку аўдыторыю ў сеціве, хутка выйдзе і на паперы. Відаць, каб забіць літаратуру, кампам усёй плянэты давядзеца вельмі і вельмі пастарацца. Прынасі, пакуль што ў гэтым “марскім бай” нікто не паранены.



# С у с е ж а д р о с т х



## МАСТАЦТВА ВЫБІРАЦЬ ЛІТАРЫ

ТЭКСТ:  
АЛЕСЯ СЕРАДА

“КАЛІ ГЭТА ТАК БЛІЗКА (ТРЫМАЮЧЫ  
ПАПЕРУ НА АДЛЕГЛАСЬЦI  
ВЫЦЯГНУТАЙ РУКI), ТО ГЭТА -  
ДЫЗАЙН. КАЛІ ГЭТА ТАК БЛІЗКА  
(ПАДНОСЯЧЫ ПАПЕРУ ДА САМЫХ  
ВАЧЭЙ), ТО ГЭТА - ДРУК” (НАРОДНАЯ  
ДРУКАРСКАЯ МУДРАСЬЦЬ).

### ТАКАЯ РОЗНАЯ ЛЮБОЎ

Напачатку гэтага году ў Сан-Францыска прайшоў Typophile Film Festival - кінафест для людзей з надзвычай своеасаблівымі прыхільнасцямі. Гэта людзі, якія любяць літаратуру - да такой ступені, што прысьвячаюць працы над імі ледзь на ўсё сваё жыццё і кар'еру. Для гэтага вычварэнnya нават адмысловае слова падабраць цяжка.

На форумах, напрыклад, прыжылася мянушка “тайпафілы” (“typophiles”), хоць у асяродку нашых дызайнераў іх

немудрагеліста кляучца “шрыфтавікамі”.

Для такіх людзей існуюць спэцфорумы ([www.typophile.com](http://www.typophile.com)), канфэрэнцыі (AtypI, TypeCon), праводзяцца не- і галосныя конкурсы прыгажосці шрыфту\*. І нават палітычна нестабільнасць у красавіку 2005 у Ліване ня стала перашкодай для арганізатораў Першай міжнароднай “тыпаграфічнай” канфэрэнцыі, якая прыйшла ў Бэйруце. Перестрэлкі і бамбёжкі для творцаў з такім размахам - дробязі: як казаў адмін сайту [www.typophile.com](http://www.typophile.com) Jared Benson: “Задумайцеся! Быць можа, нехта патраціў год свайго жыцця, каб стварыць гэтую “A”!”

### ЦІЛА “ТЫПА”-ЗОРКА

Тое, што кар'еру можна зрабіць нават на памеры адной літаратуры тэксту, даказвае прыклад Neville Brody. Першы ў съвеце “поп-стар-друкар” заўсёды акружаны фатографамі і інтэрвіузамі. Дзякуючы тайпа-кантрыбутарству ў такіх сусветна вядомых часопісах, як The Face і Arena, ён хутка заслужыў рэпутацыю генія-“хіпстэра”.

Недзе з 1980-га ён пачаў практыкаваць “фрылав” з самымі экстрымальнімі напрамкамі дызайну. Ужо ў 1988-м кніга The Graphic Language of Neville Brody стала бестсэлерам. І толькі пасля гэтага ён купіў сабе комп - да таго кожную гарнітуру шрыфту дызайнэр маляваў ад рукі (нават калі працаўваў на чатыры часопісы).

Ясна, што першым кампютарам Neville - як і другім, і трэцім, і апошнім, - быў “Макінтош”. Кампютары заўжды парадайноўваюць з электроннымі “мазгамі”. Але “Мак” - гэта хутчай саксафон. Ты не вывучаеш як ім карыстацца, ты праста граеш на ім”, - кажа дызайнэр.

Самы доўгагараки праект Brody - “FontNet” - стартаваў у 1989-м. Эта першы электронны інтэрнэт-буцік, які дагэтуль прадае арыгінальныя дызайнэрскія шрыфты. Зарараз такіх крамаў ды шапкі ўсё больш, прытым аматараў халавы - усё менш.

Сярод замоўцаў дызайнера - Nike і Greenpeace, Дом культуры съвету ў Бэрліне і буйнейшы тэатар Schauspieler Haus у Штутгарце. У сьпіс яго замоўцаў затусавалася нават галяндзкая паштовая тэлеграфная агенцыя PTT, для якой ён маляваў паштовыя маркі. І плацяць Neville Brody, хутчай за ўсё, ужо нават на столкі за сам дызайн, колькі проста за імя…

### МАНІ БЕЗ МАНЫ

Відавочна, што стыль надпісу мы падсвядома звязываем зь якасцямі тавару. Напрыклад, у лягатыпе Johnson&Johnson па-майстэрску скаваныя цэлыя тры ўзорыні зьместу. Лёгкія курсіўныя лініі выражаюць “гонкасць” і “далікатнасць”, увесы шрыфт у цэлым - “элегантнасць”, а сама рабітама стварае асацыяцыі зь дзіцячай пішчотай. Такое кляімі нават бруску гаспадарчага мыла надае асабліві водар…

Усьвядомішы гэты пастулят, і вытворцы, і пакупнікі прыйшлі да высновы:

- 1) Шрыфт - гэта тавар, які можна вырабляць на продаж і купляць нятанна.
  - 2) Заплаціўшы за патрэбны шрыфт аднойчы, можна мець вялікі прыбыток у будучыні.
  - 3) Не заплаціўшы за шрыфт аднойчы, можна панесць вялікія страты і апыніцца на лаве падсудных.
- Так, у 2003 кампанія Davidoff засудзіла кампанію Gofkid з Ганконгу, якая зрабіла тое, што тысячы кітайцаў робяць кожны дзень, але ня кожны дзень пападаюцца. Ганконгцы

ўжылі харктэрныя "D" і "f" у лягатыпе свайго брэнду Durfee. І самаму гуманнаму маркетолагу ясна, што судзіць было за што: харктарны шрыфт пазнаецца пакуніком і падсьвядома прыцягвае яго ўвагу\*\*. У нас у падобным малярстве можна было бы улічыць, напрыклад, групу "ПЛАН". На вокладцы альбома "Вялікае калі ласка!" адлюстраваныя такія самыя тлустыя, падобныя да трафарэтнай пятачкі адбіткі, як і на лога NRM. Ці не наўмысна? Відаць, у якасці кампрамісу надпіс на вокладцы "ВАМ СЛОВА, ДЖОН ЯЧМЕНЬ!" выкананы тым жа пошлым курсіўным Times, які так любяць дызайнёры беларускіх нэа-соц-арт-постэрэу на праспэкце Машэрава і паштовак "З Днём Перамогі!".

Працуем на дэльве мэтаўвяя группы?..

### ЧАСІ ПРАСТОРА

Свамі традыцыйямі мастацтва мадэляваньня літараў нездарма ганарацаца Німеччына, Вялікабрытанія і нават братняя Чэхія (там, калі памятаецца, Скарныя зьдзейсніў першы ў гісторыі беларускага паблішынгу head hunting і вывез сакрэт тэхналёгіі кнігадруку разам са спынялістам). Канадцы нават выхваляюцца сваім "truly Canadian type" - "труёвым канадскім друкам" CG Cartier.

Перасеўшы з друкарскіх станкоў за кампы, тайографы "захварэлі" на хай-тэк і розныя аптычныя эфекты, а таксама на жорсткі і строгі канструктыўізм. Зараз у модзе літары нібы з буйных пікселяў - як на электронных табло і LCD-маніторах, як на экранах мабільных, на электронных гадзінніках, у тэлэцэске і ў старых кампьютарных гульнях пад "дос". Стомленыя ад высокатэхнічнай эфектаў, дызайнёры кінуліся гуляцца ў кубікі і маляваць на паперы ў клетачку. А што сталася з "труёвым беларускім друком" пасля Скарныя і Буднага? Калі паглядзець на створаную чэхамі электронную mapu "Фонт-дизайнэр" Цэнтральны Эўропы, то паміж багата населенай Польшчай і худа-бедна адметнай Расеяй сябе мы наауглі на ўбачым.

Але і ў нас, калі прыгледзецца, нешта назрае. Напрыклад, у 2000 выйшаў першы каталог лягатыпаў, дзе можна было ўбачыць бліск і мізэрнасць нашых шрыфтаўкі (згадаўдзяцца з двух разоў, чаго болей...). А выстава "Літ-арт"\*\*\*, што праводзіцца сёлета ў пяты раз, кожны раз наноў адкрывае аматарам мастацтва, што такое Літара зь вялікай L.

### ВЫБРАЙ СВАЁ "Ё"

...Найнепрыстойнейшы друкарскі анекдот, які неспадзейкі можа стацца прадай. Спэцыяльныя псыхолягі-кансультанты, якія (не бясплатна) бяруцца падабраць сваім кліентам шрыфт, найбліж адваведны іх харктару. "Віншаем! Вы - сапраудны Трэбушэ!" ці "Ваш дыягназ - сіні Арыял 12 пт. І гэта, на жаль, невылечна!".

Ёсьць, дарэчы, людзі, каму такая дапамога можа акказацца вельмі дарэчы - палітыкі ў час перадвыбарнай агітацыі. Хоча таго кандыдат ці не, але самі літары, ухътыя на яго прома-плякаце, могуць зъмяшчаць бездань асацыяцыяй. Кансэрватар ён ці ліберал? Надзеіны ці легкадумны? Каму з палітыкаў сымпатызуе? Ці не выклікае шрыфт на яго плякатах асацыяцыі з вокладкай бульварнага раману, шыльдачкай "уваход толькі для пэрсаналу" ці рэкламай кукурузных хрустак?

Як кажа марксыст-дизайнэр, па сумяшчальніцтве aka палітычны аналітык Крыс Кэгл з Бостону, дзяячуючы стыль сваёй агітацыі клан Бушаў цвёрда асацыяеца ў яго з "санс сэрыф" - саліднымі квадратнымі літарамі без "засечак", простымі і маналітнымі. Канкурэнты ж клану часцей ужываюць больш зграбны інтэлігентны "сэрыф" - шрыфт з засечкамі.

У Беларусі з агітацыяй, мякка кажучы, яшчэ горш, чым з самім выбарамі. Неяк здолеўшы вызначыцца з фірмовымі колерамі, да нейкай харктарнай тыпаграфіі АГП яшчэ не дакеміў. То саме і з апазыцыяй: рызыкнем уяўіць, што зараз самым блізкім ёй па духу з'яўляеца шрыфт друкаваны машинкі, "зашумлены" неаднаразовым ксэраксам.

Арт-дырэктар нашага часопісу Віталь Дзегцяроў на пытанні, які стыль і від шрыфтоў ён бы парэкамэндаваў для перадвыбарчай агітацыі цяперашній уладзе і апазыцыі, ён адказаў: «Апазыцыя ў мене асацыяеца з ірванным шрыфтом пішучай машинкі. Думаю, гэты імідж ужо трэба мяніць. А уладзе... я б парай перайсьці на традыцыйную «готыку». Скажам, нешта такое: РЭФЭРЭНДУМ» (Гл. справа).

### КУЛЬТУРНЫ КАНТЕКСТ

Як съведчыць інтэрфэйс Менску, бесчалавечнае абыходжаньне зь літарамі сустракаеца ў нас насамрэч нашмат часцей, чым съвядомае маніпуляваньне. Напрыклад, запрашынне ў "Трактир" на праспэкце Машэрава на "Славянскі пир" выканана шрыфтом, які мае вельмі хісткае дачыненне да славянаў - хутчэй да французскага "art nouveau" эпохі дэкадансу. Дробязь, але такая памылка можа каштаваць рэпутацыі.

Ці, напрыклад, імітация кніжнага стылю - клясычны шрыфт чорнага колеру з яго элегантнымі лініямі і "засечкамі" - сам па сабе неблагі. У лягатыпах жа ён чытаецца як сур'ёзнасць намераў, адкуванасць, надзеянасць. Добры прыклад - кампанія "Проспект". Але тая ж сур'ёзнасць можа выглядаць чарцасцю, адсутнасцю фантазіі або праста недарэчнасцю. Кепскі прыклад: "Мясные к онсервы для животных «Дружок».

Наадварот, імітация рукапіснага шрыфту звычайна чытаецца як асаблівая прыватнасць, інтymнасць, шчырасць. Добры прыклад - вывеска і лягатып "Мон кафе".

Зы іншага боку, можа пакідаць уражаньне прастачковасці, недаробленасці, "паштовачнага" стылю. Дрэнны прыклад: плякат "Если вы стали свидетелем ДТП..." (ён стаіць калі рэстарацыі "Елисейские поля" на праспэкце Машэрава).

У Німеччыне дагэтуль зь вялікай перасцярогай карыстаюцца так званым "гатычным" шрыфтом. Калісці ён быў адным з сымбаліяў "чысьціні арыйскай расы" і шырока "піярэўся" нацыстамі. Таму зараз такі шрыфт асацыяеца ў прыстойных немцаў часцей ня з "готамі", а з "нацыкамі". "Скінхеды", нібыта ў доказ сваіх копірайтаў, часта робяць такім шрыфтом татушкі (і пра гэта варта быць у курсе ня толькі "скінам").

У кнігах шрыфт можа (і павінен!) ствараць атмасферу. Паводле дасыльдаваньняў псыхолягі, чытачы ўспрымаюць пойны шрыфты як "шчырыя" ці "ілжывыя", "інтэлігентныя" ці "прастамоўныя", "крыклівые" ці "маўклівые"... Камэрцыйны літаратар Ен Пікоў нават загадаў пусціць пад нож увесе наклад яго новага раману жахаў, што быў зъвярстаны "ня той" гарнітурай, якая магла б трymаць чытача ў стане нэрвовага напружання.

Беларускіх выдавецтваў тое пакуль мала датычыцца. Яны нібыта ніяк ня могуць да канца пазбавіцца студэнцкіх забабонаў - "патрабаваныні да курсавой": шрыфт times new roman, памер 14 пт, палутарны інтэрвал". На гэтым фоне гарнітура "Букмэн", ужытая, напрыклад, у філязофскіх зборніках, што выдаваліся пад патранажам часопісу "Фрагменты", выглядае здаровым інтэлектуальным снабізмам.

## "АЛІВАРЫЯ" VS. "КРЫНІЦА"

Скарыстаўшыся ведамі, сабранымі падчас  
падыхтоўкі артыкула, мы паспрабавалі - не без  
суб'ектывізму - стварыць асацыятыўныя шэрагі на  
фірмовыя надпісы "Алівары" і "Крыніцы".

Вось што ў нас атрымалася...

"Алівары" - "Крыніца"  
жаноцкасьць - мужнасць  
лёгкасць - моц  
індывідуальнасць - дзяржаўнасць  
цяучасць - стабільнасць  
наватарства - традыцыі  
вольнасць - афіцыёз



## МЫ СЯРОД ІХ І ЯНЫ ВАКОЛ НАС

На памятным Tyrophile Film Fest надзвычай бурныя  
водгукі выклікаў фільм, дзе шрыфт па імені "Траян"  
забіае ўсіх рэжысэраў, якія адмаўляюцца  
прызнаць яго на афішы сваіх прэм'ераў.

Заканчваецца фільм жахліва: нармальных  
рэжысэраў як не было, а з усіх плякатаў пераможна  
глядзіць "Траян".

Паглядзеўшы на Менск вачыма "тайпафіла", міжволі  
задумашся над tym, ці няма ў нас сваіх шрыфтаў-  
кілеруў. І на першым месцы сярод падазроных -  
банды са стандартных дызайнэрскіх пакетаў з  
кланамі Times і Arial на чале. І заданне новаму  
пакаленню беларускіх "шрыфтафілаў" - зъмяніць  
сітуацыю да лепшага.

Калі ж прэтэндаваць на арыгінальны стыль сярод  
іншых эўрапейцаў, то да месца было б абаперціся на  
наш усенародна любімы сац-арт - напрыклад, такія  
знаёмыя зь дзяяціцтва "трафарэткі". Тыя самыя,  
замазываючы дзюорачкі ў якіх, нашыя продкі малявалі  
ўсё - ад цэннікаў да насыненага. А ці памятаеце  
колішнія агні начнога Менску - нэонавыя шыльды  
"садавіна і гародніна" або "прамтавары"? Ідэальнае  
ўласабленыне моднай зараз прастаты,  
натуральнасці і наіву.

---  
\* Па вэрсіі часопіса i-D, "Mic тысячагодзьдзя" была  
названа чароўная незнаёмка з імем Ніна...

\*\* Вядомы нават выпадак, калі мастацкі курсіў  
ненаўмысна паслужыў аховай ад пірацтва. На  
фірмовы дыску Мілен Фармэр "L'Autre" зграбная  
літара і вельмі падобная да яе надта зграбнай п.  
Піраты, не разабраўшыся, раствіражавалі дыск пад  
назвай "L'Antre" - такую падробку нельга было не  
заўважыць.

\*\*\* Падрабязнасці чытаіце ў "Мапе".

# рэфэрэндум

# СССР

ПРЫ НЕБЯСЬЛЕНЦЫ СПАЛІЦЬ



ТЭКСТ:  
ЮЛЯ КЛЯШНЯЎСКАС

“ГЭТЫ РАМАН АБРАЖАЕ МАО ЦЗЭДУНА И  
ВОЙСКА, У ІМ ШМАТ СЭКСУ. НЕ  
РАСПАУСЮДЖВАЙЦЕ ЯГО, НЕ  
ПЕРАДАВАЙЦЕ АДЗІН АДНАМУ, НЕ  
КАМЭНТУЙЦЕ, НЕ ДРУКУЙЦЕ ВЫТРЫМКІ  
ЗЬ ЯГО, НЕ ПІШЫЦЕ ПРА ЯГО”, СТРАШНА  
ЦЭНЗУРА ЗАЎСЁДЫ БЫЛА НАЙЛЕПШЫМ З  
МЭТАДАЎ ВЫХАВАНЬЯ “ЗДАРОВАЙ  
НАЦІІ”. АДНО ШТО ВЫХАВАЦЕЛІ ЎСЁ  
ЧАСЬЦЕЙ ВЫГЛЯДАЮЦЕ ІМБЭЦЫЛЬНЫМІ  
<ensored> КІМ ЧЭН ІРАМІ З МУЛЬТУ  
“КАМАНДА АМЭРЫКА”.



Беларусь

## КРЫМІНАЛЬНАЕ ЧЫТВО

Менавіта такім указам кітайскае Міністэрства пралаганды адрэагавала на раман аб сексуальным аспекце вялікай культурнай рэвалюцыі. Сюжэт кнігі Янія Лянькэ "Служы народу", як паведамляе The Guardian, разгротваеца ў лепшыя часы культуры Мао. Жонка забаўляеца з маладым салдацікам, пакуль яе вайсковец-муж матляеца па камандыроўках. Маява са словамі "служы народу!" - гэта ня толькі знакаміты лёзунг Мао, але і сакрэтны пазоў да новай рамантычнай суперечкі. Полавы акт - ня толькі ваярскі авабязак перад жанчынай (і ўсім кітайскім народам), але і палітычны пратэст. Дзяля падтрымкі сексуальнай напружанасці палюбouнікі зьдзекуюцца з партрэтам кіраўніка дзяржавы, сікаюць на афарызымы Цзэдуна, выдзіраюць старонкі з "Маленькай чырвонай кніжачкі".

Дакладна невядома, як фінішаваў раман, але ў часы культурнай рэвалюцыі любы зьдзек з персоны Цзэдуна прыводзіў да заканчэння зямнога існаваньня. Будзем спадзявацца, нашыя палюбouнікі засталіся жывыя. Час зъмяніўся, сэрцы кітайскіх людзей памякчэлі. Раман усяго толькі забарані распушчыў паштукаваць, а наклад часопіса Huacheng, у якім распачаці друкаваць твор, зьнік з паліції. Для Янія Лянькэ такой паварот сюжету не ў навіну. Ён ужо вядомы як забаронены аўтар.

Дробны чыноўнік арэндуе цела Леніна, каб забяспечыць развязыць турыйскага бізнесу гораду - фабула папярэдняга твору Лянькэ "Добрае самаадчуванье". Гэты раман таксама згарэў на вогнішчах інквізіцыі за неналежнае адлюстраваньне кітайскай мадэлі капіталізму.

Дарчы, у мэнскіх камп'ютарных клубах сайт sexytales.ru, дзе зъмешчаны раман "Служы народу", заблякаваны як парнографія. Вось жа <censored>!

## CUBA NO LIBRE

Напачатку мінулага году на Кубе быў прыняты закон, паводле якога права карыстаньня інтэрнэтам маюць толькі абраныя людзі: акадэмікі, сабры ўраду, іншыя <censored> - і толькі пры наяўнасці грунтойной падставы. Усе захікі разглядаюцца ў трохдзённы тэрмін цэнтральными ўладамі.

Міністар інфарматыкі і камунікацыяў Кубы Ігнасія Гансалес Планас растлумачыў новыя абмежаванні ў доступе да нэту прыблізна так: маўляй, меры перасцярогі прынятыя дзяля абароны ад хакераў. Адно з двух: кубінскі ўрад лічыць сваіх грамадзяняў альбо пагалоўна хакерамі, альбо поўнымі дэбламі.

Падключыцца з дому на Кубе амаль немагчыма: гэта забаронена законам. Доступ маюць толькі лініі, якія аплачваюцца ў далях 3ША. А ёсьць яны звычайна толькі ў мучасьце з вялікай зямлі. Таму канект прысутнічае звычайна ў любым трохзоркавым і вышэй гатэлі. Як альтэрнатыва на Кубе існуе своеасаблівы "фідэль-нэт": школьнікі вучацца карыстацца камп'ютарамі, якія падключаны да ўсекубінскай сеткі. Яна выкарыстоўвае тых жа сеткавыя пратаколы, што і нэт, але да нэту не падключаны.

Аднак на траба трактаваць лімітаваны інтэрнэт як страх перед варожай буржуазнай інфрапрасторай. Сапраудны грамадзянін высly свободы "не баіца" контроверзійнай інфармацыі, - сцьвярджае кубінскі партыйны дзяяч таварыш Марэл, - бо контэррэвалюцыйная інфармацыя заснаваная на ілжы". Толькі дысыдэнцкая частка насельніцтва высly выкавае скепсис наконт упэўненасці ўраду ў поўным кантролі нэту. Вынаходлівы кубінец ніколі ня сціць у шапку. Таму паралельна з законам стартавала кампанія па адлове informaticos - альтэрнатyных правайдараў, якія тыраць пароль ў "абраных" і гандлююць імі на чорных рынках. Па апошнім звестках, выкрадзены пароль каштую 50 бэ. Скарыстаць яго можна з 5 да 7 раніцы, у час, калі законны ўладальнік, які-небудзь

чыноўнік, сціць або квасіць зь сябрамі. Праблема ў тым, што законапаслухмінаму грамадзяніну Кубы такія грошы трэба доўга-доўга зьбіраць. Таму нелегальны нэт, не напружваючыся, могуць мець хіба дарагі прастыуткі ды брудныя бандытас.

## BESAME Ÿ <CENSORED>

З лютага на тэрыторыі байнэту закрыты доступ да трох расейскіх сайтаў сексуальных меншасцяў: gay.ru, daily.ru і qguis.ru. Права рабіць самастойны wwwыбар - разглядаць ці не разглядаць паштукі з прыкметамі парнаграфіі на гэтых рэсурсах - прываты карыстальнік цяпер пазбадзены. Кампанія па баражбе з сексуальнымі работамі пераходзіць на новы ўзровень - абаронім грамадзяну ад віртуальнай заразы! Складаецца ўражанье, што закрыццё сайту зъмяніла жыццё толькі Распубліканскай экспэртнай камісіі па прадухіленні парнаграфіі, гвалту і жорсткасці, чыё заключэнне абы утрыманы "ненарматыўнай лексыкі" і "выяву з прыкметамі парнаграфіі" на трох сайтах прыйшлося да месца. Камісія цяпер стала вельмі папуліярнай, але ўжо праз некалькі дзён на беларускім сایце BRITVA.GAY.RU зъявілася сакрамэнтальная: "Доступ да заблякаванага сайту GAY.RU - tut!" Паводле першага артыкула новага закону аб СМІ, які плянуюць прыняць у гэтым годзе, інтэрнэт становіцца такім жа сродкам масавай інфармацыі, як друк, тэлэвізія і радыё. Хутка інтэрнэтчыкаў зацягаюць па судах і нацягаюць з іх бабла за маральныя страты. Цікава, ці трэба будзе рэгістрація сайты, на якія заходзілі на больш за 299 разоў?

## НЕ - ЗЛОЖЫВАНЬЮ СВАБОДАЙ СМІ!

"Сέньня агледзела сваю будучую кватэру ў комплексе "Алімпійскі". Я ў захапленыні. Такіх кватэр няма нават у самых элітных маскоўскіх раёнах, дзе жывуць т.зв. крутыя. І гэта ўсё дзеля спартовуцай! А праўда, што ў гэтым кватэрэ раней жыў ваш рэдактар? Мне так шкада, я бачыла яго каля пад'езду з дзіцяткам на руках, позірк у яго быў такі засмучаны - нібы на ведаў, куды падзеца", - кажа Аліна Кабаева ў артыкуле "Прэсболу" (31 сакавіка) "Кабаева становіцца пад сцяг Беларусі". У кватэрэ насамрэч жыў галоўны рэдактар "Прэсболу" Ўладзімер Беражкоў. Такім чынам, міністар фінансаў, а заадно і кіраўнік Беларускай асацыяцыі гімнастыкі Мікалай Корбут задаволіў свае маральныя страты ад леташняга нумару "ПБ" (22 кастрычніка). Публікацыя распавядала пра тое, што намастарышнік БАГ, расейскага бізнесаўца Андрэя Іманалі шукаў Інтэрнэт за ўздел у арганізаванай злачыннай групоўцы. Але да самога артыкула прэтэнзія не было. Праблемы ўзынілі з подпісам пад фатадзымкам: "У намах (намесьніках) міністра фінансаў Беларусі ходзіць чалавек, якога шукае Інтэрнэт за ўздел у арганізаванай злачыннай групоўцы". Мікалай Корбут палічыў: чытач можа падумаць, што адзін з чатырох намаў міністра фінансаў зъяўляеца злачынцам. А насамрэч Андрэй Іманалі - усяго толькі былы намесьнік Кобута па БАГу, і нічога агульнага зь Мінфінам ня мае. Суд узяў і вынес вэрдыкт: спагаңца за два "ня тыя" словаў 30 мільёнаў рублёў з газэты і 10 - з галоўнага рэдактара. Газэце было не адкруціцца. Па чутках, Беражкоў адправіў Корбуту 120 тысяч рублёў поштай з нататкай: болей грошай няма. На той час была яшчэ кватэрэ, але праз тыдзень яе апісалі разам з абстаноўкай. І мірныя жыхары Беларусі нарэшце даведаліся, сядроў якіх рачаў пражываў грамадзянін Беражкоў. А менавіта: элекічнай, прасавальня, люстра, кухонны гарнітур, шафа, пыласос і карціна.

## БАЙНЕТ ДА І ПАСЬЛЯ GAY.RU

- 9.09.2001: па інфармацыі charter97.org, у дзень другіх прэзыдэнцкіх выбараў Упраўленыне інфармацыйнай бяспекі закрыла доступ да ўсіх незалежных рэсурсаў навіна і перашкаджала стварэнню іх "люстэрка". Блякаванье тлумачылася тэхнічнымі проблемамі нацправайдара.

- 07.2003: партал беларускіх палітнавінаў "Хартыя 97" запускае праект "Свабодны інтэрнэт". Прект прапануе некаторыя прыёмы аходу інтэрнэт-блікіровак. Запуск "СІ" звязаны з наездамі невядомых хакераў на саму "Хартыю": якраз перад гэтым рэсурс публікуе расцьледаванье на тэму "беларускіх каранёў" дзіцячай парнухі ў сеціве.

- 9.06.2004: скончыўся суд над Фёдарам Карапенкам, стваральнікам фан-сайту Pesniary.com. Сайт усяго толькі зъмяшчаў спасылкі на трэз "Песняроў", аднак Карапенку штрафанулі. Спадзяаемся, тая 25 баксаў спатрэбліся калі ня "РУП інтэлектуальны уласнасці", то хада б аўтару судовай заявы Лучанку.

- У 2004 "Рэпартэрзы бязь мяжаў", аўтарытэтная арганізацыя па абароне свабоды слова, адвяля Беларусі 141 месца з 158 у рэйтингу свабоды друку. Па вэрсіі часопіса Parade, АГЛ знаходзіцца ў першай дзясятцы ворагаў інтэрнэту, разам з Кім Чэн Ірам і Садамам.

- 25.01.2005 Белтэлекам заблякаваў доступ да трох расейскіх сайтаў: gay.ru, daily.ru і qguis.ru.

- Сакавік 2005: закрыты forum.grodno.by, звольнены яго адмін. Неафіцыйная падстава: аблекаваныя апазыцыйных кандыдатур на паўторных парламэнцкіх выбараў у Гродні. У хуткім часе форум аднавіўся па адрасе grodno.net.

- 16.04.2005: у народзе - дзень "нацыяналізацыі" tut.by. З форума туt.by зынікаюць "ананімы". Юры Зісер, старшыня рады дырэктараў tut.by, кажа, што абавязковая регістрацыя ўведзена, каб спыніць хвалю абрэзазу і брыдкаслоўя, а таксама дадае: "З пункту гледжанья крымінальнага кодаксу на мяне значныя, дзе абраzielі, напрыклад, прэзыдэнта Беларусі - у газэце або на форуме".



# уکлючай фантазію!

ТЭКСТ:  
ТАНЯ КЕЛЬІ

ГЭТЫ АРТЫКУЛ Я ДАПІСВАЛА, СЕДЗЯЧЫ Ў ЧАРЗЕ Ў ВЫКАНКАМ. АД НЯМА ЧАГО РАБІЦЬ У ТАКИХ МЕСЦАХ З ГЛУЗДУ ЗЬЯЖДЖАЕШ ТОЛЬКІ ТАК. ХТО БЫЙ, ВЕДАЕ. ДАСЬВЕДЧАНЫЯ НАВЕДНІКІ ДЗЯРЖУСТАНОВАЎ, ЯК ЦЁТКА, ШТО СЕЛА НАСУПРАЦЬ НАВЕДНІКІ ПРЫХОДЗЯЦЬ “СА СВАЙМ”. ВОСЬ І ЖАНЧЫНКА, НЯ ДОУГА ДУМАЮЧЫ, РАЗГРНУЛА СВАОНІ КНІГУ - І ПРАЗЬ ПЯЦЬ ХВІЛІН ЁЙ БЫЛО ЎСЁ ФІЯЛЕТАВА, АКРАМЯ ПРЫГОДАУ “ЛОРДА З ПЛЯНЭТЫ ЗЯМЛЯ”. ПАЗАЙЗДРОСЬЦІЦЬ МОЖНА БЫЛО ЧАЛАВЕКУ.

Наступны раз у трапіку ці ў электрычны крадком зірніце на зачытаную кніжэнцыу суседа. Паводле сацыялягічных дасьледаваньняў, гэта будзе адно з трох: дэтктыў, любоўны раман ці байка іншага кшталту. Апошняе можна беспамылкова ідэнтыфікаваць ужо па вокладцы: мужчынскі дзядзькі з голым торсам, халодная/гарачая зброя, грудастыя цёткі ў кайданах і фараеры. На жаль ці на шчасьце, але афарміцелі фэнтэзі - аднаго з самых хадавых жанраў літаратурнага трэшу - пакутуюць на дэжалю.

Хаця калі больш пільна прыгледзеца да чытача фэнтэзі, то ёсьць небясьпека пазбавіца стэрэатыпаў бібліяфіла-цнатліўца. Замест заоказанага вобразу з дойгім, нямытымі пасмамі, што растуць на металхэдзе, у падрапаным чорным паліто з заплечнікам MANOWAR, вяс павітае досьць дасьцілнае, а часам і сымпатычнае стварэнне мужчынскага ці жаночага полу. Як высьвітляеца, у Менску фэнтэзі ўжо даўно перайшло з разраду “чытва для завернутых” у раздзел “чытва для ўсіх”. Pulp fiction?..

## ФАСТ ФУД - АСАРЦI

Хутчэй так, чым не. Прынамсі, на такую думку наводзіць простае назіраныне за тымі, хто прыходзіць на кніжны развал у к/з “Менск”. Кожны, хто калісьці нешта там шукаў, ведае выібіты стол-стэнд, дзе акрамя фэнтэзі-кніжак можна ўбачыць зробленыя мыльніцай фоткі іх аўтараў. Калярытны дзядзька - прадавец фэнтэзі-цудаў - стаіць тут жа, на адлегласці выцягнутай рукі. Някепскі маркетынгавы прыём атрымліваецца: гандляру, які братайся з аўтарам, напрыклад, таго ж “Дазору”, неяк больш давяраеш і расстаешься з 6-10 тысячамі сплакайней.

I гэтая сума - зусім не мяжа мараў. Калі я заходзіла на “фантаны”, зві дзівярэй выпіхалае бомж зь мехам бутэлек. Як патлумачылі прадаўцы, я засыпела спадара клашара падчас традыцыйнай цырымоніі “Пакупка”. Звычайна, збышы свае бутэлкі, бомжык шыбуе “на фантаны”, дзе пахуценкаму набывае кніжку з сэрыі “пра Конана”. (Кніжэнцыі гэтай сэрыі, дарэчы, з дарагіх.) Ці вось яшча адзін сталы кліент - бабулька - божы дзымухавец, якая амаль штотыдзень зъяўляеца па новую порцюю місткы (няма больш чым нэрвы паказыць пэнсіянэрцу). А некаторыя людзі, па прызнаныях гандляроў-кніжнікаў, за фэнтэзі гатовыя расставацца з грашымі часцей і больш.

“Фэнтэзі купляюць усе. Бо ў гэтых кнігах кожны можа знайсці ўсё што заўгодна, - кажа калярытны дзядзька, які чамусыці папрасіў пакінуць яго персону інкогніта. - Любы жанр - забаўляльны ці філізофскі, баявік ці містыкі. Проста людзям хочацца адпачыць так, каб ня думачы”. Можа і ня дзіўна, што ў сьпісе бастэзлераў фэнтэзіманаў на другім месцы - дэтктыўы Данцовай і стралялкі Бушкова?

## А Я ШТО, ЛЫСЫ?

Па словах прадавачак са “Съветачы” (што на праспэкце Машэрава), фэнтэзі-менчукі “белой бяруць рэтрафантастыку кшталту Лэма і Брэдбэрэ (гэта калі кліент пасталей), гумарыстычнае чытво ад Бяляніна да Поры Гаттэра ці сэрыялы кшталту “Толкіен нот дэд” з расыліранымі “дазорамі”.

Што ляжыць, караец, тое і бяруць. А ляжыць тое, што туды паклапі расейская выдаеўцты, якія руляць рынак: АСТ, ЭКСМО, “Армада” і “Азбука”.

У тыдзень выдаеўцты друкуюць ад 6 да 20 фэнтэзі-навінак. Такая колькасць часцей за ўсё забясьпечваеца “сэрыяламі” - трима (а то і ўсімі дзесяццю) тамамі “працаігай”. Клясычныя прыклады: “дазоры” і Потэр. Ім на пяты наступае фан-арт”.

Народныя ўмельцы то гумарыстычных блізіннятаў наробыць (Ямец, “Таня Гротэр”), то Гоблін Толкіена папулярызуе на свой капыл.

Засада ў тым, што першая кнішка сэрыялу звычайна фіг што прыносіць самому аўтару. Выдаеўцты друкуе першы твор на сваю рызыку, таму новасьпечаны творца і мусіць “дарыць” усе свае права. У выніку нэафіт атрымлівае ад 300 да 1000 бэз (і гэта ў Расеі!!!). І толькі далейшы контракт і наклады могуць павялічыць дабрабыт небарарак!\*\*.

Праўда, ад навічкоў на рынуку апошнім часам становіца цеснавата. Збацаць гістарычны раман ці напісаць клясычную эпапенія кожны здолее. А вось як пачытаеш некаторыя фэнтэзі-творы, то пранікнешся: а я што, лысы? Выйдумляй сабе рознае страхоўцу - і атрымлівай бабкі. Некаторых гэты шлях заводзіць даволі далёка. Так, расейская журналистика Вера Камша пачынала з фан-арту на Пярумава\*\*\*. А мэтр узў ды прыкалоўся - адправіў рукапіс у выдаеўцты. У ліпені 2005 выходзіць трэці том другой сэрыі твораў Камшы. Таму казаць толькі пра прыкол, напэуна, не зусім карэктна - тут справа ў таленце.

На няцяжкую славу фэнтэзі-сэрыялай спакусіліся нават тыя, хто гадамі практикаваўся ў навукова-фантанічных опусах. Імя Сяргея Булыгі ўпершыню ўбачыла на вокладкы яго “этнографічнага фэнтэзі” “Чужая карона”, што ганарліва пыліца ў Цэнтральнай кнігарні побач з узгаданымі Пярумавым і Камшай. Хаць fantasylive.open.by паведамляе: Булыга - гэта (некаму) вядомы беларускі “навуковы фантаст”. Прыгрэза яго выдаеўцты “ЭКСМО” - таварыш трапіў у абойму.

## НЯ ВЕР ВАЧАМ СВАІМ

Дарэчы, менавіта фэнтэзі-сайты кшталту fictionbook.ru ці fenzin.org могуць дапамагчы вам у выбары першай ці чарговай чытанкі. На fenzin.org штотыдзень публікуеца рэйтынг навінак менскага кніжнага рынку. Ногі ў гэтага сьпісу растуць з развалу таго самага калірту з “фантанаў”: “Усё ідзе адсюль!”, - не бяз гонару кажа ён.

## СЪПІС ПРАГРАМНАЙ ЛІТАРАТУРЫ

Калі сумясціць звесткі з сайту і меркаваны фэнтэзі-фэнаў, то актуальны на сёньня менскі ТОР5 выглядае прыкладна так:

- 1 - альтэрнатыўная гісторыя (Дж. Марціна і Веры Камшы);
- 2 - “іншыя сярод нас” (Буджолд і Лук'яненка);
- 3 - “славянскія карані not dead” (Марыя Сямёнаўа);
- 4 - “міты народаў сьвету на новы лад” і “філёзафы зь мячамі” (Г.Л. Олдзі - гэта два розныя чалавекі-украінцы, нехта Грому́ і Ладыжэнскі, і Дзячэнка (муж і жонка);
- 5 - “не забудзем родных эльфаў” (Пярумав).

У нэце поўна аўтарскіх старонак з форумамі фэнай-аднадумцаў. Сярод іх дахалеры такіх, хто за ўсё школьныя гады не абразіў дотыкам ніводнай кніжкі. Яны часцей за ўсё ўражваюць апанэнтаў моўнымі

“вышынямі” - хапае гапаты! Хаць ў большасці сярод фэнаваў на фэнтэзі-форумах сядзяць цалкам нармальныя людзі, з якімі час ад часу ўзынікае жаданыне пазнаёміцца бліжэй. Адночы з адным такім знаёмым N. паслья двухмесячных зносінаў на форуме В. Камшы мы вырашылі патусіць офлайн. Матэрыялізаваліся ў каварні “Салодкі Фальварак 2” на Круглай плошчы - з таго часу кожнья пару тыдняў супстракаемся там жа. Навошта? Проста паразмаўляйць! Ён ня ведае майго сапраўднага імя, я - ягонага (ведаю толькі, што ён мой калега, але працуе ў саліднай дзяржгазэце). Сядзім, перамываем косткі любімым героям/аўтарам, абміяроўваем сюжэтныя лініі, абменьваемся чытанкамі. І радуемся, што “у фэнтэзі эмоцыі прайяўляюцца больш адметна, а этычныя проблемы вырашаюцца значна больш нестандартна”. У паясдзённым жыцьці апанэнту галаву, на жаль, не адсячэш...

Са спадаром N. мне ўяўна пашчасціла. Бо реальнаяе жыцьцё фэнтэзі-фэнам у асноўным рыхтуе гендэрнае западло. Чамусць фэны-дзеўкі ў рэале амаль усе акаваюцца загадковымі прыгажунямі. А вось хлопцы... Тут нават не ў нечасных пасмах справа. Дзяўчыны мараць адушкаць у казачным съвеце на фэнтэзі-форуме “сапраўдных рыцараў” і збегчы ад розных там афелкаў. А што застаецца пакінутым “пацанам”?

Цягнуцца туды ж, каб не сумаваць у адзінці і хоць на нейкі час забіць на адвіслы жывот і перхаць. Ды і дзе яшчэ на халаву з дзеўкай “паабшчаешся”? Закон фэнтэзі: прыкольны нік і герайчная аватара, як і прыгожая вокладка кніжкі, яшчэ нічога не гарантуюць.

## ШЧАСЬЦЕ - ГЭТА КАЛІ ЦІЛБЕ РАЗУМЕЮЦЬ

Калі шчыра, то сама я ніколі б не дайшла да таго, што для некага фэнтэзімания - съведчаныне дурнога густу і псыхічнай неураўнаважанасці. Аднак паслья пары размовы з фэнтэзіфобамі сапраўды высьветлілася, што чытаць фэнтэзі, а тым больш у гэтым прызнавацца “любому нармальному чэлу”, - западло. Атрымліваюцца комплекс кшталту капуланыя ў носе ці апрананыя ружовага: амаль усе гэтым займаюцца, але саромеюцца прызнацца. Хаць што кепската ў тым, калі душа патрабуе крыху каскі, над якой ня трэба “парыцца”? Як кажа Андрэй, выпускнік МДПУ, які выкідае “апошнія” на смартфоны, ездзіць па Менску пераважна на ровары і глытае фэнтэзі-кнігі дзясяткамі на месяц: “а што зараз яшчэ можна чытаць”?

Дарэчы, вядомы фэнтэзі-аўтар Г.Л. Олдзі (насамрэч сіямскія блізінні - гл. “Сыпіс праграмной літаратуры”) на тое ж моташнае пытанье “чаму буяя фэнтэзі?” адказаў паяфарызмам: “Магчыма, таму, што мы жывем з вамі ўжо ў зусім новым съвеце, у зусім новай реальнасці, дзе ранейшыя праўды хлусяць, ранейшыя адказы зьдзекуюцца, а ўчорашнія казкі прыходзяць і ўладкоўваюцца як у сябе дома”. Караваць, павальны эскапізм: хто запівае, хто забівае, хто зачытваеца. Паказальна, але ў Менску найбольш запатрабаваныя тэмы фэнтэзі-аўтары, што адрываюцца ад реальнасці толькі часткова. У сяйх опусах яны вытрымліваюць своеасаблівыя баланс паміж “лухта нейкая!” і “а можа, у гэтым і праўда нешта ёсьць?”. Хто яго ведае...

---

\* Фан-арт - творчасць чытачоў па матывах твораў вядомага аўтара.

\*\* Правіла, што сыквэл горшы ад пачатку, нікто не адміняў і ў фэнтэзі-літаратуры. Апошняя рэчы Ніка Пярумава сканчваюцца для мяненя на першых старонках.

Шняга! Ды і Роўлінг, здаецца, сама даўно ванітве ад

свайго Гары. А што ім - бабкі!!!

\*\*\* Пярумава, Нік - шырокая вядомы ў вузкіх колах нэаталкіеніст, эльфазнаўца і проста фэнтэзі-зубр, зараз жыве ў Амерыцы.



# пазакляснае чытаць

ГЭТА НАМ  
НЕ ЗАДАВАЛІ

ТЭКСТ:

МАРЫЙКА МАРТЫСЕВІЧ

ЗДАВАЛАСЯ Б, ШКОЛЬНЫЯ ПРАГРАМЫ ПА БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ СПРАЙНА ПРАЦОЮЦЬ ПА ПРЫЗНАЧЭНЬНІ, НАЗАЎСЁДЫ АДБІВАЮЧЫ Ў МАЛАДЫХ АБЫВАТАЛЯЎ АХВОТУ КАЛІ-НЕБУДЗЬ ЯШЧЭ Ў ЖЫЦЦІ БАЧЫЦЬ ПЕРАД ВАЧЫМА ЛІТАРЫ “І” ДЫ “Ў”. АЛЕ Ж НЕ - ЗНАХОДЗЯЦЦА ЎСЁ-ТКІ ВЫЧВАРЭНЦЫ, ЯКІЯ АГАЛОМШВАЮЦЬ ЦЯБЕ ПЛІТАНЬНEM: “ШТО ПАЧЫТАЦЬ ЗБЕЛАРУСКАГА?”  
НІЖЭЙ ПРАПАННЮ REVIEW ЧЫТЭЛЬНАЙ ПРОЗЫ НА БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ. ДОСЫЦЬ АДВОЛЬНЫЯ І СУБ'ЕКТЫЎННЯ 2/3 ТУЗІНУ ГІТОЎ БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ XX СТ. КНІГІ, ПРА ЯКІЯ НЯ Ў КОЖНАЙ ШКОЛЕ СКАЖУЦЬ, АЛЬБО ТАК СКАЖУЦЬ, ШТО ЛЕПЕЙ БЫ МАЎЧАЛІ.

## 1. ВАЦЛАЎ ЛАСТОЎСКІ.

### “ЛЯБІРЫНТЫ”. ВІЛЬНЯ, 1923

**Пра што книга:** Раман пра “пад-Беларусь” - паралельную нашай падземную краіну.  
**Кароткі зымест:** Чувак прыяжджае на некалькі тыдні ў Палацк у мэтах “апазнаньня роднай старасьвеччыны”. Там ён знаёміца з рознымі хімэрнымі асобамі, у тым ліку з Іванам Іванавічам і загадкамі Падземным чалавекам. Уночы за ім прыходзяць. Ён трапляе ў Палацкія лябірінты, дзе перад ім разгортваецца сапраўдная гісторыя Крывіцкай зямлі - пантэнон багоў і сакральная славянская веда, нарэзаная з розных міталёгій съвету. У выніку галоўны герой трапляе ў вялізную бібліятэку, дзе каталягізованы ўесь інтэлектуальны скарб старажытных славянаў. Заканчуваецца ўсё загадкамі зынкненем і съмерцю, замашанай на лічбе 23.

**Хто тырыў у клясыка:** Хорхэ Луіс Бокес (згадай ягоную Бабілёнскую бібліятэку).

#### Урывак на памяць:

У гэты момант, калі, скончыўшы гутарку, прымуўк Іван Іванавіч, а я аддаўся размышлянню, нас акурыжыла маўклівая ціша, скрэз катарую зынекулы стаў даходзіць да вуха ціхі харальны съліп. <...> - Эта пяночка нашыя старцы, - сказаў Іван Іванавіч спакойна. - Як! Ды хіба ж гэты падзямелы заселеныя людзьмі? - здзівіўся я. - Так. Жыцьцё ў гэтых падзямельлях ідзе старое, даўнае. Вам жа хіба прыходзілася чувати ад народа дый чытаць у так званай этнаграфічнай літаратуры аб праваліўшыхся гарадах, цэрквях, манастырах. Хіба ж вы ня чулі аб невядомым горадзе Багоцку, во тут, калі Палацка? Другі такі горад, што калі Гомеля, апісаў расейскі пісьменнік пад найменнем Кіцежа..."

## 2. ІГНАТ АБДЗІРАЛОВІЧ.

### АДВЕЧНЫМ ШЛЯХАМ. ВІЛЬНЯ, 1925

Пад позўданіям “Абдзіроловіч”, пазычаным зь іншай культавай чытанкі сярэдзіны 1920-х раману Максіма Гарэцкага “Дзіве душы”, - хаваецца беларускі эканаміст Канчэўскі, сын праваслаўнага сьвятара, які падвісаў на ўсходніх практиках і заснаваў пры Віленскай беларускай гімназіі першы гурток беларускай ёгі. У канцы 1980-х эсэ “Адвечным шляхам” было культавым. Дзіва што - ідэя Канчэўскага пра Беларусь як краіну вечнага памежжа між Усходам і Захадам - вельмі прыгожая, яна і дагэтуль займае галовы тых нашых маргіналаў, якіх ня грэз ані інтэграцыя з пущінскай Расеяй, ані сцэнар “блакітная каска ў кожны дом”.

## 3. АНДРЭЙ МРЫЙ.

### ЗАПІСКІ САМСОНА САМАСУЯ. МЕНСК, 1929

**Жанр:** Сатырычны раман з элементамі антыутопіі. Аповед вядзеца ад імя т. Самасуя - “сучаснага чалавека з мужыкоў”, недалёкага старшыні райвыканкаму. Пад мястэчкам Шэпелеўка Мрый мае на ўзве БССР.

**Пэрсанажы:** Самая запамінальная з Мрыёўскіх пэрсанажаў - сучка Мілэздзі, камсамолец Дусік, селянін Траглядзіт і піонэрчык-Тэрорчык.

**Месца на паліцы:** Паміж “Залатым цялём” Ільфа і Піतрова і “Гісторыя аднаго гораду” Салькова-Шчадрына. Але толькі калі вы не падбіраецце кнікі на паліцах па фармаце і колеры карэнчыкаў: гэта тоненъка кнішка.

#### Урывак на памяць:

Аперацыя праходзіла бліскуча, як па нотах. Галоўны ўдар мы нанеслі калі mestachkovai bойні, дзе звычайна ў гэты час бадзяюцца, задраўшы хвасты, сабакі. <...> Узынялася такая страшнная стравялніна, што абудзіліся грамадзянэ. Iх спалоханыя твары высунуліся ў вокны і кричалі: “Ай, ратуйце! Рэжуць!” Мы супакойвалі народ, як умелі, і некаторыя санітары нават давалі вяляр’янавыя кроплі - так добра ўсё было прадбачана. Толькі аднаго я не прадбачыў. Калі ў стратэгічным захапленні я бег па Бальнічнай вуліцы, дык калі мундома №5 на мене накинулася нейкая жоўтая сучэнцыя і, ні слова ня какчучы, начала шкумардзіць мае зусім яшчэ новыя штаны. Яна такія вострыя зубы мела, што праз мінімальна кароткі момант адной штаніны як не было. Я траснú ўсе па сабачай мордзе. Тады яна зь нечуваным гавам укусіла мяне за абедзьве лыткі. (3 раздзелу “Съмерць Мілэздзі”)

## 4. ІВАН МЕЛЕЖ.

### ЛЮДЗІ НА БАЛОЦЕ. МЕНСК, 1962

**Чаму вучачь у школе:** Ганна расцьцвіла, нібы тая рабінка; раман пра лёс беларускага сялянства ў гады калектывізацыі, балота - сымбаль занядбанай Беларусі.

**Пра што маўчачь настаўнікі:** Мележава “Палеская хроніка” - першы жаночы раман-эпапея ў беліце, зроблены па ўсіх законах жанру: усепаганынае кахранье на фоне вялікіх гістарычных пераменаў (калектывізацыя) і калірнічых пейзажаў (палескія балоты). Сэрыяльнасць сюжету, увасобленая ў некалькіх працягах. З жаночым “балотны раман” родніца і тым, што гармоны, якія няспынна граюць у герояў напрацягу ўсяго календарна-абрадавага цыклу, апісаныя далікатна, невульгарна і з большага намёкам - у лепшых традыцыях аўтаркі “Зненесеных ветрам”. Але, жывапісуючы цёмныя гумны ды адрыны, Мележ пакідае прастору для фантазіі. Сваім словамі рэчы называюцца хіба ў эпізодах “Яўхім і Хадорка на сене” і “Вядзімараўка робіц Хадорцы крымінальны аборт”.

## 5. УЛАДЗІМЕР КАРАТКЕВІЧ.

### ГІСТАРЫЧНЫЯ РАМАНЫ

**Уступ да сачыненя:** Караткевіч - гэта наша ўсё. Чалавек, які ўвёў трывалую моду на “паршывы беларускі рамантызм” і, скарыстаўшы найлепшыя прыёмы Дзюма і Конан Доіля, наўвучыў некалькі пакаленняў беларусаў любіць, блін, зямельку родную. Пісьменнік, які съвядома прадукаваў фюжн з нацыянальнай гісторыі, масавай літаратуры і эўропейскіх культурных кодаў: “Ладзідзюн роспачы” дасьледчыкі лічаць пераельпевам Бэргманаўскага фільму “Сёмая пічтака”, а балотны дэтэктыў “Дзікае паліяваныне караля Стаха” - спадчынай “Сабакі Баскервіля”. Але ёсьць пункты, па якіх Караткевіч даў форы замежным аўтарам.

#### Хто тырыў у клясыка:

- Дэн Брайн з ягоным “Кодам Да Вінчы”. Сюжэт і вобразы Брайна былі

распрацаваныя яшчэ тады, калі сам ён яшчэ хрумкай пакорнам на кінатэатры. А менавіта ў “Чорным замку Альшанскім”, напісаным у 1980 г. “Той самы крыху лахаваты гісторык-крыптограф, чыкія менш непрактычны калега пасыплявае перадаць яму таямніцу старажытнага скарбу, перад тым як загінуць пры нявысвітленых абставінах. Тыя самыя старажытныя шыфры, якія галоўны герой лёгка разгадвае, кіруючыся сваімі ведамі і інтуіцыяй. Тая самая маладая прыгожая жанчына, якая апінаецца спэцыялісткаю ў пэўнай сферы і далучаецца да пошуку скарбу. Тыя самыя таемныя сілы па-за кадрам, якія ў фінале па-дэтэктыўнаму тасуюцца і зыдзіраюць маскі... І той самы аблом са скарбамі. Хіба што ў беларускім рамане падзеі адбываюцца не ў папосовых Лёндане ды Парыжы, а ў амаль сюррэалістычным мястэчку на ўскрайку Савецкага Саузу”, - падсумоўвае нехта з кіеўскіх крэтыкаў.

- Сама гісторыя. Сёлета ў Швейцарыі адшукалі патэнцыйны бэстсэлер году 2006 - напісаны на копцікім дыяlekце Эвангельле ад Юды. Менавіта такую падназу мае раман Караткевіча “Хрыстос прыязмліўся ў Гародні” (1972 г.). Твор, у якім падзеі структураваныя паводле Бібліі: народны Езус Юрэс Братчык робіц рэвалюцыю на рынку, раздаючы галодным хлеб і рыбу, ходзіць па дошках, схаваных пад роўнядзьдзю возера, ды кахае сваю Магдалену. У выніку адзіны, хто не выракаецца мэсіі - гэта Пётра, адзіны, хто верыць у яго ўратаванне - Тамаш Няверны, адзіны, хто ня здраджае яму - Юда. 30 срэбрнікай дзеляць міжсобу астатнія апосталы. Постмадэрнізм чыстае вады, і гэта прытым, што ў годзе 1986, калі сіvet 5 гадоў як зачытваўся “Імем Ружы” Умберта Эка, Караткевіч ужо сплываў у сваю апошнюю вандроўку па Прывіці.

## 6. УЛАДЗІМЕР АРЛОЎ.

### КРАЯВІД З МЭНТОЛАВЫМ ПАХАМ.

### РУКАПІС, ПРЫСЛАНЫ У ЗЯЛЁНАЙ

### КАПЭРЦЕ. МЕНСК, 1998

...Аказваецца, у аўтара бэстсэлера “10 вякоў беларускай гісторыі” і “Таямніцы Палацкай зямлі” ёсьць кніжкі, якія нельга паказваць дзесяцям.

#### Урывак на памяць:

Мы любілі адно аднаго ў гатэлях і прапахлай карыцаю белай мураванцы над морам, да якога влі врона трыцца дзівье высечаныя ў скale прыступкі. Нашыя цэлы перапляталаіся, зліваючыся ў адну шматрукую, шматногую і шматковую істоту, на широкіх і вузкіх ложках, на пухкіх пярынах і прasedжаных канапах з колікім вусамі спружынау, у фатэлях і на вагонных паліцах, у цемры і перад уважлівымі лютрамі ў старадаўніх асадах, якія ўмелі паказаць самыя патаемныя куточки гэтага саподкага вар’яцца. Я не паверу, што Яна забыла тое купэ, і столік, на якім ляжалі яе локці, і сонечных зайчыкаў, што скакалі па аголенасці веснушкаватых плечкоў, і круглыя вочы старога з роварам на чыгуначным пераезьдзе.

## 7. ЯНКА СТАНКЕВІЧ.

**ЛЮБІЦЬ НОЧ - ПРАВА ПАЦУКОЎ. МЕНСК, 1998**

**Кароткі зьмест:** Даніла Прусак прыяжджае ў абстрактны беларускірайцэнтар Янаўск, дзе ягоная сястра Люба, маці-адзіночка, гадуе сына-даўнёнка. Яна папрасіла ў брата дапамогі, бо адчувае сур'ёзную пагрозу з боку чужынцаў (нацыянальнасьць не акрэсленая, але ясна, што гэта нешта каўкаска-азіяцкае), якія насялілі палову Янаўску, наваднілі горад наркотыкамі і трymаюць на пабягушках райаддзел міліцыі. Пасля забойства сястры Даніла спрабуе сам супрацьстаяць "панаехалай" хеўры, адзіны яго паплечнік - баўвы пэнсіянэр Антон Кніга. Уесь раман запісаны адным сказам. Самыя яркія яго вобразы - міліцыяны ў пастарунку, якія гуляюць шахматамі ў паддайкі, і маленькі беларусік-даўнёнак, за якім апошнія слова вытвору: мы грэбаныя псыхі.

**За што крытыкуюць:** Самы чарнушны твор белліту. Аўтар настроены пэсымістична: выжыве найманейшая нація, і гэта ня мы.

**Урывак на памяць:**

і яны началі злучацца - таропка, нібы жывёлы, а астатнія стаялі за кустамі і глядзелі, чакаючы сваёй чаргі, і чарга хутка рухалася, але тут іх, пэўна, убачылі з былой фралоўскай сядзібы, бо праз павалены плот прыбегла жанчына, з чужынцаў, і закрычала нешта зласьлівае і незразумелае шабарамазагара!  
і замахала рукамі, а падлеткі началі разъбягацца, хіхікаючы і брыдкасловячы, а дзяўчына таропча апранала джынсы і ўсё не могла трапіць нагой у калашыну, і жанчына кричала на яе  
у-у, бл\*дзь!  
і ўдарыла яе ў бок і плюнула і зноў закрычала, мацюкаючыся бляматухашаварт!  
а падлеткі пазынкалі ў розных напрамках, і з былой фралоўскай сядзібы прыбегла яшчэ адна жанчына - гэта была пакаёўка чужынцаў Васіліна - і таксама закрычала -  
пагрозыліва і жорстка  
а-а, съцерва, маць тваю, наркотка, заб'ю!

## 8. ЮГАСЯ КАЛЯДА.

**ГАЛОЙНАЯ ПАМЫЛКА АФАНАСІЯ. МЕНСК, 2005**

Увесну маладая гомельская пісьменніца адсъвяткавала выхад сваёй першай кніжкі, несумнеўная пэрліна якой - аповесьць пра дзівою кінутых дзевак і напісаную імі гісторыю "каханьня" эгайстычнага выкладчыка гісторыі Беларусі Афанасія і мастачкі-фэміністкі Машы Трактар, якая пад канец пераяжджае беднага Афоню...

**Кароткі зьмест твору:** Адразу ў двух саплівых сусьветах адбываецца гэтая саплівая гісторыя пра бязладную чараду саплівых запётай і расстаньняй з соплямі, уласцівымі жыцьцям грудастых філфакавак з правінцыі... Соплі з такіх дзевак пачынаюць перці проста ад няздольнасці зразумець лёгіку жыцьця гарадзкіх факераў, простую, як соплі.

**Урывак на памяць:**

Які ты дурны, Афанасі...  
Гэта я стварыла цябе.  
Я - ты зьявіўся ўсяго колькі старонак таму, і,  
пэўна ж, я на вельмі люблю цябе, таму ты і  
вышшаў такі, які ёсьць: саракагадовыды  
няшчасны, з экспрэсіўным псыхозам у  
крызыснай стадыі. І імя табе я абрала надоўга.



ЛІТПРЭМІІ:  
КАМУ, ЗА ШТО І КОЛЬКІ

# Літпраэміі на звязкі

ТЕКСТ:  
ЮЛЯ ГОЙКА

ХТО І ЗА ШТО АТРИМАЎ  
ПЕРШУ ЛІТАРАТУРНУЮ  
ПРЕМІЮ - ПЫТАНЬНЕ З  
РАЗРАДУ "ЦІ ЁСЬЦЬ ЖЫЦЬЦЁ  
НА МАРСЕ". ВЯДОМА, ШТО  
СПЛАБОРНІЦТВЫ ЗА ЗВАНЬНЕ  
ЛЕПШАГА ЛІТАРАТАРА  
ПРАВОДЗІЛІСЯ ЯШЧЭ Ў  
СТАРАЖЫТНАЙ Грэцыї  
ПАДЧАС СВЯТА  
ҮСЕАГУЛЬНАГА П'ЯНСТВА I  
БЛ\*ТВА Ў ГОНАР ДЫЁНІСА. З  
ТАГО ЧАСУ КУЛЬТУРНЫ  
АНТУРАЖ ЛІТПРЭМІЯУ МАЛА  
ЗЫМНІУСЯ. НЕХТА НАЗЫВАЕ IX  
ШТУРШКОМ ПАД ЗАД, ІНШЫЯ -  
КРЫЖКОМ НА ТАЛЕНЦЕ. ТАК ЦІ  
ІНАШ, ГЭТА НЕ ПАЗЫТЧНІЯ  
“СЕДЛО БОЛЬШОЕ, КОВЕР И  
ТЕЛЕВІЗОР”, А КУДЫ БОЛЬШ  
БАНАЛЬНА - КРУГЛЯ СУМЫ I  
ПРОПУСК У БАМОНД.

## САДА-МАЗА-ГУМАНІЗМ

Нобэлеўская прэмія па літаратуре - што-небудзь пра яе ведае кожны школьнік. “Бос” сярод прэмій уручаецца з 1901 г. Прычым не за асобны твор, а за агульныя заслугі ў правядзеніні ў жыцьцё высокіх гуманістычных ідэалаў. На сённяшні дзень Нобэлеўка ў галіне літаратуры застаецца “тойўтай” сярод сяstryчак - сярэдні штогадовы фонд складае \$ 1 млн. Апошній шчаслівай уладальніцай муліку стала скандальная вядомая аўстрыйская фэміністка - і амаль што цэзка самога Нобэля - Альфрыда Елінэк, аўтарка раману “Дзеци мерцьвакоў”, “Мы ўсяго толькі прынада, бабі!”, “Палюбоўніцы” і, нарэшце, “Піяністка”, па якім быў зняты аднайменны фільм - прызер Канскага фэстывалю 2001 году\*. Сама аўтарка заявіла, што лічыцца сябе ня вартай прэміі. Але тое, што Елінэк усё ж не адмовілася ад \$ 1,3 млн., застаецца фактам.

\*“Піяністка” (Piano Teacher) - скандальны фільм аўстрыйскага режысёра Міхаэля Ханэке. Падчас яго паказу на Канскім фэстывалі палова гледачоў літараторы зьбеглі з запі. Філязофія геніяльнасьці і вар'яцтва ў антуражы сада-маза... і зорачка-папярэджаньне ў каталёгу: фільм супрацьпаказаны занадта адчувальным асобам.

## ГЭТАМУ ДАЛА, ГЭТАМУ ДАЛА...

Пулітцэрўская прэмія была заснаваная Джозэфам Пулітцерам - амэрыканскім газэтным магнатам і таленавітым журналістам. Прэмія ў памеры \$ 10 тыс. уручаецца Калюмбійскім універсітэтам з 1917 г. у галіне журналістыкі, літаратуры, тэатру і музыкі, а з 1942 - і фотожурналістыкі. Нягледзячы на значную вагу ў культурным съвеце, з рэпутацыяй у Пулітцэрўкі ня ўсё чиста. Так, аднойчы прэмію ўсунули за выдуманую гісторыю пра дзіцёнка-наркамана ў газэце The Washington Post. Здаецца, пашанцевала - ну і маўчыце сабе! Дык не: аўтары прыперліся і сумленна вярнулі грошы... Яшчэ адзін працэл Пулітцэрўскага камітэту - гэтым разам з The New York Times - усплыў ужо двойчы: у 1990-м і ў 2003-м. Гісторыя началася ў далекім 1932 годзе, калі згаданы магнат пэрыядычнага друку атрымаў узнагароду за серыю рэпартажаў з USSR (у тым ліку - за эксклюзіўнае інтэрвю з “бацькам народу”). Прафэсар Калюмбійскага ўніверсітэту Марк фон Хаген, спошт гісторыі журналістыкі, заявіў паўтара гады таму, што рэпартэр The New York Times Уолтэр Даранці “трапіў пад харызму Сталіна” і “не зайдзіў такіх зьяўв, як голад і павальная калектывізацыя”. Як вынік - калі 15 000 паштовак і лістоў у Пулітцэрўскі камітэт з просьбай пазбавіць Даранці прэміі. Нават сама The NY Times старанна пасыпала галаву попелам. Камітэт абяцаў “падумаць”. Думае дагэтуль.

Апошняя цырымонія ўручэння Пулітцэрўкі адбылася ў красавіку. Узнагарода ў намінацыі “мастакская літаратура” адправілася да Мэрылін Робінсан за раман “Gilead” - дзёньнік, які 79-гадовы святар пакідае свайму 7-гадовому сыну (задумайцеся над лічбамі). Зноў атрымала прэмію і шматпакутная The New York Times. Гэтым разам - за матерыял пра адказнасць за аварыі на чыгунках. Свой кавалак пірага забралі і правінцыйныя

Willamette Week і Star-Ledger, якія па-сяброўску шчыра ўзялі і ўсім растроўнізелі пра вясёлыя сэксуальныя прыгоды эксп-губэрнатарада штатаў Аргон і Нью-Джэрсі.

## НЯ ХЛЕБАМ АДЗІНЫМ

Ганкураўская прэмія - самая прэстыжная літпремія Францыі. Яе заснавальнікі браты Ганкуры нарадзіліся ў 30-я гг. 19 ст., пісалі неблагія раманы і навэлы, якія зараз ужо зьяўляюцца клясыкай. Зы нейкіх вышэйших пачуццяў ці проста ад страху, што паслья сымерці імёны іх шчасліва забудуцца, Ганкуры вырашылі пакінуць пра сябе напамін. Сышліся на тым, што гэта будзе літпремія ў памеры пяці тысяч франкаў: каб пазбавіць таленавітых літаратораў неабходнасці “марнтарвіць час і талент на службу ў міністэрстве альбо нізкаяснай дзеянасць журналісту” (з цытаты слова не выкінеш). Прайду, за сто зь нечым год існаванья фонд Ганкураў значна схуднеў, і быўла пяць тысяч пертарвальціў ў сымбалічную € 10. Але ж несур’ёзнасць грашовага выражэння зь лішком пакрываеца пытвы ўнушальных накладамі, якімі разыходзіцца кніга-пераможца. У 2004 годзе 10 зўра дасталіся 32-гадоваму Ларану Гадэ за раман “Сонца Скорта” (“Le Soleil des Scorta”), які распавядае пра жыцьцё некалькіх пакаленій італьянскай сям’і з канца пазамінулага стагодзьдзя да нашага часу. Праз некалькі дзён пасля ўручэння прэміі выдавец урачыста рапартаваў: са 100 000 надрукаваных асوبнікаў распрададзена 80 000. Пррапрануکі дзядулі Залія па-ранейшаму кайфуюць ад “семейных сагаў” з інцэстамі і мачылавам.

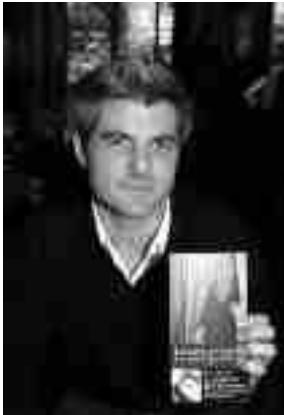
## LA VIE DE BOHÈME

“Букер” стаў вынікам тандэму брытанскага выдавецтва “Джонатан Кей” (ідэя) і сельскагаспадарчай кампаніі Booker PLC (блабло), якая, апроч назвы, нікіх адносін да літаратуры ня мела. Першапачатковая прэмія прызначалася для лепшых раманаў на ангельскай мове. Праз пэўны час па нейкіх таямнічых прычынах (асабістая мяркюра, што гэта быў татальны неўраджай морквы) кампанія Booker PLC напаткай эканамічны крызис. Але прэмію ня кінулі ў бядзе: яе выкупіла дзяржава, якая зрабіла ўзнагароду на быткам нацыянальнай культуры. Летася Booker быў уручаны пісьменнікі Алану Холінгхерсту за раман пра геяў “Лінія прыгажосьці”. Час і месцы дзеяньня - 80-я, Брытанія. Выкалупваючы ўсю паднаготную тэатрэйскай эпохі, Холінгхерст выцягвае на съвет божы карціны тагачаснага сацыяльнага андэрграунду - гомасексуалізм, СНІД, наркотыкі...

Даречы, нядайна арганізатары “Букера” абавязыцілі пра “пашырэнне географіі” прэміі: з гэтага году яна будзе ўручанца ўжо не за асобны твор, а за агульныя дасягненні аўтара. Што ж, эканомія яшчэ нікому ня шкодзіла.

## А НЯ ЗЫЛІПНЕЦА?

Прэмія IMPAC нарадзілася ў Дубліне адносна нядайна - 10 гадоў таму. Як піша BBC, яе мэта - пертарвальціў сталіцу Паўночнай Ірландыі ў “літаратурную Мэкку”. Наагул, IMPAC - салідная транснацыянальная кампанія, таму ня дзіўна, што чувакі могуць сабе дазволіць штогод адвольваць € 100 000. Такая сума за асобны літаратурны твор - вельмі няхіла, калі згадаць, што той жа



ЛАРАН ГАДЭ  
І ГАНКУР



АЛЬФРЫДА  
ЕЛІНЁК І НОБЭЛЬ



ТАХАР БЕН ДЖЭЛУН  
І IMPAC



АЛАН ХОЛІНГХЕРСТ  
І БУКЕР

Нобэлеўскі мільён уручаецца за агульныя літаратурныя дасягненны. Права вызначаць прэтэндэнтаў на атрыманьне прэміі маюць бібліятэкі 50 краінаў сьвету. У мінулым годзе ляўрэтам IMPAC стаў мараканец Тахар Бэн Джэлун за раман “Асьляпляльная адсунасць съяцла” (“This Blinding Absence of Light”). Раман заснаваны на рэальных падзеях і распавядавае аб канцэнтрацыйных лягерох, у якіх султан Марока Хасан II трymаў палітычных зняволеных. Рэжым Хасана быў зыншчаны ў 1991 годзе, і катакомбы былі адчинены. Працуючы разам з адным з уратаваных, Бэн Джэлун і стварыў свой раман пра жудаснае існаванье ва ўмовах “асьляпляльной адсунасці съяцла”.

#### ДЭМАС І СНОБЫ

Больш вузкую спэцыялізацыю маюць самыя значныя прэміі ў галіне фантастыкі: The Hugo Award (наводле імя Х'юга Гернбсока - заснавальніка першага ў сьвеце навукова-фантастычнага часопіса) і The Nebula Award. Узнагароды па сутнасці сваёй падобныя, толькі, у адрозненіі ад “Х'юга”, “Нэб'юлу” прысуджаюць крутыя перцы з Таварыства навуковых фантасту 3ША, а ляўрэата дэмакратычнай “Х'юга” вызначаюць усе ахвотныя. Яно і бачна: Hugo 2004 у намінацыі Dramatic Presentation атрымаў агульнавядомы “The Lord of the Rings: The Return of the King”, годам раней - “The Lord of the Rings: The Two Towers”, а ў 2002 г. “The Lord of the Rings: The Fellowship of the Ring”. Затое імёны апошніх “аўтарытэтай” па вэрсіі “Нэб'юлы” - Ніл Гейман, Тэд Чанг і Кэрал Эмшуйлер - мала каму нешта гаворыць.

#### BAD SEX AWARD

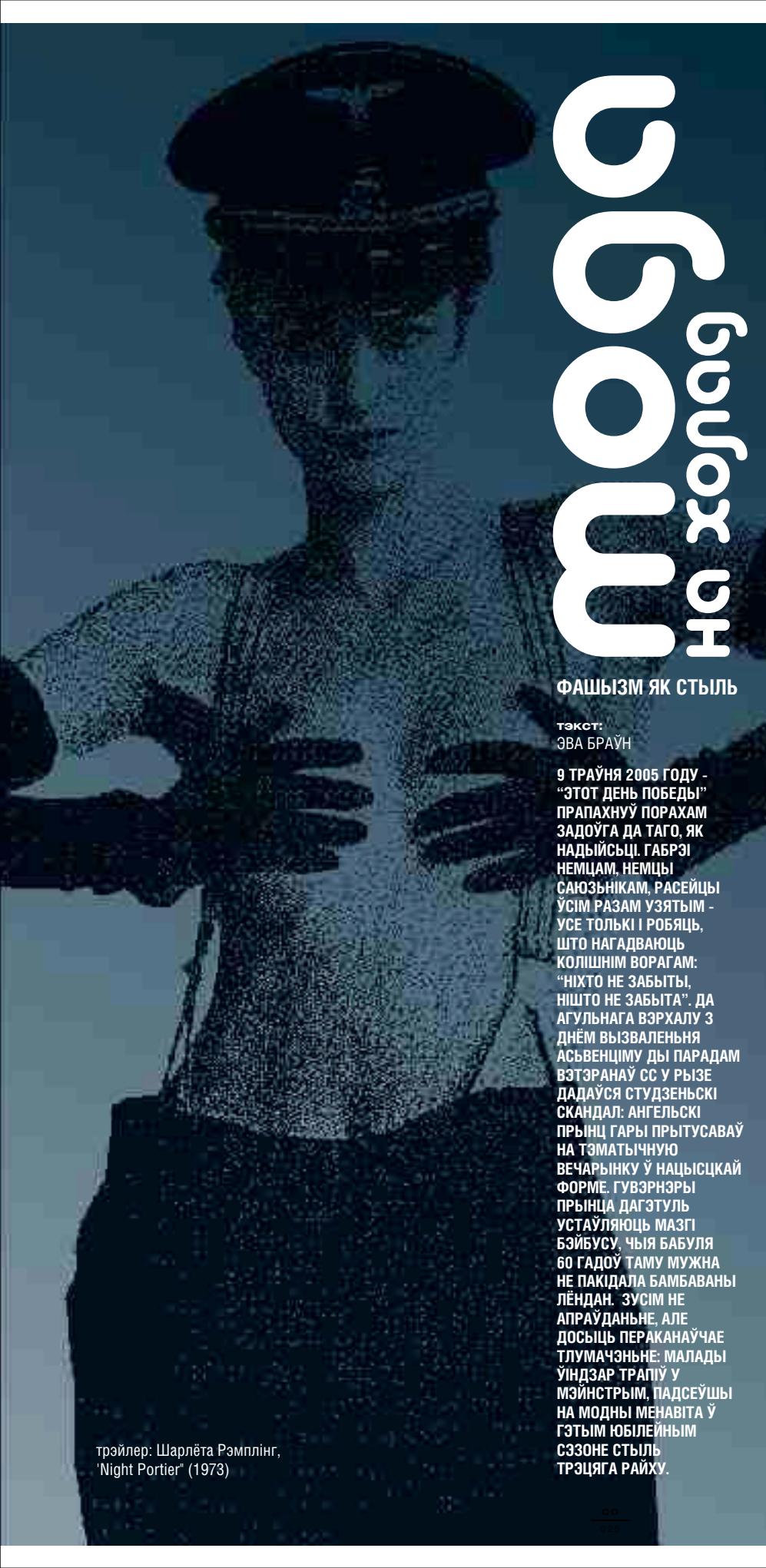
Адна з самых крыўдных прэміяў - за самае жудаснае і бяздарнае апісаныне сексу ў літаратурным творы. У свой час на гэту “прэстыжную” ўзнагароду намінаваліся Джон Апдайк, Пол Тэру, Паўла Каэльё. Але за ёсць гісторыю прэміі асабліва вылучыўся рэдактар радыё BBC Род Лідлз. Яго кніга “Зандата добраў для цябе” (2003) уразіла нават самых мацёрых крытыкаў. Пагадзіся, цяжка ўяўіць сабе нешта больш рамантычнае: “...яе аргазм супрададжаўся вясёлым гіканнем зграі малпай Рэзус, што пакутавалі на дыхавіцу”. І гэты чалавек працуе на радыё... Тую ж прэмію ў 2002 г. атрымала 62-гадовая Ўэндзі Пэрыя за раман “Лёгкі поступ”. Бабуля ня толькі не забылася, што ж такое секс, але і пастаралася адбіць ва ўсіх астраптых ахвоту гэтым займацца. Герайня ангельскай пісьменніцы падчас таго самага акту са сваім законным мужем лунае ў эратычных фантазіях пра хірурга, які выдаляў ёй “шышкі” з пальцаў ног... Самы сувязяк - Bad Sex in Fiction’2005 - адхапіў амэрыканец Том Вольф за навэлу “Я Шарлот Сіманс” (даволі шчырае прызнаннне...), у якой распавядавае пра жыцьцё кампусу аднаго з амэрыканскіх універсітэтаў. Арганізатары паведамляюць, што Том - першы за 12 год, хто не прыйшоў атрымаць ганаровую ўзнагароду.

**Ці захаваліся яшчэ ў Беларусі такія атавізмы, як дзяржлітрэміі, навуцы невядома. Затое незалежныя прэміі квітнеюць і пахнуць. Яны абвяшчаюцца самымі рознымі аб'яднаннямі, маюць салёныя характеристар, які-небудзь статуі у якасці прызу, а ў якасці праграмы - літчытаны ды фуршты. Скажам, полацкі “Глінаны Вялес” ад Таварыства вольных літаратарапа - бадай што найлітнішая на сёньняшні момант адзнака таго, што твая кнішка - не суцэльная макулятура. Альбо “Залаты апостраф”, якім часопіс “Дзеяслou” раз на год ганаруе сваіх аўтараў.**

**Заснаваць уласнага Оскара можа хто заўгодна, калі ён мае хоць нейкі аўтарытэт і жаданыне публічна разважаць пра тое, хто кака, а хто цаца. Плюс - лішнія гроши для прэміяльнага фонду і на праставон. Усё гэта ёсьць у Адама Глёбуса - хроснага (у копалаўскім сэнсе) бацькі беларускай літаратуры. Два гады таму ён заснаваў віртуальную прэмію “Залатая Літара”. Мэханізм award просты: на рэсурсе litera.net ствараеца форум, на якім адбываеца працэс намінацыі і аблеркаваныне. Увесну на “Літару” заходзіць Сам і абвяшчае, каму і за якую кнігу ён дасыць 111 зўра. У 2004 годзе “тры цвікі” атрымала Аксана Бязьлепкіна - за манаграфію пра сучасніті угугле і сучасніті літаратарапа Глёбуса ў прыватнасці. Сёлета - кнішка “12+1”, “брацкая магіла” конкурсу маладых літаратарапа імя Натальлі Арсеневай. У кнізе друкаваліся 13 маладых літаратарапаў, але бабло Глёбус падзяліў толькі на трох, аддаўшы па € 37 піянэрважатаму юных талентаў Андрэю Хадановічу (за прядмову), крытыкоўнай фэміне Ганьне Кісьліцайнай (за пасыялоўе) і паэту-мача Толіку Івашчанку за радок “Я слух, прыбіты да ганебнага чалавека”. На раздачу сланоў бамонд сабраўся 4 сакавіка ў кавярні “Стары Менск”.**

**Віртуальная прэмія вокамгненні абрасла віртуальнымі скандаламі з рэфлексіямі на тэму, ці маральна гэта - браць гроши з рук літаратарапа, які аблажаў у сваі амаль напісанай кніжцы “Сучаснікі” палову бел-, гей-, літ- і арт-тусоўкі краіны.**

ШУРА ЛЕПЕЛЬ



# С С С с с на ходу

## ФАШЫЗМ ЯК СТЫЛЬ

ТЭКСТ:  
ЭВА БРАУН

**9 ТРАУНЯ 2005 ГОДУ -  
“ЭТОТ ДЕНЬ ПОБЕДЫ”  
ПРАЛАХНУУ ПОРАХАМ  
ЗАДОУГА ДА ТАГО, ЯК  
НАДЫСЦІ. ГАБРЭІ  
НЕМЦАМ, НЕМЦЫ  
САЮЗЫНКАМ, РАСЕЙЦЫ  
ҮСІМ РАЗАМ УЗЯТЫМ -  
УСЕ ТОЛЬКІ И РОБЯЦь,  
ШТО НАГДАВАЮЦь  
КОЛІШНІМ ВОРАГАМ:  
“НИХТО НЕ ЗАБЫТИ,  
НИШТО НЕ ЗАБЫТА”. ДА  
АГУЛЬНАГА ВЭРХАЛУ З  
ДНЁМ ВЫЗВАЛЕНИЯ  
АСЬВЕНЦИМУ ДЫ ПАРАДАМ  
ВЭТЭРАНАУ СС У РЫЗЕ  
ДАДАУСЯ СТУДЗЕНЬСКИ  
СКАНДАЛ: АНГЕЛЬСКИ  
ПРЫНЦ ГАРЫ ПРЫГУСАВАУ  
НА ТЭМТАЧЫЧНУЮ  
ВЕЧАРЫНКУ Ў НАЦЫСЦКАЙ  
ФОРМЕ. ГУВЭРНЭРЫ  
ПРЫНЦА ДАГЭТУЛЬ  
УСТАУЛЯЮЦь МАЗГІ  
БЗИБУСУ, ЧЫЯ БАБУЛЯ  
60 ГДОУ ТАМУ МУЖНА  
НЕ ПАКІДАЛА БАМБАВАНЫ  
ЛЁНДАН. ЗУСІМ НЕ  
АПРАУДАНЬНЕ, АЛЕ  
ДОСЫЦЬ ПЕРАКАНАУЧАЕ  
ТЛУМАЧЭНЬНЕ: МАЛАДЫ  
ЎНДЗАР ТРАПЛУ У  
МЭЙНСТРИМ, ПАДСЕУШЫ  
НА МОДНЫ МЕНАВІТА Ў  
ГЭТЫМ ЮБІЛЕЙНЫМ  
СЭЗОНЕ СТЫЛЬ  
ТРЭЦЯГА РАЙХУ.**

трэйлер: Шарлёта Рэмплинг,  
"Night Portier" (1973)

Паказ тэлефільму “Гітлер. Узыход зла” (Канада/ЗША, 2003 г.) на тэрыторыі Беларусі быў забаронены. Афіцыная прычына – “аўтары стварылі надта прывабны фобраз нацызму”. Тым зь беларусаў, хто адукаў дэльве яго сэры на хатніх праглядях, заставалася толькі спрачаца, што прывабнае знайшлі ў фільме адпаведныя інстанцы. Лабавой прычынай забароны мог стаць хіба той факт, што перад тым як змадэляваць сабе фірмовыя вусікі і спусціць грыўку на лоб, Адзік у тым фільме меў клясычны разгалістая вусы, а валасы зачэсваў набок. Але, відаць, прычына ўсё-такі іншая. Стваральнікі фільму паказалі Адзіка Шыкельгрубэру ня дэмманам і з'верам у чалавечай скуры, а закамплексаваным напаўгабрэзом, які ў юнацтве галадаў і зьдзекаваўся з хатніх жывёлак, а сам яго шлях да улады растлумачылі як граматную піяр-кампанію, арганізаваную купкай баварскіх архістакратаў. Калісьці АГЛ неабачліві прагаварыўся: маўляў, ня ўсё так кепска было ў дзяржаве, створанай Адзікам. Бацька ведаў, што казаў. Старанімечская міталёгія, музычная спадчына Вагнера і вульгарная трактоўка філязофіі Ніцшэ падмациоўваліся няяркім, але густоным візуальным шэрагам і быў даволі граматным палітычным кітчам. Увогуле, калі разабрацца, гісторыя дваццатага стагодзьдзя спарадзіла ўсяго тры мэгастайлы, сымбалія якіх – серп-ды-молат, лісточак канабісу і... свастыка. І што б там ні казалі гуманісты ды нарколягі, калі ня справа, то, прынамсі, лягатыпы дзядулі Леніна, Джа ды Адзіка Хітлы будуць жыць у стагодзьдзяx. Ізялёгія? Якая розыніца! Тое, за кім пойдзе народ, ва ўсе часы залежала ад слогану і дызайну.

### НЕ - ФАШЫЗМУ: ЗАБАРОНЕНЫ ПЛОД

У беларусьфільмаўскім кіно “Усе мы родам зь дзяцінства” ёсьць эпізод уроку ў толькі што адноўленай (у памяшканыні касьцёла) савецкай школе. Адзін з галоўных герояў дэмманстратыўна зваўльвае з заняткай па дочыб, адмáяляючыся вучыць “мову вялікіх Шылера і Гётэ”, таму што на ёй размаўляў Гітлер. Зь першых паслыняванных гадоў і дагэтуль зрыфмаваць тую ці іншую зьяву зь немцамі ды акупацый – самы надзеіны спосаб ачарніц яе ў вачах народу. На чым, у прынцыпе, і стаяла беларуская прапаганда 1990-х - ад “Рэзанансу” Зімоўскага да “Звычайнага презыдэнта” Хашчавацкага. У савецкія часы табу на ўсё, звязанае з вайною, даводзіла да съмешнага. У 1986 годзе “Камсаломка” надрукавала артыкул “Каму паддываюць Kiss”, дзе шэраг заходніх рок-гуртоў быў названыя рупарамі нэафашизму (напрыклад, Queen, чый фронтмэн Фредрэд Мэркюры выступіў на берлінскім канцэрце ў нацысцкіх кіцелі і фуражы), а самі Kiss за сваю падвойную S абвінавачаны ў прапагандзе ідзялёгіі трэцяга райху. Лёс носьбітая звычайных досьць распаўсюджаных у даваеннай Беларусі катапіцкіх іменаў Эва і Адольф таксама прадказальны: Адзік рабіўся Алікамі, а нованараджаных называлі Надзямі і Валодзямы. Нават калі ў далёкім 1942-м афіцэр СС Гайнц зусім ня гвалціў дзяўчынку Ядзю, а праста падарыў ей цукерку, а ей наму браціку - губны гармонік, то Саветы, вярнуўшыся з эвакуацыі, растлумачылі, што быў кепскі, а хто добры - і вэтэрніка Ядзьвіга Францаўна ня скажа студэнтам нічога благога пра партызанаў і добрага - пра акупантага. Атрымліваеца, апошняя 60 год “німецка-фашысцкі захопнікі” сталіся ўвасабленыем Абсальтнага Ліхі беларускага народу. І хіба варта зьдзіўляцца, што апантаныя нонканфармісцкім імкненнем быць па-сацытэмаю праўнукі пакалення, у якім “кохны чацьверты быў мёртвы”, цягаюць “Майн Кампф” у заплечніках і, вітаючыся, ускідаваюць “зігхайль”?..

## **NAZI vs. ANTIFA: знайдзі 10 адрозыненін**

Абыватапі, якіх задзяўблі размаліваныя ліфты ды пад'езды родных шматпавярховікаў, ня бачаць аніякай розніцы паміж групоўкамі скіну "белых" і "чырвоных". І напраўду: палітызаваных нацыянал-сацыялісту́ ды чырвоных левакоў вонкава адрозыніць цяжка - усе лысія, ва ўсіх очах палаючы рашучасцю парваць хоць каго-небудзь як тузік грэлку, а побач прытусоўваюцца інтэлектуальнага выгледу чувакі - па ўсім відаць, "асноўныя". Колер шнуроўкі бэрцяў пакрысе страчвае сваю сымболіку нават у Беларусі, дзе яшчэ нядайна выйсьці на цэнтральную вуліцу гораду аднаму ў ботах з чырвонымі матузкамі было вернай съмерцю.

Але адрозынені, вядома ж, існуюць. Скажам, у музычных густах. У фашыстоўскіх "эмпэтрышніках" - oi!, white power, hate-core ды NSBM (нацыянал-сацыялістычны блэк-метал: ад звычайнага адрозынівеца хіба рыфмаванымі заклікамі "біць жыдоў" і сэмпламі з прамоваў Адзіка). Антыфа збольшага слушаюць панк, хардкор ды ска і схільныя да радыкальнага лайфстайлу: сярод іх шмат вэганаў, абаронцаў жывёлаў, барацьбітў з гамафобіяй ды экстрапемалай - усё гэта з элітам "вяяўнічыя".

Беларускія нацы, съследам за расейскімі, слушаюць гурт "Коловрат". Беларускія антыфа таксама слушаюць гурт "Коловрат" - дзеля съцбю. У "элітай" стратэгічным посьпехам лічыцца падлівіць дубаломаў праціўніка, пажадана бухіх ці ўкуранных, і ўзяць у іх "інтэрвію", выдаючы паслья іх малаўчыннае лаянкае

трызыненне за праграму варожай партыі. Але гэта

мэтады інтэлектуальнага супраціву. Галоунае ж у

жыцьці абедзьвовых субкультур - гэта "прапаліць"

кропку тузы непрыяцеляў і зладзіць "зарубу".

...Барацьба "съветлых" ды "чёмных" падавалася б

ваенізаваным начым шоў, калі б не праламаныя

галовы і распоратыя жываты. Панажоўшчына, якая

адбылася паслья выступу антыфа-гуртоў у менскім

клубе "Лео" 16 сакавіка 2005 г., таму съведчанье: за

асъцяржнімі выразамі навінаў "узброеная нажамі

хуліганы" і "простыя наведнікі канцэрту" насамрэч

стаялі фа-антыфа разборкі канкрэтных пацаноў з

канкрэтнымі пацанамі.

Апроч баявых нацы, існуюць акультныя фашысты, чыя канцэпцыя гітлераўскай ідэалёгіі больш падобная да містычнага вучэння ці нават рэлігіі. Адэпты акультнага фашызму вераць, што нацысты імкнуліся заваяваць Эўразію, каб знайсці Шамбалу, а Гітлер - не гістарычна асоба, а месія, другое прышэсцце якога блізкае. Першага і, дзякаваць Богу, апошнага акультнага фашыста ў сваім жыцьці я сустракла ў 7-й клясе. Гэта быў мой настаўнік гісторыі А.Э., хлопец 22-х гадоў, невялікага росту і з характэрнімі адольфаўскімі вусікамі. Вельмі часта замест гісторыі Беларусі ён апавядаў нам байкі пра Нібелюнгаў і звышчалавечую сутнасць Адзіка. Урэшце А.Э. ад нас забралі - але не ў Навінкі, а на адказную працу ў РАНА...

**КАЛЕКЦЫЯНРЫ ТРАФЭЙ** - яшчэ адна катэгорыя, якая падвісае на нацысцкай тэматыцы. Рыскаюць па ждановіцкім "Полі цудаў" і завітваюць у госьці да вэтранаў у пошуках трафэйў часоў трэцяга райху. Але калекцыянэр не апусціцца да марадзёрства на палях Другой Сусветнай - гэта справа "чорных археолягі" ды іншага плебес кшталту школьніх брыгадаў "Пошук". Так, мой знаёмы Б. з усяго свайго сціплага збору найбольш ганарыцца відальцам з афіцэрскай сталоўкі СС, якую знайшоў у сэрванце бабулы. Зусім іншая справа - фашысты глямурныя. Фашы і антыфа - лістэрнія копіі адно аднога. Глямурны фашызм - гэта крывае лістэрка, пакой съмеху, у які заявілі роту Гітлеронгенданта. Карацай, суцэльнае постмадэрнісцкае эстэцтва.



## “АНІМЭ З ТОРАЙ У СЭРЦЫ І СВАСТЫКАЙ НА РУКАВЕ”

Апісаныне гэтай звязы варта было б пачаць са згадкі пра книгу нямецкага сацыёляга Арміна Мэлера “Фашызм як стыль”. Мэлэр зуб дае, што толькі пасъля 1945 году панятак “фашизм” страці сваё колішняе значэнне і намёртва асацыяўваўся з нацыянал-сацыялізмам Адзіка, у той час як сапраўдны фашызм, нарадзіўшыся ў 1920-я гады ў Італіі, быў хутчэй філязофскім кірункам, чым ідэалёгіяй. Сапраўдны фашызм - гэта чорныя кашулі часоў Бэніта Мусаліні, “стыла імпазантнага холаду” і культ съмерці - сваёй уласнай. Тру-фашизм, съцвядржае Мэлэр, - гэта катэгарычная апазыцыя таталітарызму, бо прапагандуе індывідуалізм у мысленіні і паводзінах. Расейскія каментатары Мэлера клясычным фашыстам называюць Мікалая Гумілеву зь яго замілаваннем эбнавымі афрыканкамі (“я глядзела, як скокае сонца/у блактных вачах эўрапеица”) ды возерам Чад. Гляумуны фашызм ня рух - гэта хутчэй “съветаадчуваўнне”. Эмблемай гэтага адносна новага настрою, які апанаваў сэрцы маладых на абсягах былога саўку, магла бы стацца пэрлямутравая свастыка. Ніякіх “дэзвіжух” па тэмэ, маштабнейшых за “па пляшы піва на вуліцы” пасъля нядайней дэмманстрацыі ў к/т “Перамога” (!) нямецкай стужкі “Саламон - баец Гітлерунгендан”, у Менску намі заўважана не было. Пастуляты гляумурнага фашызму фармулююцца выключна ў сеціве, час ад часу цёрпячы ад цэнзуры - палаочыя праведным гневам карыстальнікі, чые дзядулі ў танку гарэлі, спраўна “стучыць” на нардычныя рэсурсы гаспадарам хостиынгаў.

Найбуйнейшы віртуальны орган фашыстоўскага гляумуру – онлайн-часопіс Kleine Furer. З выглядзу - бурлеск і пазэрства, па сутнасці - спроба сучаснай культуралёгіі, нэанішанства. Толькі такі горад контрастай, як Moskau, зь яго Ксюшай Сабчак і таджыкамі, мог спарадзіць такія парадаксальныя ідэі. Але адным з пачынальнікаў гляумурнага фашызму такі ёсьць беларус па мянюшцы Шляхцін - мянячук, студэнт адной з маскоўскіх ВНУ, адзін з рэдактараў “Маленькага Фюрэра”, які пазыцыянуе сябе наступным чынам: “Не паверьце, сяджу зараз і сам сабе зайздрошчу, уміляюся, які ж я а\*енны, разумныпрыгожыбагатып\*здатырамантычны артыстакрат!.. І самае крыўднае тое, што вам, гоям, нават не зразумець, як гэта надзвычайна быць мноі і тут жа захапляцца сваёй надзвычайнасцю. Вайсціну, маю манію велічы ня засыціць нават тысяча зорак. Адназначна, я, - звышчалавек!.. Захапляйцеся мною. І вельмі прашу, бойцеся!”

Гляумуны фашызм празуляеца хутчэй у стылі мысленіння, чым вонкава. Калі вы дзяячынка, то мусіце трымыць у рамачы побач з кампутарам здымак сапраўднага арыйца зь нямецкіх агітацыйных плякатаў 1930-х, калі хлопчык, то аб'ект ваших апанізму не банальная парнуха, а чорна-белое сада-маза ў арыйскім стылі, якай-небудзь “Ільза - ваўчыца СС”. Незалежна ад таго, як вы выглядаце, ваш характар нардычны, ваш колер - чорны ці шэры (вачай - блакітны).

Нягледзячы на радыкалізм думак, гляумурныя фашысты - гэта досыць мірныя і часам пацешныя разъздзяўбай, юнакі і дзяўчатаў 20-25 год, дзеці заможных бацькоў, моладзь калі не залатая, то срэбная дакладна. Лішак розуму, фінансаў і сталічная праўспіка - вось тое, скуль бярэцца гэтае адчуваўнне элітарнасці.

Дзіўна, але напярэдадні вялікай даты праблема агрэсіі з боку нэафашистыаў, што існует ў Беларусі, як ніколі раней замоўчалася афіцыйным СМИ Магчыма, каб не расстройваць адзінных гледачоў БТ - старэнкіх взтэранаў і бабулек, якія дачакаліся іх з вайны. А, магчыма, менавіта таму, што (цытата) “у нацысцкай Нямеччыне ня ўсё было так кепска”. А паколькі ў нас спрадвеку за ўсіх атрымлівалі не “працоўная моладзь”, а “вашывая інтэлігенцыя”, то калі прыйдзе пара паказной расправы з нэафашизмам у сінівокай, у першым эшалёне ў Чарнобыльскую зону выправяць іх - лайдакоў-клабэрару ў шэрых скуранных палітончыках з ружовымі свастыкамі на рукавах. Што ж, у добры шлях - прынамсі, яны самі вельмі хацелі гэтага.



# "тъ дырзет тесць гэтых радят на ўАЗе"

ПАД РАЗДАЧАЙ -  
БЕЛАРУСКІЯ "ЗАМЕЖНЯЯ"  
СТУДЕНТЫ

тэкст:  
АЛЁША СЯРХІ

"ВЫ ТУТ НЯ ВУЧЫЦЕСЯ, А  
ТОЛЬКІ АДСЕДЖВАЕЦЕ ПАРЫ, І  
Ў МАРАХ ВЫДРАЙВАЕЦЕ  
САРЦЫРЫ Ў ШТАТАХ! ГРОШЫ, А  
НЕ ВУЧОБА ВАС ТУДЫ  
ЦЯГНУЦЫ!" ГЭТА ТОЛЬКІ  
МАЛЕНЬКАЯ ЦЫТАТА З  
МАНАЛЁГУ АДНОЙ  
ВЫКЛАДЧЫЦЫ ЮРФАКУ БДУ,  
ЯКОЙ ПАДЗЯЛІЛАСЯ СТУДЭНТКА  
ФАКУЛЬТЕТУ ІРЫНА,  
ЗЬБІРАЮЧЫСЯ НА ВУЧОБУ ў  
АНГЛІЮ, ИРА КАЖА, ШТО ЎЖО  
ТЫІСЧУ РАЗОУ ЧУЛА ў СВОЙ  
АДРАС І "ЗДРАДНІЦА", І  
“АПАЗЫЦЫЯНЭРКА”, І НАВАТ  
“КУРВА”. А ШТО ЯШЧЭ, АКРАМЯ  
НÆЗДАЎ, ЧАКАЕ ПРОСТАГА  
СТУДЭНТА НА ШЛЯХУ ДА  
ЗАМЕЖНАЙ АДУКАЦЫІ І ПАСЬЛЯ  
ЯЕ АТРЫМАНЬЯ? У ГЭтыМ  
СПРАБАВАЛА РАЗАБРАЦА  
АЛЁНА ШАЛАЕВА.

## МЯСЦОВЫЯ РАЗБОРКІ

Іра яшчэ ня ведае, ці атрымаецца ў яе ажыцьцяўіць сваю мару. Хаця запрашэнне ад універзу ўжо на руках. Акрамя цэлага стосу папераў, якія трэба сабраць, заверыць і адаслаць у Англію, у яе застаецца мільён пытанняў, на якія сёньня ня могуць адказаць нават у Міністэрстве адукацыі. Славуты Дэкрэт № 3 напалохаў усіх, але дакладна нічога не патлумачыў. Адзіны вядомы факт, разънесены па ўніверситетах, - дазвол на вучобу будзе выдаваць міністар адукацыі Радзькоў Аляксандар Міхайлавіч персанальна кожнаму. Калі ўлічыць, што колькасць ахвотнікаў на беларускі дыплём з кожным годам павялічваецца, відавочна, стасункі студэнтаў і начальніцтва стануть больш цеснымі. А калі так, то беднаму міністру давядзеца тыхнічні два на месяц займацца толькі тым, што разглядаць справы жадаючых зъяніць сваю матер на замежную, разъбіраца з кожным паасобку і нешта вырашаць. І гэта добра! У такім выпадку спадар Радзькоў стане сапраўдным сібрам студэнтаў, пранікнецца іх жыцьцём, проблемамі і жаданнямі. Можа, і гарбатку папіць калі зойдзе ўкі інтэрнат... Але пакуль, па словах аднаго з выкладчыкаў БДУ, які пажадаў застасца неназваным, у дэканатах і рэкторатах большасці беларускіх універсітэтаў нікто ня ведае, што рабіць са студэнтамі, якія ўжо сабралі чамаданы. Но Мінадук разварочвае студэнтаў з даведкамі назад, ва ўнівер: "Разъбірайцеся на месцах". "На месцах" мала таго што таксама ніхалеры ня ведаюць, дык яшчэ і баяцца. А таму, каб не нахывашаць сабе праблемы, асабліва падазроным дазволу не даюць.

## ДЗЕ ШУКАЦЬ "КРАЙНЯГА"

Па прыватных пытаннях паездак і вучобы за мяжой Міністэрства адукацыі скіроўвае ва Ўпраўленне замежных справаў 226-44-84. Там павінны адказаць на пытаньні, пракансультаваць і г.д. Але, напрыклад, Ірыне з БДУ ў траўні (!!!) нічога канкрэтнага сказаць не змоглі і паразілі тэлефанаваць праз месяца-два. Пакуль ня зъявіцца нейкія тлумачэнні, задакументаваных ці ўрадам, ці самім АГЛ, нікто нічога ўцімнага ў Мінадуку ня скажа - гэта дакладна.

Як сцьвярджаюць самі дзяржклеркі, усе ўказы і пастановы пра вучобу за мяжой скіраваныя ня столькі на забарону, колькі на кантроль: хто, куды і навошта едзе. Маўляю, "проста так, каб ведаць". Але ўжо відавочна, што прасачыць працэс на сёньняшні дзень ня можа ні Мінадук, ні МУС. Па ацэнках назіральнікаў, спатрэбіца гадоў пяць, каб больш-менш адладзіць систэму кантроля.

Магчымасць вучыцца за мяжой ёсьць і будуць, толькі разам з новымі пастановамі зъяўляеца новае западло ў выглядзе розных бюрократычных загонаў. З аднаго боку, сапраўды, беларускія межы пачуху закрываюцца. Але зь іншага тыя, хто спрабуе затрымаць і не пусціць моладзь, самі сваім законамі стымулююць жаданыне зваліць куды падалій з гэтай вар'ятні.

## СПРАВЫ ГЕМАРУ

Мінула два месяцы з часу прыніцца Дэкрэту - і ў студэнцкай туес вымалявалася некалькі спосабу падацца на вучобу за мяжой.

## Спосаб №1

### Праз праграмы ўніверсітэцкага абмену

Самы прости і беспраблемны для студэнта шлях. Усю працу па афармленні рознага кшталту дазволаў робіць кіраўніцтва ВНУ. Іншае пытанье, што за студэнты трапляюць на такую вучобу?

**Засада:** вам могуць паставіць умову: альбо здавай іспыты па прапушчаны час адразу перад ад'ездам, альбо адразу пасля вяртання. Але ў параўнанні з іншымі "прыўкрасамі" студэнцага жыцця ў нашай краіне гэта кветачкі!

**Наколькі рэальна:** без знаёмстваў у рэктараце, Мінадуку ці сяброўства ў БРСМ - 2%.

## Спосаб №2

### "Частковас" навучанье (толькі на сэмістар ці два) за мяжой, звязанае непасрэдна з вашай спэцыяльнасцю.

У Эўропе і Амэрыцы пашираная практика навучання part-time. Сэмістар ці два студэнт вывучае патрэбныя яму курсы і ня парыца над рознымі ідэалгіямі. Ён выбірае канкрэтныя прадметы, здае па іх іспыты і атрымлівае дыплём. Гэта, ясна, не пасьведчанье аб атрыманні в/а, але паўнавартасны дакумэнт, дзе напісана штосьці кшталту "вывучыў на патрэбным для высокакваліфікаванай працы ўзроўні вось такія трывы (чательны і г.д.) курсы". Па такім прынцыпе працуецца і шматлікія адукацыйныя праграмы кшталту Эразмуса, Сакратуса і г.д. Калі наш студэнт зьбіраецца на такое навучанье, то праблемаў будзе - не перадаць словамі. Хаця тэарэтычна і на добры розум вучоба афармляецца як стажыроўка ці навучальная камандыроўка. У такім шыкоўным выпадку вам калі і трэба будзе штосьці даздаць, то па мінімуму. Вы ня згубіце час, плюс магчымыя бонусы ў выглядзе беларускай стылізованай і г.д. Каракеў, такое навучанье запічаеца.

**Засада:** практичная магчымасць ёсьць толькі тады, калі міністар адукацыі ці хтосьці зь яго сяброў - ваш бацька. Маленечкая надзея можа заставацца на кіраўніцтва факу, калі яго складаюць адекватныя людзі. Можаце націснуць на тое, што ім гэта можа быць карысна, бо вы робіце ўсё самі, а дэканат/катэдра можа залічыць вашу паэзічную сабе ў графе "міжнароднае супрацоўніцтва факультэту".

**Наколькі рэальна:** гл. Спосаб №1

## Спосаб №3

### Кароткатэрміновае навучанье, не звязанае са спэцыяльнасцю (якай-небудзь моладзевая туза-сэмінар).

**Засада:** Пра ўсё мерапрыемствы, пачынаючы ад моўных курсаў і сканчваючы проста моладзевымі сэмінарам, калі яны праходзяць падчас навучанья, кіраўніцтва абавязана паведамляць у Мінадук, узгадняць зь ім, ці даваць вам дазвол. Ім гэта трэба як сабаку пятак нага - самі разумееце. Але на такія івэнты і сам прымаючы бок можа запрасіць даведку пра тое, што вы зьяўляецеся студэнтам.

Няудальна прыклады паездак на такія сэмінары былі ўжо сёлета. Студэнты менскага пэдуніверситета зьбіраліся на двухтыднёвую праграму па абмене ў Польшчу - усё легальна. Сама шчырасць, студэнты-апліканты

вырашылі расказаць дэкану пра сваю паездку. "Мы хацелі, каб ён убачыў, што мы не прагульваєм, а па ўважлівай прычыне звольваем. Каб ганарыўся сваімі студэнтамі: мы ж вытымалі конкурс, менавіта нас адабралі для ўдзелу ў гэтым сэмінару!" - кажа адна з наўных ахвяраў Насця. Пасыя сустрычы дэкан пачаў гнаць на студэнтаў такіе і ў тыхіх колькасцях, што яго забарону куды-небудзь выяжджаць тыха расцягнілі як манну нібесную. Бо яшчэ дзень-два наездаў і пагрозаў - і яны праста звалілі б з універса раз і назаўсёды.

Дын ці варта было пытана?

**Наколькі рэальна:** калі не пратупіць з даведкай дэканату (як гэта зрабіць, гл. ніжэй) і "падстрахавацца" даведкай з паліклінікі - 80%.

## Спосаб №4

### Поўнае навучанье ў замежнай ВНУ

Падзеі могуць разгортвацца ў залежнасці ад таго, якія патрабаваны ў ВНУ, куды вы сабраліся. Колькасць і якасць западлы на далейшым вашым шляху залежаць ад таго, што за дакументы вам патрэбныя.

Некаторыя замежныя юніверсітаты патрабуюць толькі атэстат аб атрыманні сярэдняй адукацыі (яго копію, завераную

натарыюсам), іншыя - даведку з універсу, што вы студэнт, а часам - што вы студэнт 2 курсу. З атэстатаў усё зразумела, і тут вас ужо не прыижучыць. А вось даведка з універсу можа стаць гемарам. У некаторых краінах,

напрыклад, у Канадзе альбо Нямеччыне, сярэднюю адукацыю атрымліваюць толькі гадоў у 19-20: скончыць 13 класаў - гэта вам ня конікаў ляпіць! Таму, каб засьведчыць вашу прыдатнасць да вышэйшага

навучанья ў замежжы, трэба засьведчыць яе на радзіме. Найлепшы доказ - даведка, што вы ўжо студэнт. У большасці выпадкаў (акрамя Нямеччыны і некаторых вельмі прэстыжных універсітэтаў іншых краін) неістотна, паступілі вы тыдзень ці два гады таму.

Калі вы зьбіраецеся ехаць вучыцца самастойна і ніякіх адмысловых для паступлення ўмовай няма, то сцягніце з зубы і электрычку насустрэч усім дэкрэтам!

І Мінадук зрабіць нічога ня зможа. На нашу Канстытуцыю надзея, канечнай, слабая, але свобода перасоўвання ў тым агаворана адназначна.

Іншыя "дзяляні", калі патрэбная даведка ці акадэмка. Па словах прарэктара аднаго зь беларускіх універсітэтаў, узяць акадэмічны адпачынак для навучанья за мяжой, што раней было абсалютна рэальнай, пры цяперашніх раскладках - бяз шанца.

Але і гэта не катастрофа: дастаткова падумыць, якая адукацыя вам патрэбная больш, і зрабіць выбар. Дарэчы, "прыраўніца" наш, напрыклад, бэздэужны філфакаўскі дыплём у Англіі можна за год і 10 000 фунтаў. Наколькі варта тады яго атрымліваць, вырашыць вам...

**Засада:** даведку могуць простиць на даць. Але калі вы бераце яе, напрыклад, для таго, каб паказваць "Чорнаму карліку" ў мэтро, нікто ж не адмовіць.

Таксама ўжо ня першы год распаўсюджаная практика: паступіць у прыватны юнівер, узяць адразу даведку і 1 верасня не зьявіцца на

заняткі. Элемэнтарна, таму

даўно вядома і аправавана.

**Наколькі рэальна:** 100%, калі вам сапраўды гэта патрэбна.

## ХТО ПАТРАПІУ, ТОЙ НЕ ВІНАВАТЬ!

Таяцца Кавалёва, намесніца міністра адукацыі, на адной з нядзялін прэсух паведаміла, што ёсьць пляны стварыць банк дадзеных студэнтаў, якія атрымалі за мяжой добрую адукацыю і могуць зрабіць шмат карыснага для роднай старонкі. "Мы будзем гэтую моладзь бачыць і даносіць інфармацыю да арганізацый, прапрыемствую і г.д".

А навошта ствараць? "База дадзеных адoranай моладзі Беларусі" ўжо другі год бouteаца ў сеціве

(<http://www.beltalant.narod.ru/>), і ніхто дагэтуль ніяк адoranую моладзь "ня выкарыстаў". Тым часам некаторыя "людзі з базы" (усяго іх 554 чалавекі) ні сном, ні духам, што уваходзяць у лік абраных\*. А ў базе, дарчы, акрамя біяграфічных звестак, месца вучобы і году заканчэння ВНУ змешчаныя таксама і ўсе таленты "рабёнка". Толькі ў некаторых ён вымяраеца шматлікімі навуковымі работамі і ўдзелам у разнастайных канферэнцыях, а ў некаторых - праста "вучыбнымі, творчымі, навуковымі дасягненнямі, заахвочваннямі і ўзнагародамі", выражанымі ва ўзначальванні якой-небудзь раённай ячэйкі БРСМ.

"Мы будзем иметь этих ребят как резерв кадров", - сказала Кавалёва пра тых, у каго атрымаеца зваліць на вучобу куды падалей. Народ на адным з нэтаўскіх форумуў адразу зреагаваў: "Нас ня трэба "иметь", мы і так ня вернемся..."

Прайшоўшы 9 колаў пекла пры афармленні навучанья альбо праста звалішьши "па-чорнаму" (бо іншай магчымасці не было), наўрад ці захочаш вяртацца ў краіну, дзе робяць ўсё дзеля кантролю кожнага твайго кроку.

Атрымліваецца адваротны пракэс: чым больш закрываюць заслону, тым хутчэй і пажадана назаўсёды звольваете народ.

Канчаткова і незваротна эміграваць прымушаюць менавіта тупыя, малазразумелыя і нафіг каму патрэбныя правілы. Яшчэ прымусяць працаўца на якім-небудзь "Інтэграле" за 150 тыс. з прынстанскім дыплёмам...

А пытаныне "што мне будзе, калі я не вярнуся з вучобы?", дарчы, пакуль мае адзіны адказ - нічога...

---

\* Па непацьверджанай інфармацыі, "База" была курсавой работай аднаго з будучых дзяржклеркаў, студэнта самай правільнай акадэміі ў краіне. Уявіце сабе заданыне: падбор персаналу для будучага кіраўніцтва краіны. Мабыць, той чувак атрымаў "выдатна", бо звесткі наконт месца працы, тэлефона і хатніга адреса ўказаныя з абсалютнай дакладнасцю.

Але, мабыць, кепска ляжай гэты курсач, бо ў хуткім часе быў стыраны і закінуты ў сеціве для ўсеагульнага карыстання.

# дэцэділбнэр гэрбл

ТЭКСТ:  
АНТОН КАШЛІКАЙ

CLANDESTINE  
ILLEGALITY

НАПАЧАТКУ 60-Х ГАДОЎ У БРЫТАНІІ ЗЬЯВІЛАСЯ ШМАТ ПІРАЦКІХ РАДЫЁСТАНЦЫЯЎ. ЦЫВІЛЬНЫХ ЖЫХАРОЎ ТУМАННАГА АЛЬБІЕНУ АБРАЗІЛА ТОЕ, ШТО Ў ЭТЭРЫ КАНСЭРВАТЬҮНай ВВС НЕЛЬГА БЫЛО ПАЧУЦЬ НАРМАЛЬНАЕ МУЗЛО - РОК-Н-РОЛ ДЫ РЫТМ-ЭНД-БЛЮЗ. (ВАМ ГЭТА НІЧОГА НЕ НАГАДВАЕ?) ИРЛЯНДЗКІ БІЗНЭСОВЕЦ І МЭНЭДЖЭР НЕКАЛЬКІХ БРЫТАНСКІХ МУЗЫКАНТАЎ РОНАН О'РАХІЛ БЫЎ ПЕРШЫМ, ХТО ЗРАЗУМЕЎ, ШТО ТРЭБА НЕШТА РАБІЦЬ. ЁН ДЗЕСЬЦІ НАДЫБАЎ ПАРОМ, АДПЛЫЎ АД РОДНЫХ БЕРАГОЎ У НЭЎТРАЛЬНЫЯ ВОДЫ - і ў ВЫІНІКУ 28 САКАВІКА 1964 ГОДУ Ў ЭТЭРЫ ПЕРШАЙ У СЬВЕЦЕ ПІРАЦКАЙ РАДЫЁСТАНЦЫI RADIO CAROLINE ЗАГУЧАЛА БІТЛОУСКАЯ "CAN'T BUY ME LOVE". УСЯГО ПРАЗ ТРЫ ТЫДНІ НА ХВАЛЮ НОВАГА РАДЫЁ НАСТРОІЛАСЯ 7 МІЛЬЁНАЎ ЧАЛАВЕК!



## АДКУЛЬ НОГІ РАСТУЦЬ

Праз трэы гады ў Брытаніі існавала ўжо 60 пірацкіх радыёстанцыяў. Сярод іх было і Radio London - першая станцыя, якая начала чаргаваць музыку з навінамі і прагнозамі надвор'я. Менавіта тады, дарэчы, і нарадзіўся сучасны фармат вяшчання камэрцыйных радыёстанцыяў.

Радыёпіраты выходзілі ў этэр ужо на толькі з мора, але і з сушы. Культавы пэрсанаж Screamimg Lord Sutch - музыкант, радыё-дыджей і кандыдат у парламент - у сваім этэры выёўвався як толькі мог і быў першым, хто пачаў вяшчанне з пакінутага форту ў дэльце Тэмзы.

Шматлікія радыёстанцыі такога кшталту ахоплівалі тады вялікую тэрыторыю. Radio Caroline, напрыклад, дабівала ажно да Бэрліну. Таму нелегальны этэр стаў істотным сродкам у раскрыццы рок-гуртоў. На пірацкіх станцыях былі і сваі дыджэй-«зоркі» - Джоні Ўокер і Джон Піл. Апошнія, праўда, з вантрабамі купіла Радыё BBC.

Існаванье радыёпіратаў, разумела, было зусім не бясхмарным. 2 ліпеня 1966 году брытанскі ўрад выдаў пастанову пра забарону вяшчання з мора, а ўсе частоты былі абвешчаны ўласнасцю дзяржавы. Парушэнне пастановы каралася двумя гадамі турмы. Цэлы год піраты іх прыхільнікі спрабавалі супраціўляцца, але бяз поспеху. На пытаньне, чаму нельга легалізаваць незалежныя радыё, быў адзін адказ: няма свабодных частот. Да таго ж у этэр выйшла Radio One - музычны канал BBC. Яно, як тады падавалася, стала цвіком у труну пірацкага радыё.

## НЕСЦІКЛІВЫЯ ТРУСЫ

Гавораць, што дзесяці ў нэце можна знайсці сёе-тое з запісу легендарнага Дэйва Труса (Dave Rabbit).

Пад гэтым псыходанімам хаваўся невядомы дэзэртыр віетнамскай арміі, які трапіў на частоты ваенай авіяцыі ЗША. У прымым этэры ён паліў траўку, круціў камбаджыйскую папсу, якую называў эйсыд-рокам, і ўсяляк забаўляў салдатаў-амэрыкасаў.

А ў 1980-я ўсіх зноў пачало перці ад радыёпірацтва.

Станцыя, якія атабарваліся на паддашках высотак, рабілі сабе імя на прапагандзе чорнай музыки, выпуслі палітычныя і дыскусійныя праграмы. Бадай што апошнія было павевам часу - увесе съвет толькі і рабіў, што размаўляў пра халодную вайну, атамныя бомбы і жалезну заслону. Піраты-радысты з Англіі і ЗША таксама палітызаваліся і называлі свае праекты не інакш як "guerrilla" (паўстанцае) ці "clandestine" (таемнае) радыё. Такія жартаткі не прыковвалі ўлады, таму станцыі хутка прыкryвалі / - ся.

Але і чорнія браты як рухуюча сіла радыёпірацтва выйшлі ў мэйнстрым - карацец, усе началі чакац новую хвалю папулярнасці «гарыла-эфму».

Яна прыпала на пачатак 1990-х і была звязана з рэйвамі. У гэтых час толькі ў Лёндане - сапраўднай сталіцы радыёпірацтва - узьнікае больш за 60 новых станцыяў. Частка зь іх існуе і зараз. Толькі вяшчаюць яны збольшага праз інтэрнэт.

## ВІВА ЛЯ РЭЗЫСТАНС!

Пірацкія радыёстанцыі ўзынікаюць па дэзвюх прынцыпах: калі якія-небудзь фэны радыёсправы хочаць круціць сваю музыку ў этэры ці калі няма іншага сродку данесць інфу да людзей. Стваральнік сайту www.realradioh11.ru Аляксей, з якім мы съпісаліся па «асьцы», кажа, што палітычных пірацкіх станцыяў нашмат менш, чым музычных.

«Падчас рэвалюцыі ў Югаславіі, калі скідалі Мілошавіча, адна з апазыцыйных радыёстанцыяў выходзіла ў этэр з аўтамабіля, які ўздзіў па Бялградзе, - распавядае Аляксей. - Я чуу, што гэта даволі распаўсюджаны спосаб вяшчання ў тых краінах, дзе дзяржарганы пільна сочача за

нелегаламі. Вылічыць месцазнаходжаньне такой радыёстанцыі “на колах” амаль немагчыма». Тым ня менш, у Беларусі такога кшталту радыё пакуль ніхто не спрабуе рабіць. Таму што баяцца, таму што няма каму і таму што незразумела, ці патрабна гэта слухачу наагул. Нават сярод радыёаматараў ёсьць меркаванье, што за спробу зрабіць нешта больш сур’ёзнае, чым вяшчанье на два пад’езды, адпаведныя службы выкруцяць ласты і прапішуть на Валадарцы.

“Зрабіць у нас радыё накшталт югаслаўскага з тэхнічнага боку нескладана, - кажа адмін парталу www.radiotut.by Максім. - Аднак павінны звязацца людзі, якім гэта патрабна. Зараз такіх людзей я ня ведаю”.

Па падліках экспертаў, сёняня на тэрыторыі экс-СССР дзеянічае каля 500 радыёстанцыяў-нелегалаў. У адных толькі Піцеры іх каля 15, і мясцовыя піраты асабліва не хаваюцца. Робяць старонкі сваіх станцыяў у інте, дзе размішаюць праграму перадач, актыўна кантактуюць на адмысловых форумах і г.д. Гэта съведчыць ці пра тое, што нашыя суседзі больш свабодлівівя, ці пра тое, што расейскім уладам пакуль не да “радзіваў”.

Радыёпірацтва такога маштабу ў нас пакуль няма, але спробы былі.

## ШТО ЗА НАРОД ТАКІ?...

Па чутках, напачатку 90-х у раёне вуліцы Варанянскага непрацяглы час у этэр выходзіла радыёстанцыя “Вечер пераменаў”. А ўвесну 1999 году студэнты-радыёфізыкі БДУ ў сваім родным інтэрнаце, што знаходзіцца ў Гаі, спаялі перадатчык і началі рабіць Radio 93.5. Радыё прыснавала ўсяго некалькі дзён: да хlopцаў прыўшлі сур’ёзнія дзядзькі з дзяржайнай інспэкцыі РБ па электрасувязі і канфіскавалі перадатчык. Высыветлілася, што сыгнал дабіваў да ваенага аэрадрому ў 10 кіляметрах ад інтэрнату і нечаму там перашкаджаў...

“Некалькі гадоў таму мы з аднакурснікамі займаліся тым, што ўключалі ў радыёекропку ўзмачнільнік і круцілі цяжкае музло, - узгадвае выпускнік БДУР Дзяніс, “музычны” радыёпірат са стажам. - Праблема была ў тым, што вяшчацца можна было толькі з 14 да 15 гадзін дня, калі ў дзяржарадыё тэхнічныя перапынкі, ці ноччу. Нельга гэта, вядома, называць сапраўдным пірацкім радыё, бо нас чулі толькі ў двух дамах. Але самі мы крута забаўляліся, прасвятляючы бабулек (акто яшчэ слухае гэтае радыё, тым больш удзень?) у творчасці славутых мэталічных гуртоў”. Дзяніс лічыць, што ў Беларусі існуюць толькі такія паўпірацкія радыё: “Насамрэч для таго, каб зрабіць реальнаянае радыё illegal, патрэбны перадатчык, кампютар да мікрофон. Перадатчык можна прыдабаць (самы просты за тысячу далаўрай), а можна і змайстраваць самому... Але адмысловыя органы пільна сочача за ўсялякім спрабамі незаконных выхадаў у этэр, таму мала хто і спрабуе”.

## ...ВІДОМА, ЗЕМЛЯКІ!

Паказальна, што ў той жа Pacei ў рэгіянальных цэнтрах радыёпіраты абарзелі да такой ступені, што акупуюць... FM-хвалі, з якіх вяшчаюць на ўесь горад, а то і падалей. Нашым такое, канечне, можа толькі прысыніца - памеры і амбіцыі ня тяя.

Затое маладыя беларусы спрабуюць рабіць (і даволі пасыяхова) сеткаве радыё. Гэта новае слова ў радыёвяшчанні, да якога дзяржава, дзякую Богу, яшчэ не дабралася.

Са студэнтамі фізфаку БДУ Валянцінам, які рабіў сеткаве радыё цягам некалькіх гадоў зь перапынкамі, мы сустрэліся каля інтэрнату ў тым самым легендарным Гаі, дзе хлопец зараз жыве. Навокал тусяцца студэнты і студэнткі - патэнцыйныя

слушачы: п’юць піва, гучна съмлюцца і думаць на думакаў, што побач зь імі ходзіць чалавек, які жыватом кладзеца ў барацьбе за альтэрнатыўнае радыёвяшчанне.

У звяз з гэтым прапаную таксама ўдарыць па піве, але Валянцін адмаўляеца:

“Я зараз зь дзяўчынай гуляў, зъмерз нафіг, таму лепш бязь піва”.

Валянцін выглядае як тыповы фізык (у сэнсе - на лірык): сур’ёзны, разважлівы, на пытанні адказвае, што называеца, груントуна. “Я вяшчаў з “тройкі”. Але пачуць мяне можна была ва ўсіх бэздэушных інтэрнатах. Зразумела, калі ў эла быў комп, падключаны да сеткі. Людзі высылалі мне па мясцовым чаце заявы, перадавалі прывітаныні адно аднаму, і я з радасцю выконваў усе жаданні слухачоў”.

“А што круціў?” - пытаюся я. “Адсоткаў 80 майдоў этру займала музыка. Розная, але зблішчага цяжкая ці клубная. Таксама чытаў навіны з нэту, прагнозы надвор’я, праводзіў нейкія конкурсы. Некалькі разоў рабіў online-канцэрты. Вядома, усё гэта трymалася толькі на майм энтузізме. Проста мене прэз гэтая тэма...”

Мінус сеткавае радыё ў тым, што яно апрыёры мае даволі аблежавану аўдыторыю. Па словах Валянціна, у самую гадзіну пік яго слухалі чалавек трыцаць-сорак. Тым ня менш, знаходзяцца людзі, якім гэта цікава.

Зараз сеткаве Radio Edit існуе ў 6-м інтэрнаце БДУ. Нікай рэкламы, ніякіх навін - музло нон-стопам (ад Элтана Джона да Three Days Grace) - вельмі зручна для тых, у каго няшмат музыкі на кампе.

Адмыслоўцы гавораць, што, улічваючы тэмпы будаўніцтва лякальных сетак у мікрараёнах сталіцы, хутка ўвесь Менск будзе аблытаны адной вялікай “лякалкай”. Гэта значыць, што папулярнасць сеткавага радыё будзе толькі ўзрастатць. Рабіць такое радыё прасьцей простага. Для гэтага патрабны комп, падключаны да сеткі, мікрофон ды праграмка, якую можна скачачы з сайту www.shoutcast.com.\*

## ГІ СВАЮ ЛІНІЮ

Калі вы хочаце рабіць тру радыё, можна, вядома, пайсцы і па легальнym шляху. Тады вам спатрэбіца мінімум 20 штук бэ, лекі ад гемару і шмат цярпеньня. Бо працэдура рэгістрацыі і атрымання ліцензіі на радыё (а рэгістрацца вы будзеце, хутчай за ўсё, на FM) вельмі марудная. А потым яшчэ давядзенца рабіць справаздачу чыноўнікам, якія песьні і ў якой колькасці вы круціце на свайя хвалі, чые навіны і пра каго зачытваюць вайшчы даўджэ і інш.

Калі вы ўсё ж пачнече рабіць уласнае пірацкае радыё, але вас знойдзець хутчэй, чым вы здолееце схаваць абстяляванье, то можаце лёгка страціць свае прынцыдлы. Згодна з артыкулам 136 Кодзаксу пра адміністрацыйныя правапарушэнні РБ, “выраб і выкарыстаныне радыёпередавальных прыстасаваньняў без дазволу вядзе да палаярдзання ці накладання штрафу ў памеры да трох базавых величынь з канфіскацый выкарыстанага радыёабстяляваньня”.

Калі ёсьць жаданні, зрабіць можна шмат. У скрайнім выпадку паспрабаваць. Як сказаў адзін вядомы ў нэце радыёпірат з Кіеву: “На тое, каб рабіць сапраўднае пірацкае радыё ў Менску, здольныя толькі поўныя вар’яты”. То бок ты, шаноўныя чытачы...

\* Больш падрабязна пра гэта можна прачытаць тут: [www.kadets.ru/articles/item4](http://www.kadets.ru/articles/item4).



# Радзів лесгалаіз

БАЦЬКА  
БЕЛАРУСКАГА  
ПІРАЦТВА



**тэкст:**  
БАРЫС НІКАЛАЙЧЫК

...“МЕСТНОЕ РАДИО” СЪЯПОГА АД НАРАДЖЭНЬНЯ ПАУЛА РУДЭНІ УПЕРШЫННО ЎСКАЛЫХНУЛА ПАВЕТРА КУРАСОЎШЧЫНЫ Ў ЧЭРВЕНІ 1999 ГОДУ. ПА ПРАВАДНОЙ “КУХОННАЙ” СЕТЦЫ, У КАРОТКІЯ ХВІЛІНЫ ПРАФІЛЯКТЫКІ (14:00-15:00 І 00:00-06:00) З ДАПАМОГАЙ ДАПАТОПНЫХ САУДЭПАУСКІХ “РАДЫЁКРОПАК” ХЛОПЧЫК ПАША ЗАВАЛІВАЎ НА СВАЕ ХВАЛІ ВЫПАДКОВЫХ СЛУХАЧОЙ З ЛАНДЭРА, КАЗІНЦА І КАРЖАНЕЎСКАГА. ФАРМАТ РАДЫЁ ТАДЫ БЫЎ БОЛЬШ ЧЫМ НАРОДНЫ: МАЦЮКІ, АНЭКДОТЫ І ЗДАРОВЫЯ ЮНАЦКІЯ ЖАРТЫ Ў СТЫЛІ “ВАМ ХАЛАДЗІЛЬНИК ПАТРЭБНЫ? НЕ? ЗАРАЗ ПРЫЕДЗЕМ, ЗАБЯРЭМ”...

Як высьветлілася праз пару месяцаў, некаму з жыхароў новае “радзіва” не пакаціла. Ці то па наводцы суседзяў, ці то праз заплэнгаваны сыгнал да Рудэні з “плянавай” праверкай завіталі прадстаўнікі органаў дзяржбасьпекі. Магчыма, яны і сталі прычынай творчага росту курасоўшчынскага пацана. Новаспечаны пірат зразумеў: нават калі яго радыё не закрыюць, у ім трэба нешта мяніць. Карапец, стала відавочна, што “Местному Радио” не хапае прафэсійнасці. У выніку пераасенсаньня творчай канцэпцыі Паша Рудэні пачаў рабіць досыць талковое пірацтва поп-радыё. Музычка, ненавязыліві Пашаў трывідзёж, нейкія віншавалкі. Съляпы дыджэй кі раней прадзіраеца ў радыёкропкі суседзяў, седзячы на кухні, перад саўдэпаўскім узмазнільнікам, мафонам і папяльнічкай. На гэтай легендарнай кухні ўжо пагасылі амаль што ўсе “зоркі” нацыянальнага маштабу, акрамя АГЛ. Праз чарапчу гарбаты і задушэўную размовы зь імі Паша зразумеў: нават Ціхановіч з Хлястовым прыкольныя музыкі. Дарэчы, Аляксандар Ціхановіч і маральна, і матэрыяльна падтрымлівае радыё Рудэні. Тым часам сам Рудэні піярыца як можа. Некалькі год таму пра “МР” упершыню напісала газета “Свободныя Новости”, паслья яшчэ нехта; потым пачалі прыяжджаць тэлекі: БТ (праграма “5x5”), ОНТ, ОРТ і інш. Таму зараз яго пазнаюць на вуліцах, пра яго ведаюць Курасы і ўся краіна. Але і на сённяшні дзень Рудэнэускае “МР” бяз соплаў і ўмўных зваротаў сапраўды можна назваць самым буйным радыё беларускага падполья.

### ДРАНІЧКІ ЗЛЯБЕДЗЬКАМ

...Каб съветануцца ў этэры “МР” і пагаманіць з Бацькам беларускага пірацтва, я накіроўваюся на вуліцу Ландэра, у саме логава underground-вяшчаньня. Круглатвары Паша сустракае на парозе ў чорных акулярах, працягвае руку і вітае: “Завалтай!”

На кухні (ака студыя, якую лажануў Саладуха, за што неаднойні папладзіўся - Рудэні чалавек ня помсыліў, праста любіць расказваць СМІ пра малавядомыя рысы некаторых “зорак”) актыўізуецца музло, Паша ставіць чайнік, запальвае, сядзе на зэздлік і першым пытаемца: “Ну, як жыцьцё?” “Гайно пытаныне!” - адказваю я ня надта задумваючыся. Паслы ўзгадваю, дзеля чаго сюды прыпёрся, і пачынаю інтэрв’ю.

- Паша, ты адчуваш сябе падпольлем?

- Не. Хутчай “легалайзам”! У падпольі столькі не трываюцца...

- Ну, калі ўпершыню падрубаўся да радыёкропкі, напэўна ж сцаўся... Ведаў жа, што могуць прыйсці, штрафануць?

- Ды мне тады пофір было! Маленечкі я тады зусім быў, толькі школку скончыў. І калі гэбешнікі прыйшли, я пад дурня закасіў: “Ня ведаю, якое радыё! Няма! Нічога няма!” Гэта, відаць, і паперла. А калі адвязаліся, я ўцямі: мас-мэдэя - вялікая сіла! І пачаў рабіць!

- Як лічыш, такія пірацкія радыё, як тваё, патрабныя Беларусі?

- Не! Такое, як маё, павінна быць адно! (Съмяеца) Ды не. Насамрэч падпольнае радыё - гэта круга!

- Бачыш якія-небудзь плюсы ў тым, што ты незарэгістраваны і бамбіш з кухні?

- Так. Плюсы ў тым, што я незарэгістраваны і бамблю з кухні! Не, абсалютна сур’ёзна. У звычайнай студыі - мікрофоны, пульты, дзядзькі

заклапочаныя гойсаюць. А над імі яшчэ дзядзькі... А ў мене можна “кофа” папіць, папаліць, дранічак зьесьці... Дарэчы, дранічак будзеш? (Я адказваю, што дома пад’ёў, але дранічак зьёў бы. Паша накрывае “палину”, да якой дадаецца гарачая гарбата. Я на стрымліваюся і ўголос адзначаю, што для съялога з дзяцінства Паша вельмі жава паводзіць сябе ў побыце. Паша кажа, спрыт.)

- ...А яшчэ, - працягвае ён няскончана пытаньне, - аднойчы выходжу ў этэр і кажу: “Паважаны слухачы, пазычце трохі грошай!” І што ты думаеш, прынесылі! І сочыва прыносяць!

На якім радыё такое яшчэ ёсьць?

- Слухай, а не хацеў запрасіць у “студыю” Лябедзьку\* там, Казуліна\*\* і пабалбатаць зь імі пра каханье?

- Пра каханье можна. Пра палітыку ня трэба... Я ж разумею, што калі палезу ў палітыку, мяне адразу закрыюць. А навошта мне гэта?

(Праз паўзу) Але было бы съёбна сядзець у свайго хаце і ў прамым этэры трывідзец пра палітыку з Лябедзькам...

(Далей Паша распавядае пра тое, як хутка нейкія “зоркі” будуць весьці праграмы на яго пірацкім “МР”. “Трэш!” - думаю я, пакутуючи над дранікам.)

- А ўвогуле, я настроены сур’ёзна, - раптам заіхае Рудэні, - калі прыкрыюць, працягну новую праводку. Пасадзяць, буду з турмы этэры “лупіць”!

### JUST DO IT!

(Праслушаўшы “адбіўкі” і “падложкі”, якія для “МР” адмысловы рабіць нейкія вядомыя менскія радыны гукарэжысэр, пачынаю праводзіць паралелі паміж “МР” і легальнай FM-станцыямі.)

- Што ты як радыёшык думаеш аб 75% беларускай музыкі?

- Беларуское музло - гэта някепска. Калі з мазгамі падысьці. Можна было б, напрыклад, зрабіць асобную станцыя, якай б круціла 100%\*\*\*. Так бы мовіць, для аматараў. Трэба ж і спэцыфіку кропкі ўлічіваць.

- А 75% беларускага на “МР” - гэта съёб?

- Да мяне прыходзяць беларускія зоркі, прыносяць беларускія дыскі, адпаведна, і архіу ў мене беларускі. Калі з'явіўся ўказ, я ўжо круціў 75-80% айчыннага музла. Мяне так каубасіць. Але ў любы момант магу ад гэтага адмовіцца.

(Далей Паша распавядае пра тое, як паслаў заяўку на прэстыжную расейскую прэмію Папова\*\*\*\*.

“Калі нешта атрымаеца, падэзем з табой у Москву!” - кажа ён.)

- Паша, а мэта ўсяго гэтага якая? Навошта?

- Ведаеш, не хачу працаўць у таварыстве съялых, зъбіраць разэткі. Жыцьцё - штосьці больше за электрычку на Асіповічы. Галоўнае паспрабаваць...

---

\* Анатоль Лябедзька - лідэр Аб'яднанай грамадзянскай партыі.

\*\* Аляксандар Казулін - яшчэ адзін лідэр, толькі Беларускай сацыял-дэмакратычнай партыі “Грамада”. Ён жа ўз начальвае каардынацыйную группу па стварэнні грамадзянскага руху “Воля народу”. Былы рэктар БДУ. Зараз у шэрагу іншых палітыкаў прэтэндуе на ролю адзінага кандыдата ў прэзыдэнты РБ.

\*\*\* Нагадаем, “Новое радио” пачынала з фармату “100% беларуское”. Праз некалькі месяцаў ад пачатку вяшчаньня станцыя зрабіла рэбрэндынг і пачало круціць расейскую і заходнюю папсу.

\*\*\*\* На жаль, ці дастанецца “МР” прэмія Папова, стане вядома падчас вёрсткі нумару.

# m.i.a.

тв таң тілор!



## ТАМИЛЬСКІЯ ТЫГРЫ СУПРАЦЬ

“З САМАГА ПЕРШАГА ДНЯ ГЭТА БЫЛО ВАР'ЯЦТВАМ, САПРАЎДНЫМ ШАЛЕНСТВАМ. Я ПРАМАУЛЯЮ РЭЧЫ, ЯКІЯ НЯ МУСИЛА Б КАЗАЦЬ. Я ВЫГЛЯДАЮ ТАК, ЯК НЯ ТРЭБА. МАЯ МУЗЫКА НЕ ПАДЫХОДЗІЦЬ НІ ПАД АДНУ РАДЫЁСТАНЦЫЮ І НІ ПАД АДЗІН МУЗЫЧНЫ ЖАНР. ЛЮДЗІ СПРАЧАЮЩА З-ЗА МАІХ ВІДЗА - ПРЫ ТЫМ, ШТО ЯНЫ НЯ ГРУБЫЯ, НЕ АДКРЫТЫЯ, НЕ ЯКІЯ-НЕБУДЗЬ ТАМ ДЗІКА СУПЯРЭЧЛІВЫЯ... МНЕ ЗДАЕЦЦА, ГЭТА ЎСЁ САПРАЎДЫ ЗАБАЎНА!” (З ІНТЭРВЮ М.I.A.)

## АДНАГО СУСВЕТУ МАЛА

Здаецца, яшчэ нікто са здаровайх людзей ня скардзіўся, што прафесія "кінарэжысэр" замала креатыўна і не дае магчымасцяў паблішчэць гранямі ўласнага таленту. Цяжка сумаваць, калі ты, напрыклад, здымаш дакументальную стужку пра творчасць скандалісткі Peaches або тушиш зь лёнданскім поп-зоркам Elastica. Пры тым, што яшчэ колькі год таму ты жыла ў вашывай камуналцы ў квартале для "каляровых". Калі ты ўсё яшчэ не задаволеная тым, што маеш ў свае 26, - відаць, зв'язе сапраўды можа атрымацца нешта талковое. 26, талент і камуналка - гэта ўсё пра новую хіп-хоп зорку Англіі і ўсяко прагрэсіўнага сувету, пра маладую цёмнаскурую экспэрыяцію Мако Арулпрагасам з Лёндану. Менавіта яна, натхніўшыся прыкладам Peaches і пазычышы ў Justine Frischman, вакалісткі Elastica, драм-машынку (Roland TR-505, калі некаму цікава), пачала каубасіць нешта цалкам новае - ці то клубно-танцавальная, ці то агіт-прапагандысцкае. Прыйкол, але да пачатку ўласнай музыкар'еры з музыканікамі Мая знаймілася пераважна на лёнданскіх дрыскачах. І - страшна сабе ўявіць такую няздатнасць - нават у дзяцінстве з эздліка для суседзяў не сипяvala!

## Я ЗНАЮ ТРЫ СЛОВЫ

Калі Мая толькі прыехала ў Вялікую Брытанію, яна ведала тры слова па-ангельску: "манга", "элефант" і "Майлк Джэксан" (будзем лічыць імя "кінг офф попа" за адно слова). Зараз дзячына начытвае рэпам афігенны лексычны інгліш-запас пра выкрадані і забойствы, пра Буша і ісламістаў, кладучы слова на акрученныя рытмы, якія нават законапаслухміны грамадзянне рэпітам заізываюць да дзірак. "Arular" - на проста называе дэбютніку. Насамрэч гэта імя яе бацькі, якога Мая ня бачыла шмат год. "Я спадзяюся: выпадкова ўбачыўшы альбом, ён зразумее, што гэта я і што са мной ўсё добра, - кажа дзячына, вядомая М.І.А. - Мая маці часта лаялася на бацьку, маўляў, ўсё, што ты даў сваёй дачці, гэта імя. Але заўсёды казала: калі так, то я здолею ім скарыстацца!" У няйдалага бацькі, аднак, былі прычыны для таго, каб дачца такі сціплы пасаг. У мірным жыцці Арулар - звычайны інжынэр са Шры-Ланкі, які пэўны час працаў па кантракце ў Англіі. Але пасля вярнуўся на радзіму, дзе стаў партызанцем у прымым сэнсе гэтага слова супраць дзяржвойскай Шры-Ланкі ў складзе групукі "Тамільскія Тыгры". Галоўная мэта "Тыграў" - адваяваць прызнаныне правоў тамільскай культурнай меншасці на Шры-Ланцы. З-за бясконных боек, узброеных канфліктам і перасьледаў маці вывезла 11-гадовую Маю і яе брата ў Лёндан, каб забяспечыць дзесяцам спакойнае дзяцінства: "Уявіце, у нас забароненая нават ровары, - кажа Мая. - Бо з вэлісыпездных шынаў можна зрабіць міны". Тым ня менш, Мая і ў UK version наскроў прасякнутая эстэтыкай партызанская рэзыстансу. Варта зазірнуць хаця б на яе афіцыйны сайт, каб зразумеце: душой яна з тамільцамі.

## "ВЫ ШУКАЛИ МЯНЕ?"

"Калі я не выйдзяўся праз сваю творчасць, што ж мне тады зь ёю рабіць?" - прыкладна так падумала недзе два гады таму Мая aka M.I.A. і пачала актыўна прабівацца да перакормленых брытанскіх слухачоў. Дзякую Богу, далёка хадзіць па славу не давялося: прадстаўніцтва гіганта XL Recordings размыячалася на суседній вуліцы ад дому Mai. Таму дзеўка прыйшла ў офіс канторы амаль як дахаты: "Прывітанье! Я чула, быццам вы мяне шукалі!" Крыху прыпухшы ад такой самауціненасці, адзін з босаў адно што уголос выцісніў зь сябе: "Што за фігня? Я нават ня ведаю, хто ты такая!" Але, паслухаўшы песьню "Ladykiller", ён на ўсялякі выпадак пасцікавіўся, ці няма ў яе чаго-небудзь яшчэ. Дзеўка зірнула пераможцам: "Вось бачыце! Вы сапраўды шукалі менавіта мяне!" Прыкладна ў такім самым стылі Mai вяла і пошук прадусараў: "Прывітанье! Я - Мая, я зрабіла гэту песьню, і вы, хутчэй за ўсё, думаецце, што гэта нейкай лухта, - гэта мы цытуем яе прызнаныне ў адказ на пытаныне "Як вы шукалі прадусара?" нейкага брытанскага выдання. - Але я ведаю, вы ня можаце сказаць, што гэта поўная лухта. Бо я бачыла вас у адным клубе, дзе вы вывелі на сцэну нейкую дзячынку Бішы, што выдае сябе за азіяцкую жанчыну-самародка. І яна сипяvala клясычную музыку пад ритмы джэнгу. Гэтая лухта занадта дзіка нават для мяне!!! Таму калі вы займаецеся TAKIM, то паверце мне: за Маю вы тым болей возьмечеся!"

## ТЫ?.. ТЫ?.. ТЫ?..

Музыка Mai дапамагла ёй ня толькі стаць адной зь першых велічыняў брытанскага хіп-хопу. Але і знайсці бойфрендна. Калі Мая прыйшла на вечарына праекту Hollertronix, зь якім зьбіралася працаўца, першае, што яна пачула, быў яе ўласны сынгл "Galang". Пра дыджэя яна ведала толькі тое, што завуць яго Dyplo (праз -ы). Такім чынам, Мая ўвайшла ў дыджэйскую камору і пачала пытацца ва ўсіх, хто ёй падаўся сымпатычны: "Эта ты Dyplo?" Даволі хутка яна адгадала. На гэтым месцы можна было б і кропку паставіць. "Зорка" - ёсьць, сынгл у яе таксама ў наяўнасці. Але па-за касай засталіся тыя, хто спрычыніўся да папулярнасці M.I.A. Блогеры. Гэта дзякуючы ім кожная трэцяя рэцэнзія на Mai сынгл пачылася словамі: "Год таму пра блогі маіх знаёмых да мяне дайшлі чуткі пра афігенную юцку M.I.A. з афігеннай песьній "Galang". Забяспечыўшы Mai найграндыёўнейшую піяр-акцыю ў нэце, юзэры, аднак, падклалі ёй і найвялікшую сцвінью. Да выхаду "Arular" нікто ня верыў, што выпушчаны ў красавіку першы альбом чувіхі будзе мець хоць нейкі камэрцыйны посьпех. "Няўжо яшчэ існуюць людзі, што купляюць CD (я маю на ўвазе на толькі "чыстыя")?" - пытаем сярэднестатыстычны фэн M.I.A, які не ўяўляе жыцця безь бясплатных сетак file-sharing. M.I.A., дачка тамільскага партызана, выдатна разумее, што маюць на ўвазе блогеры...

A. C.



M.I.A / ARULAR  
XL/Beggars Banquet

★★★★★ BINGO!

Аматарамі этнічных распевава на тры актавы рабіць тут няма чаго. Хаця па тым жа "Galang" становіца зразумела, што калі б Мая толькі захацела, то змагла б даць такога эта-джазу...

Зь іншага боку, тым, хто адшукаў гэту плытку на развалих у каробцы з надпісам "хіп-хоп", яна тым больш пашырыць круглагяд. Да звычайнага ропту гэта зусім мала падобна: замест порна-мармытаніні і прыдыханьня вы пачуеце заліхвацкое пакрываньне ды дзіўнаватыя атанаўнінныя напевы: "У мяне ёсьць бомбы, каб вас узарваць, у мяне ёсьць біт, каб вас пабіць..." Абсалютна шалёна жанчына, прытым вельмі прыгожая. З роду тых, у кім шануець не прывабнасць і выкшталцонае выхаваньне, а індывідуальнасць - што ў жыцці, што ў музыцы.

Мая не шкадуе нашых вушэй, але зь вялікай пашанай ставіцца да ног, азадкаў ды іншых "танцавальных органаў". Безь яе голасу музычныя складнікі альбома гучалі б жорстка і суха, нібы чэргі кулямётава аб трэск дрэваў у трапічным лесе падчас буры. Але этнічны бэкграунд і захаплены бразыльскімі фанкамі і рэгей напаўняюць паунакроўным жыццём яе нізкабюджэтны "інтэлідэкэнс". Атрымліваецца музыка, якую, паслухаўшы, амаль што немагчыма напесь, але даволі лёгка "натанчыць".

Калі якому-небудзь добраму чалавеку прыйдзе ў галаву адпіраціць дыск M.I.A. на Беларусь ці запусціць яе ў ратацию на M1, то шанцы стаць больш папулярнай у краіне балотаў, чым на берагах Тэмзы, у яе стаадсоткавыя. Патанчыць і ў нас любяць. Да таго ж людзі мы нягнуткія, ад слова "бомба" пакуль не дрыжым і сымеласці пакіць з прэзыдэнта Буша ў нас хапае.



**BECK / GUERO**  
Geffen

★★★★★ BINGO!

Калі ахактарызыава новы альбом Бэка Хансэна адным словам, то гэта будзе актуальна зараз "экшн". Непрадказальнасць, энэргічнасць і іранічнасць ліоңца з "Guero" і надаюць яму статус еталёну сучаснага пазыртыву ў музыцы. У гэтым кантыксыце булет альбома аформлены не абы-як: стылістыка гішпанскага жывапісу 1930-х яскрава перада парадаксальную сутнасць творчасці Бэка. Глядзіш на гэту раскошу і лішві сабе на думы, што Хансэн выдатна падышоў бы на ролю стваральніка арыгінальнага саундтрэку да Бунюэлуска-Далішнага "Андалускага сабакі". Аднак і срод сваіх сучаснікаў Бэк знаходзіць дастаткова аднадумцаў - напрыклад, фрык-дует The Dust Brothers, які выступіў у якасці прадусараў "Guero". "Пыньяны браты" бяз піўы і шумам спалучылі ў адзінне цлае тузін музычных стыляў, зь якіх выдзяляеца мэлядычны хіп-хоп, урбаністичны фольк і гультаяваны блюз.

І гэта яшчэ ня ўсе гукавыя сюрпризы. У альбоме тромкаюць ігравыя прыстаўкі Atari ("Emergency Exit") і Nintendo ("Girl"), у "Go It Alone" Джэк Уайт з White Stripes грае на бас-гітары (!!!), а у "Rental Car" съпявает аўстрыйская малочніца. ...Некаторым песням альбома юна не хапае завершанасць, некаторыя гучашь трохі занудны, аднак і ў гэтай недасканаласці ёсьць свая прывабнасць. "Guero" - запіс героя нашага часу, здолльнага ствараць глыбока інтэлігентны попс з нязыменным знакам якасці. Не прапусціце таксама ашаламляльны кліп на песню "E-Pro".

\*\*\*

#### АНАТАМІЧНЫ ТЭАТАР

У каго Бэк тырыць сэмплы для "Guero"? - "E-Pro" - сэмпл зь песні "So What'cha Want" знакамітых The Beastie Boys; - "Missing" - сэмпл з "Voce e Eu" у выкананні Claus Ogerman and His Orchestra, прызнаных спацыялістай у галіне красовэр-джазу і пост-бопу; - "Black Tambourine" - сэмпл з "We Know We Got To Live Together" напаўзабытай блузавай банды Eugene Blacknell & The New Breed; - "Earthquake Weather" - сэмплы з "What It Is" "карапёў матай-соўлу" The Temptations, а таксама "Coming Soon" і "Just Freak" дыска-фанкераў Slave.



**FISCHERSPOONER / ODYSSEY**  
EMI

★★★★★

Насамрэч у адным камплекце з гэтым альбомам мусіла паставіцца фэзерычнае шоў у стылі "зрабі-сам-сабе-святы-у-стылі-канцптуалны-касьцімаваны-арт-поп" і прэтэнцыёная фотовыставка. Але паколькі мы з вами не ў Нью-Ёрку, то давядзенца здаваўліца адной музыкі. Параўка эстэты, што два гады таму дала старт так званаму электраклешу, адважылася-такі на працяг. Для гэтага Фішэру і Спунэру давялося вытрымаць наляўкую барабацу з крысыкам другога альбома і нэураўчыным комплексам "як бы не злажаць". Лекі былі прарысаныя аянінным арт-тэрраплётам: "Што хвалюе, пра то і съпяваюць. Дасть Бог здароўя, фэнам спадабаецца". Атрымалася, як ні дайуна, даволі энэргічна, хоць і бяз той хітовай лёгкасці, як на суперпаспяхавым №1". Напрыклад, песня "Never Win" пра тое, як Спунэр ненавідзіць Фішэра. "Яму мусіць быць даволі няёмка, што лепшшая песня на альбоме - пра тое, які ён казаў!" - іншануе крыўдлівы бакаліст у інтэрвю. А "Kick In The Teeth" і "Happy" яны так і віроўшоў сабе на ўсю моц. І біт застаўся такі самы хвосткі, і пазнавальня дапатопныя электраараганы зумкаюць і пераліваюць як мае быць ("Vision Creation New Sun"). Хоць яны і не развязалі гэтым рэлізам Другой Сусветнай гісторыі па саміх сабе, але, какучы шчыра, і не ablажаліся.

\*\*\*

#### МИРУ МІР?..

У працы над альбомам *Odyssey* узяла ўдзел нямала старонінга народу, у тым ліку 72-гадовая літаратарка Сюзан Зонтаг. Па агульным прызнаныні, спадарыня Зонтаг - і на проста бабка - Божы дъзумухавец, алі заслужаная фэміні-інтэлігентка Амерыкі, культуроляг і барацьбіт за права чалавека. Яна і напісала правакацыйны тэкст "We Need A War", прызначыўшыся прытым, што гэта першая напісаная ёю ў жыцці песня.

На жаль, песня аказалася і апошняй: у сінэжні 2004 пісменьніца пакінула гэты съвет...



**M83 / BEFORE THE DAWN HEALS US**  
Goom/Mute

★★★★★

У 1982 годзе на калязьменную арбіту адправіўся першы французскі касманаут Жан-Луі Крэцэн. Пасля яго ў л'еспас стройнымі шарагамі пацягнуўся французы з сынтызатарамі. Гурт Space і Жан-Мішель Жар, Stereolab і Air - кожны зь іх даследуе свой гукавы сусьвет і здольны зачарываць слухачоў незямной прыгажосцю. У 2001 годзе да мясцовых спасьёнотаў далучыўся эпікам M83. Першы (аднайменны) альбом M83 атрымалася слабаватым, затое другі ("Dead Cities, Read Seas & Lost Ghosts") авесцьці нараджэння звышновай інды-зоркі. M83 удалося пасльпахова сынтызаваць летуценную гальскую электроніку з загадковым ангельскім шугейзынгам. У пачатку працы над трэцім альбомам адзін з удзельнікаў гурта Нікаля Фрамажко вырашыў заніца сонгай кар'ерай. Пакінутаму Антані Ганзалесу ў адзіноце заставацца не хацелася, таму для запісу "Before The Dawn Heals Us" ён паклікаў на дапамогу свайго брата Яна. Вынік іх супрацоўніцтва ўржавае: такі велічны і касмагенічны альбом маглі б стварыць Кайн і Авэль.

"Before The Dawn Heals Us" падобны да

загнутага сну ўноч з суботы на

нядзелю. У ім зымясціліся і прывіды

далёкай будучыні ("Moonschild", "Safe"), і

жахі ў стылі Дэвіда Лінча ("Car Chase

Terror", "Slight Night Shiver"), і

непаўторнае адчуваюне свабоднага

палёту ("Can't Stop", "Lower Your Eyelids

To Die With The Sun").

Прычым з усім альбома атрымалася

анамаліяна мэтамарфоза: здаецца, што

M83 пазычылікрохасць у Sigur Ros,

непасрднасць - у Mum і шырокімі

мазкамі размалівалі контурную малу

зорнага неба ўсімі адценнямі сіняя.

\*\*\*

#### УСЕ Ў Л'ЕСПАС!

M83 - гэта назва далёкай галактыкі. Па дадзеных NASA, галактыка M83 (яе таксама называюць Паўднёвая Вяртущка) знаходзіцца на адлегласці 12 мільёнаў сьветлавых гадоў ад Зямлі ў сузор'і Гідра. Як і тутэйшыя Млечны Шлях, M83 - гэта сірпальная галактыка. Зоркі Паўднёвой Вяртущы (а іх там некалькі мільярдаў) знаходзяцца на самых розных этапах свай эвалюцыі. Па падліках астрономаў, за апошнія 100 год у M83 адбылося 6 выхуаў звышновых зорак.



**NATALIE IMBRUGLIA / COUNTING DOWN THE DAYS**  
BMG

★★★★★

Жанчыны з гітарамі як тыя чаравініцы з казак: бываюць злыя (як Кортні) і добрыя (як Аланіс). Гэтым альбомам прыгажуня-аўстралійка канчаткова сьвярджае свой пераход на бок добра. Больш мы не дачакаеміся ад яе такіх жаліўных баевікоў, як "Torn" ці "That Day". Нашто ёй цяпер гісторыя: хаканы чалавек ёсьць (былы грандж з гурта Silverchair), добрая праца - таксама (Наталі пасльпахова працуе фотамадэльлю ў кампаніі L'Oréal), напалуна, і з кватэрай праблемай няма. Таму толькі ў некалькіх песенках ("Sanctuary") яна выдае нешта крхкы падобнае да грэзага року. І, ведаец, атрымалася так: гэта зараз ні самае характеристычнае, на што яна здатнае. Няхай Наталі зымякчыла свой драйв і ашчаджыла бурныя эмоцыі. Затое набралася досьведу і музычнага густу. Ад якой-небудзь рок-лярвы вы ніколі не дачакаліся б такіх празрыстых эльфійскіх перазвону, як "Honeysuckle Child", такіх фартэпляніх арлыў, як "On The Run" і такіх насычаных пачуццём баляды, як загалоўная песня - у яе аранжыроўцы чуюцца то легкадумныя бразготкі, то сымбалічныя званы.

Цяпер я парадаўноўваюць ня з Шэріл Крой і тым больш ня з Кайлі Міноў. Keane і Coldplay сталі я аднакурснікамі.

Аматарамі апошніх двух мы яе, відаць, і парэкамэндуем.

\*\*\*

#### ЯЗЫК ДА КІЕВУ

Гаспадары сёлетняга "Эурабачання" атрымалі яшчэ адзін бонус.

Кліп на "Shivering" быў зняты ў Кіеве. Эстэтыка пост-саўку, што служыць фонам да нейкай трывожнай шпіёнскай гісторыі, вытрымана да дробязгў. Асабліва міла глядзяцца кірпічныя надпісы на вакзале ("дверямі не хлопати!"), старонкі дыскавы тэлефонны аппарат (цікава, ці здагадаюцца маладзейшы спахвўцы MTV, што гэта наагул за гэджэт?) і чорцік, скручены з трубачак ад кропельніцы - унікальны артэфакт савецкага фольк-арту.



**POSTSCRIPTUM / ВАНДРОЎКА**  
BMAGroup



Стыль "фольк" для нашых значыць ніяк ня менш чым "чорны" джаз для амэрыканцаў. Лепша, любімае і толькі сваё. Дзякуючы фольк-улlyвам гэты альбом як съвежы струмень у родным балоце, якое нац-рокеры працягваюць па інэцы хваліць. Найцікавей гучак тут менавіта расльевы, не "забітый" ціпа-драйвовымі енкамі электрагітараў - гітавы "Кароль Залатой Травы" ці прыграўня на "Тузіне Гітоў" "Званы". Сыпевы Юлі Сяўрук-Бялізяк сапраўды вартыя ўагі, асабліва калі яна спрабуе на смак густыя фолькавыя інтанацы. Іншая справа, дзе там разъбярэш, пра што ж яна так сакавіт' выпілава... Сучасныя "этнічныя" эксперыменты - як тое фэнтэзі. Замкнёны маленкі съвет для пасьвечаных, дзе жывуць ідэальныя героі і раз за разам гучак адны і тыя ж замовы: "явар малады", "елкі зялёныя" etc. Прыняць гэта да душы можа рыцар на белым кані або ўздзянная вядзьмарка - але ніяк ня прости слухач. Нам бы пра сапраўдане, ня казачнае, жысы ё ды каканыне. Каб і падпець захацелася, і патаныць! А тут з усяго найлепшага, сабранага гуртом за 3-4 гады, целам адчуваеш хіба што "Караля", а душой - акустычны "Вечэр з Пойначы". Што да джазу, дык гэтыя "нэгрыцянскія" інтанацы нафільмаваныя стылёва гучак у "Ізоно". Шкада толькі, што ўсё ўражанье перабіваеца наступнай, "разыюлі-малінавай" "Мела Мамкі Тры Сыночкі". А на апошнюю, "Мне не шкада", не шкада было б нават зьніць кліп у стылі "шпіленскі фільм трыватых". Атрымалася ба шмат круцей, чым у не дэчы памянутага гурта "Спасение". Толькі вось ці пусьцяць "Постскрыптум" у клуб "Бронкс", дзе "ратаваліся" любімчыкі M?

\*\*\*

**ПАЛЮБІЦЕ НАС ЧОРНЕЧЬКІМІ**  
Якімі трэба быць беларускім съпявачкам,

каб гэтыя сукі-слухачы іх урэшце ацанілі.

- 1) Амбіцыйнымі лярвамі, як Мадона.
- 2) Сэксуальнімі манячкамі, як Джэй Ло.
- 3) Палітычна некарэктнымі, як Шынод О'Конар.
- 4) Непрадказальнымі пыхяпкаткамі, як Б'ёрк.
- 5) Халаднакроўнымі вампірэсамі, як Мілен Фармэр.
- 6) Паслухмянімі ахвярамі моды, як Гвен Стэфані.
- 7) Кітчава-безгустоўнымі, як Брытні.

...А што яны добрая, разумныя, таленавітыя -  
этым у нас ужо нікога ня зьдзівіш!



CD-аглядальнік - АЛЕСЯ СЕРАДА, ВІТАР ПАЗЫНКОУ



**MACHINIST**

БЕЛORUSSIAN ELECTRO-MUSIC-INSTITUTE  
[WWW.MACHINISTMUSIC.NET](http://WWW.MACHINISTMUSIC.NET)

# MOBY

**ХОЧАШ ЗГАНЯЦЬ НА MOBY Ў КІЕЎ?**

У нашым аўтобусе ёсьць вольныя месцы.

Як що - піши: yesyesyes@tut.by

June 12, 2005. Палац спорту, Кіеў. Канцэрт MOBY.



**BABA\_BRONIA, МАЛАДАЯ НАДЗЕЯ БЕЛ.  
ЛІТ. (ГЛ. С. 12).**

- Бабуля, ня так даўно ў Палацы спорту праішоў першы беларускі чэмпінат па бодыбілдынгу. Як бы Вы, шаноўная, успрынялі рамантычнае запрашэнне на вячэр зу пераможцам гэтага чэмпінату, такім здараўенным мускулістым спартоўцам?

- Наогул я да любых чампаматаў стаўлюса вельмі станоўча. Напрыклад, у нас ва ўвёсцы штогод праводзіцца чампамат пад вязцы. Але уласна вязкай займаецца толькі май каманда. Мы з бабамі вяжам цыбулю па-старому цыбуліну да цыбуліны прыгатаваем, тады дзюжка акуратно й прыгожа атрымоўваецца. А другая каманда цыбулю наўпрост запіхвае у калготку. Хутко выходзіць, але няма ў гэтым эстэтыкі. Не, канешне часам іхня калготкі не прарываюцца, але то трэба ўважыць адмыслова у краме купляць, а не старыя калбаскаваць. І купляць ў горадзе, а не ў нас у нашай магазінчыцы. Ведаецца, колькі яна за одны калготкі..  
Вой, дык пра што я ўсё гэто каа. Хлапцоў і дзяўчын набітым тым бордзіблдзінгам я ўжо неяк бачыла ў адной телеперадачы. Дык. Я супраць. Ня разумею, як гэто можна паказваць па тэлевізіону тых напрыгожых людзей. Іх жа шчэ й тлушчам нейкім мажуць, каб больш блішчэлі! Не, у тэлеперадачах трэ паказываць інтэрэсных мужчынаў і жанчынак, ткік як Якаў Наўменак і Ядвіга Паплаўская. А не людзей, якіх наччу можна прыняць за калготкі з цыбулай. А наконт прапановы на вячэр калі туго вячэр для тога забітага бордзіблдзінгам спартоўца мне ня трэ самой са сваех прадухтаў гатаўца, і калі есьці будзем у чыстай сталовай тда я согласна. Я наткну з сабой прывяду, калі гэто зусім бясплатна. Яна ў мене есьць ўсё дый мне зъ ёй спакайней будзе.

**САША ЧЭКАН, ДЫРЭКТАР TUT.BY ПА  
МАРКЕТЫНГУ, "МАРКЕТОЛОГ ГОДА В  
БЕЛАРУССКОМ ИНТЕРНЕТ" (ПА ВЭРСII  
BY'2005)**

- Здаецца, у гэтым годзе Беларусь стане касымічнай дзяржавай. У канцы 2005 году з касмадрому Байканур плянуюцца вывесыці на арбіту першы беларускі спадарожнік "БелКА". Як табе такая ідэя?

- Я і раней чытаў матэрыялы пра гэты спадарожнік, але, на жаль, у іх не было спасылак на канкрэтных вучоных. Таму не могу меркаваць, на сколькі добра і надзейна сканструяваны гэты касымічны аппарат. Увогуле, хацелася б, каб БелКА прынесла рэзальную выгаду нашай дзяржаве і акупіла свой кошт. Для гэтага проста неабходны добры маркетынг, якога якраз не хапае ўсёй нашай краіне. Але будзем спадзявацца, што хоць сынаптыкі нашы будуць рабіць больш дакладныя прагнозы на бліжэйшыя выходныя.



**ВОЛЬГА КОЛАС, СТУДЭНТКА  
ФАКУЛЬТЭТУ ДЫЗАЙНУ БДУ, У  
ДАДЗЕНЫ МОМАНТ ЗАЙМАЕЦЦА  
РАСПРАЦОЎКАЙ МАКЕТУ КРУГЛАГА  
ТЭЛЕВІЗАРА ДЛЯ ЗАВОДУ  
“ГАРЫЗОНТ”.**

- Оля, як табе спадабалася “ноч музэя” 11 траўня?  
- Сама ідэя правядзення мерапрыемстваў падобнага кшталту ў нашым горадзе настройвае на аптымістычны лад. Калі ўлічваць, што ў савецкі час улады імкнуліся зрабіць усё магчымае, каб толькі аддзяліць нас ад ўсходнеславянскай культуры, то гэтая акцыя зьяўляецца ўпэўненым крокам у процілеглым наکірунку. Гэта пробліск, надзея на далейшае набліжэнне да культуры Эўропы. Але, на жаль, яно калі нават і адбудзеца, то толькі ў далёкай зatumаненай будучыні.



**МARYSIA SHCHASCHAYA, 21 GOD, ЭКС-  
СТУДЭНТКА ФАКУЛЬТЭТУ МАСТАЦТВА  
ЭГУ, ВУЧЫЦЦА НА АДДЗЯЛЕНЬНІ  
МУЗЭЙНАЙ СПРАВЫ ГІСТАРЫЧНАГА  
ФАКУЛЬТЭТУ БДУ. МARYSIA ADKRYCY  
СВАЮ ЎЛАСНУЮ МАСТАЦКУЮ  
ГАЛЕРЭЮ.**

- Marysia, нядайна ў Парыжы была скрадзеная карціна Рэнуара, коштам кала 200 тысяч эўра. Што б ты зрабіла, калі б такі шэдэўр трапіў табе ў руки?  
- Я выступаю за захаванье прадметаў музэйнай значнасці ў рамках музэя. Там экспанаты на толькі праста захоўваюцца і дас্পедуюцца, але і становяцца даступнымі шырокаму колу людзей. Тому я, безумоўна, вярнула б шэдэўр, нават нягледзячы на спакусу стаць его новай уладальніцай. Усяму сваё месца, а шэдэўрам - месца ў музэях.



**MIHAL ANEMPADYSTAÝ, ПАЭТ,  
МАСТАК, СУАЎТАР НЕКАЛЬКІХ  
МУЗПРАЕКТАЎ, У ТЫМ ЛІКУ  
КУЛЬТАВАГА “НАРОДНАГА АЛЬБОМУ”.**

- Зьявілася гіпотэза, што на знакамітай фрэсцы “Афінская школа” Рафаэль побач з Сакратам, Пталемеем і Гераклітам намаляваў Скарыну. А калі б Вы былі Рафаэлем, каго б са сваіх сучаснікаў намалявалі?

- Гэта нагадала мне пра вучобу ў Менскай мастацкай вучэльні, пра нашу насыценгашэту, і пра артыкул, дзе аўтар гэтых радкоў распавяддаў пра падарожжа ў палескія вёскі Данатава і Давінава, адкуль паходзяць славутыя скульптары Данатэла і знакаміты мастак Да Вінчи. Прывра, што мы не даўмеліся пашукаць Скарыну на столі Сыкстынскай капэлы. Таксама мы тады прагледзелі тое, што пад Скарыну касіў легендарны Чэз, пазынёўшы ў яго фрэзуру і берэт. Тому Чэз маляваць гэтак жа лёгка, як Скарыну, і наадварот.

Што датычыцца мяне, то я не лічу цікавым маляваць славутасцяў ані на столі, ані на сцяне, ані дзе іншэй. Як на мой мастакоўскі погляд, дык такое маляванье, далікатна кажучы, крыху неактуальна. Ці шмат хто з чытачоў схадзіў паглядзець на “габэлен стагодзьдзя” Кішчанкі? Думаю, не. А славутых людзей на ім незылічона. Я дазволю сабе крыху перайначыць пытаньне: каго з сучаснікаў я б хацеў бачыць там, на столі, побач са Скарынам? Дык вось, з усіх я абраў бы наступных асобаў: Альберта Швэйцэра, Махатму Гандзі, маці Тэрэзу, Джона Ленана, Яна Паўла Другога і Далай Ламу. Думаю, што съпіс асобаў павінен быць большым. Проста я, на жаль, такіх людзей болей ня ведаю.

Аўтар рубрыкі ЯДЗЯ АДАМЧЫК

